

บทที่ 3

การวิจัยวงรอบที่ 1

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ตามกรอบแนวคิดของ วิโรจน์ สารัตนะ (2553) รวม 10 ขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 คือ ขั้นตอนการเตรียมการ (Preparation) ดำเนินการภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ระยะที่ 2 ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการวงรอบที่ 1 คือขั้นตอนที่ 2 – 5 เมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 และ การวิจัยปฏิบัติการวงรอบที่ 2 คือขั้นตอนที่ 6 – 1 ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552

ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย 25 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือคณะนิเทศก์ลายนามิตร 4 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ได้ร่วมกันดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัยและกรอบหลัก 6 ประการดังกล่าวข้างต้น ร่วมกันวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ดำเนินการ
2. ผู้ร่วมวิจัย
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
4. ขั้นตอนการวิจัย
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. พื้นที่ดำเนินการ

โรงเรียนพื้นที่เป้าหมายของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) ซึ่งเป็นสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจงและบริบทเฉพาะ (Specific Context) ดังต่อไปนี้

1.1 เกณฑ์การเลือก

- 1.1.1 เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
- 1.1.2 มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. “ไม่รับรองคุณภาพด้านผู้เรียน”
- 1.1.3 มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. “ไม่รับรองคุณภาพด้านครู”

ภาพที่ 33 อาคารเรียนและนักเรียนพื้นที่ดำเนินการ

1.2 บริบทเฉพาะตัว

1.2.1 พื้นที่ดำเนินการคือโรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 คือ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีนักเรียน จำนวน 522 คน มีครู และบุคลากรจำนวน 30 คน

1.2.2 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. “ไม่รับรองคุณภาพด้านผู้เรียน”

2 มาตรฐาน

1.2.2.1 มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ซึ่งมีระดับคุณภาพ “พอใช้” คือค่าเฉลี่ย 2.35

1.2.2.2 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ระดับคุณภาพ “พอใช้” คือค่าเฉลี่ย 1.95

1.2.3 ผลการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. “ไม่รับรองคุณภาพด้านครู” มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับคุณภาพ “พอใช้” คือค่าเฉลี่ย 2.22

2. ผู้ร่วมวิจัย (Research Participants)

2.1 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) จำนวน 25 คน เป็นผู้ที่มิใช่ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ซึ่งปฏิบัติงานเป็นการประจำ มีหน้าที่หลักคือจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่โรงเรียนมอบหมาย ข้อมูลพื้นฐานของผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

2.1.1 ตำแหน่งครู อันดับ คศ.1 จำนวน 2 คน ครู อันดับ คศ.2 วิทยฐานะครูชำนาญการ จำนวน 21 คน และ ครู อันดับ คศ.3 วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน

2.1.2 เพศชาย จำนวน 7 คน และ เพศหญิง จำนวน 18 คน

2.1.3 วุฒิปริญญาตรี จำนวน 22 คน และ วุฒิปริญญาโท จำนวน 3 คน

2.1.4 อายุระหว่าง 36 - 52 ปี และ อายุราชการระหว่าง 9 - 30 ปี

2.2 คุณสมบัติของผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบร่วมกันว่าครูทุกคนมีคุณสมบัติร่วม ดังต่อไปนี้

- 2.2.1 เป็นผู้ที่มีตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครูสู่คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.2.2 เป็นผู้ที่มีตระหนัก ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 2.2.3 เป็นผู้ที่มีสำนึกการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และมีใบประกอบวิชาชีพครู
- 2.2.4 เป็นผู้ที่มีตระหนักในหน้าที่หลักของครู คือ ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียน การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ
- 2.2.5 เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานของครูผู้สอนปฏิบัติด้วยความยินดี
- 2.2.6 เป็นผู้ที่มีตระหนักในความสำคัญของ “การวิจัย” ที่มีต่อการจัดการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา

ภาพที่ 34 คณะผู้ร่วมวิจัย

2.3 บทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมวิจัย

การกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ใช้กระบวนการกลุ่มคือ ผ่านการประชุม และพิจารณาร่วมกัน และ กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

- 2.3.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้ความร่วมมือโดยทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครบถ้วนทั้ง 10 ขั้นตอน ทั้งในบทบาทของนักวิจัย และผู้ปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ
- 2.3.2 ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการวิจัยดำเนินไปตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนด รวมทั้งให้ความร่วมมืออื่นๆ ตามที่ผู้วิจัยร้องขอ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 เป็นคณะบุคคลที่ผู้ร่วมวิจัยพิจารณาเลือกมา มีคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และ ครู จำนวน 2 คน เพื่อให้ทำหน้าที่เป็น “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” และ “ผู้สังเกตการณ์” โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

- 3.1.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับหลักการการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ/การเรียนการสอน (Instructional Leadership)

- 3.1.2 ดำรงตำแหน่ง อันดับ คศ.3 คือมีวิทยฐานะ “ชำนาญการพิเศษ” ขึ้นไป
- 3.1.3 เป็นผู้มีความประพฤติ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี น่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับ เป็นผู้มีความกระตือรือร้นและเป็น “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agents)
- 3.1.4 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 15 ปี มีเหตุผล ใจกว้าง และกล้าแสดงความคิดเห็น และมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็น “ผู้นำครู” หรือเป็น “ผู้ร่วมวิจัยชั้นนำ”
- 3.2 บทบาทหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่-
 - 3.2.1 ให้ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูและการพัฒนาคุณภาพครู
 - 3.2.2 ปฏิบัติหน้าที่ในการติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินคุณภาพครู โดยยึดหลักการ “กัลยาณมิตรนิเทศ”
 - 3.2.3 สังเกต รับรู้ อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาคุณภาพครู ให้ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
- 3.3 กัลยาณมิตรนิเทศ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้ร่วมวิจัยตามแนวทางที่กำหนดคือเป็นกัลยาณมิตรต่อการ ทำงานร่วมกัน ทั้งการนิเทศ กำกับ ติดตาม แนะนำ เป็นพี่เลี้ยง และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัย ด้วยการเปิดใจ ร่วมใจ ให้ใจ และ ตั้งใจ ซึ่งผู้ร่วมวิจัยเลือกคณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญขึ้นมาเอง รวม 4 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 2 คน และครู 2 คน

4. ขั้นตอนการวิจัย

4.1 ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามกรอบแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) โดยยึดหลัก 6 ประการของกรอบทฤษฎีเพื่อการวิจัย ดังนี้

4.1.1 ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็นการวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบๆ ละ 1 ภาคเรียน รวม 10 ขั้นตอน โดยยึดหลักการของการวิจัย PAR 10 ประการ, จรรยาบรรณผู้วิจัย 10 ประการ, และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจรรยาบรรณที่แสดงให้ทราบถึงธรรมชาติกระบวนการวิจัย ข้อเสนอแนะ และผลประโยชน์ของผู้ร่วมวิจัยให้ทราบตั้งแต่แรกหากมีผู้ที่ไม่ประสงค์จะมีส่วนร่วม ต้องได้รับการยอมรับ และเคารพในสิทธิส่วนบุคคลด้วย

4.1.2 ยึดถือรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (critical science) การนำเสนอผลการวิจัยที่เกิดขึ้นจริง (actual facts) ในสิ่งต่างๆ ที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกตผล และร่วมกันสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงและผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับบุคคล คือผู้ร่วมวิจัย ระดับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และระดับโรงเรียน

4.1.3 ให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ที่ทำให้ผู้วิจัยมีความไวเชิงทฤษฎีต่อการนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ ให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมวิจัย ในลักษณะที่ไม่ใช่เป็นการยึดยึด ไม่เป็นแบบสำเร็จรูป ไม่เป็นตัวชี้นำ หรือทำให้มีอิทธิพลต่อการนำไปปฏิบัติ แต่ต้องคำนึงถึงการเป็นทางเลือกและเป็นตัวเสริม

4.1.4 การสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับคณะผู้วิจัยว่า ทฤษฎีกับการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ไปด้วยกัน ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจ และตระหนักถึงความสัมพันธ์เชิงบวกในลักษณะสามเส้าระหว่าง “การวิจัย” “ทฤษฎี”

และ“การปฏิบัติ” หรือ “นักวิจัย” “นักทฤษฎี” และ “นักปฏิบัติ”

4.1.5 แสดงบทบาทการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ร่วมวิจัย ตามหลักการวิจัยและจรรยาบรรณของผู้วิจัยคือเป็นครู เป็นนักวิเคราะห์ ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมวิจัย หากผู้ร่วมวิจัยมีการตัดสินใจร่วมกันแล้วว่ามีวัตถุประสงค์จะศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมตามหลักการของ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และ มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อปรารถนา” โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ร่วมวิจัย

4.1.6 ผู้วิจัยเน้นบทบาทเป็นผู้มีส่วนร่วม และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามงาน/โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ โดยมุ่งให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด บันทึกผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องด้วยใน 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ทำอะไรบ้าง อย่างไร 2) มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างที่เกิดขึ้นการปฏิบัติ 3) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และ 4) องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิบัตินั้นๆ โดยจัดให้มีกิจกรรมการพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะๆ ตามหลักการวิจัย PAR คือ การเรียนรู้ร่วมกันจากกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการรับฟัง การวิเคราะห์ การวิพากษ์ และการประเมิน

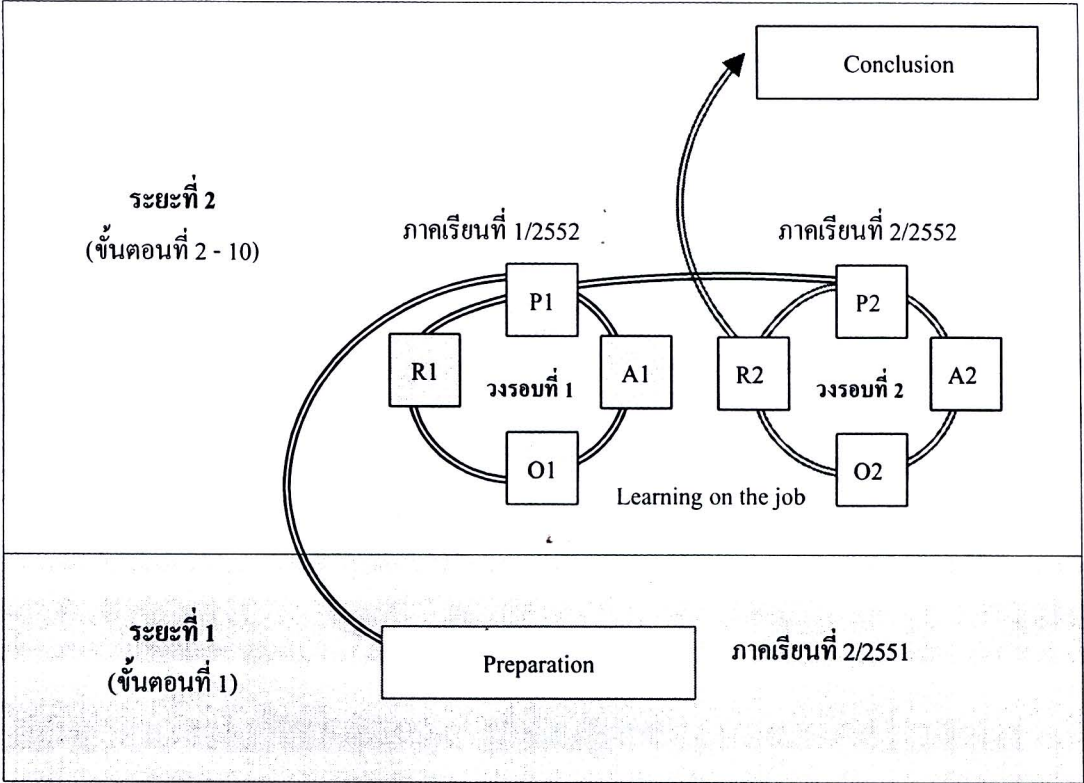
4.2 ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวม 10 ขั้นตอน แบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

4.2.1 ระยะที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation)ซึ่งดำเนินการเมื่อภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โดยการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคลคือผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) ด้านอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น 3) ด้านข้อมูลสารสนเทศ และ 4) ด้านระบบบริหารคุณภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาครู

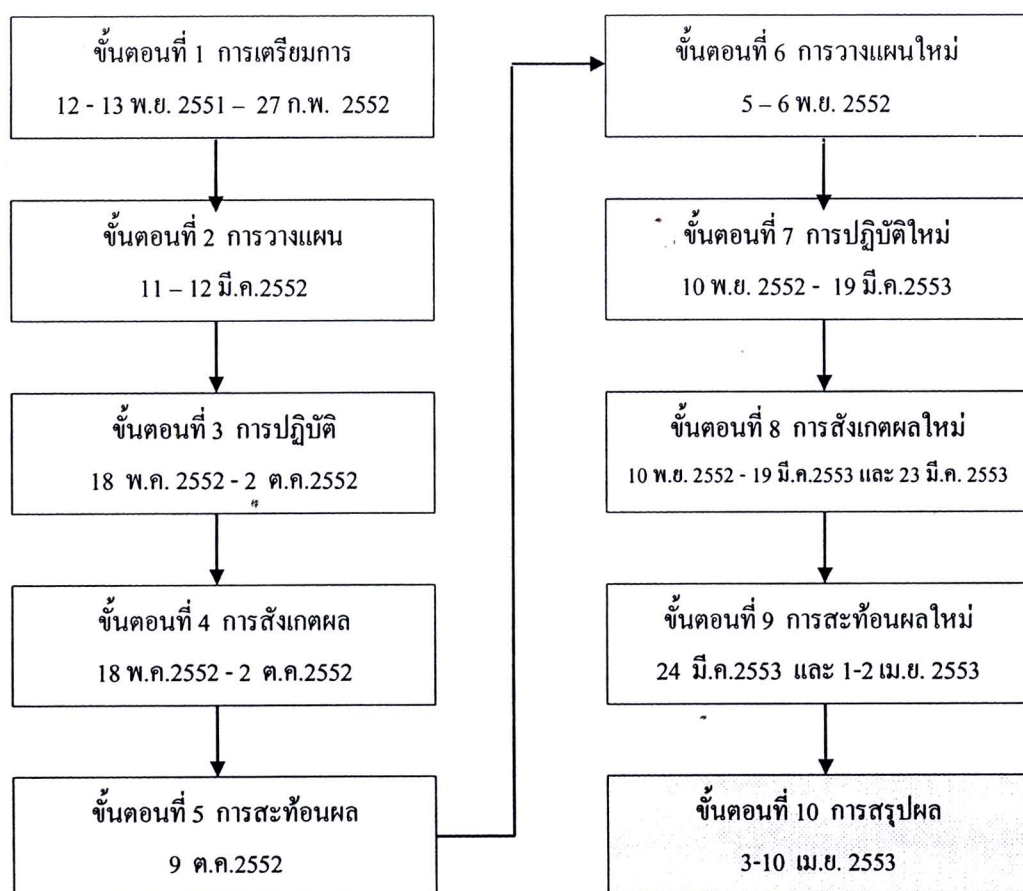
4.2.2 ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบ โดยวงรอบที่ 1 คือ ขั้นตอนที่ 2 – 5 ซึ่งดำเนินการเมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติ (Acting) 3) การสังเกตผล (Observation) 4) การสะท้อนผล (Reflection) และ การวิจัยวงรอบที่ 2 คือขั้นตอนที่ 6 - 10 ได้แก่ 1) การวางแผนใหม่ (Re-planning) 2) การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) 3) การสังเกตผลใหม่ (Re-observation) 4) การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflection) และ 5) การสรุปผลการวิจัย (Conclusion) ดำเนินการเมื่อภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552

ขั้นตอนการวิจัย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 35 แสดงขั้นตอนการวิจัย PAR พัฒนาคุณภาพครู

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยร่วมมือกับผู้ร่วมวิจัยในการศึกษาเรียนรู้ และหาแนวทางการพัฒนาครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้กระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบ เน้นการมีส่วนร่วม และพึ่งตนเอง ตามกรอบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และหลักการกัลยาณมิตรนี้เทศ มีผลการดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2553 ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 36 แสดงลำดับการนำเสนอผลการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน:การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation)

รายละเอียดของการเตรียมการประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและงานประจำ กับส่วนที่เป็นงานการพัฒนาคุณภาพครูโดยตรง ดังต่อไปนี้

1) จัดการประชุมสัมมนาเป็นเวลา 1 วัน ณ โรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 เริ่มเวลาประมาณ 13.00 น. โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำกรอบความคิดของการวิจัยชี้แจงต่อผู้ร่วมวิจัย และร่วมกันทำความเข้าใจ ให้ข้อเสนอแนะ และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ผู้ร่วมวิจัยจะได้รับ และยอมรับยินดีที่จะร่วมวิจัย รวมทั้งสร้างความตระหนักในการวิจัย และปฏิบัติงานควบคู่กันไป ในลักษณะของการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติ (Learning on the Job) ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับโรงเรียนซึ่งการประชุมครั้งนี้ จัดแบบโต๊ะกลมและมีโอกาสซักถามพูดคุยเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน มีการรับทราบและยอมรับในความเป็นทีมวิจัยร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันต่างๆ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องการปฏิรูปการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และความสำคัญของคุณภาพครูที่มีต่อคุณภาพการศึกษาของชาติ

2) จัดการประชุมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่อง “ครูกับการวิจัย” เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2551 ซึ่งเป็นการจัดเพิ่มเติมและต่อเนื่องจากวันแรก โดยเป็นมติของที่ประชุมว่าควรมีการทำความเข้าใจความรู้

พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ครูมีอาชีพควรมีความรู้และทักษะด้านการวิจัย เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และ 2) ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และ ขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัย จึงกำหนดกิจกรรมนี้ขึ้นมา นอกจากนี้ยังมีการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในหัวข้อ “คุณภาพครู” ด้วย คือ คุณภาพครู 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ และ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน รวมทั้งผู้วิจัยได้ชี้แจงเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการวิจัย PAR จรรยาบรรณและบทบาทผู้วิจัยด้วย

3) จัดประชุมผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2551 เพื่อสร้างเสริมความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ “การพัฒนาคุณภาพครู” โดยมีการนำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพครู ปีการศึกษา 2551-2553 ของ สพฐ. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพครูปีการศึกษา 2551-2553 ของโรงเรียน และ โครงการการประเมินสมรรถนะครู ของ สพฐ. ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครู

4) จัดประชุมปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (Individual Development Plan: ID plan) ดำเนินการเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2551 เพื่อศึกษาเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาตนเองของผู้ร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำหน้าที่อำนวยความสะดวกโดยการให้ความรู้ คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติการ ภาคบ่ายได้จัดแบ่งกลุ่มย่อยโดยแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฝึกเขียนแผนการพัฒนาตนเอง (ID plan)

5) การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมอย่างมากในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เอกสาร หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่เป็นมาและสภาพปัจจุบัน ได้แก่ รายงานการประเมินภายนอกโดย สมศ. รายงานการประเมินภายใน (SAR) รายงานการปฏิบัติงานของฝ่าย/งานต่างๆ และรายงานการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในระดับชาติ (ONET) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการได้ร่วมกันรวบรวม พิจารณา และสรุปเป็นสารสนเทศที่ทันสมัย นอกจากนี้ผู้วิจัยและคณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ร่วมกันเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วย ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาครู โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551

6) การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารระบบคุณภาพ เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนธันวาคม 2551 โดยผู้วิจัยและร่วมกับคณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นทีมนำ ได้ร่วมกันพิจารณาและกำหนดแนวทางการวางระบบคุณภาพ โดยปรับปรุงมาจากผลงานการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษาของมูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้ (มสวร.) ซึ่งรายงานโดย ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์และประวิต เอรารธรรม (2547) ผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรเลือกมาใช้ 4 ระบบ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ ระบบการพัฒนาครู ระบบการเรียนรู้ และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาคุณภาพครู ดำเนินการดังนี้

6.1) การนำเสนอ “ระบบคุณภาพ” ต่อที่ประชุมของคณะผู้ร่วมวิจัยเพื่อรับทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ที่มีต่อการจัดการศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการบรรจุไว้ในวาระการประชุมประจำเดือนกรกฎาคม 2551 ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันก่อนนำสู่การปฏิบัติจริง

6.2) การร่วมออกแบบและวางระบบคุณภาพ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 คณะ คือ 1) ทีมนำ ได้แก่ ผู้วิจัยและกรรมการบริหารโรงเรียน 2) ทีมทำ ได้แก่

ผู้ร่วมวิจัยที่ร่วมเป็นกรรมการและเป็นผู้ปฏิบัติการในแต่ละระบบด้วย 3) ทีมประสาน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีหน้าที่ประสานการบริหารจัดการให้ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย ซึ่งดำเนินการระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม 2551 ถึงวันที่ 9 มกราคม 2552

6.3) คณะกรรมการบริหารระบบ ร่วมกันดำเนินการตามขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การวางระบบ 2) การกำหนดวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติ 3) กำหนดวิธีบันทึกการปฏิบัติงาน 4) กำหนดการติดตามและประเมินผลการบริหารระบบ

7) การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ซึ่งคณะกรรมการบริหารโรงเรียน (ทีมนำ) ร่วมกันพิจารณาและดำเนินการโดยโรงเรียน เพื่อพัฒนาห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้ และห้องพิเศษต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาครูและการเรียนการสอน รวมทั้งจัดหาครุภัณฑ์ วัสดุ และอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการระหว่างวันที่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเตรียมการนั้นจะมีทั้งส่วนที่เป็นการเตรียมการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาครู คือการดำเนินการตามข้อ 1-4 และ งานประจำ (Routine works) คือ การดำเนินการตามข้อ 5-7 เพื่อเกิดความพร้อมรองรับการพัฒนาคุณภาพครูและการเรียนการสอน

อนึ่ง การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่มีกิจกรรมการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับผู้ร่วมวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยรู้จักกันและสนิทสนมกันอยู่แล้ว ดังนั้นจึงอาจแตกต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไปที่ผู้วิจัยต้องใช้เวลาระยะหนึ่งในการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจจากชุมชนนั้นๆ ก่อนทำการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนนี้ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2547 จนถึงปัจจุบัน

8) การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) เพื่อทราบความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู ซึ่งจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ตามกรอบแนวคิด สุวิมล ว่องวานิช (2548 ข) ร่วมกันวิจัยโดยร่วมกันวางแผนกำหนดขั้นตอน กิจกรรม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ร่วมกันกำหนดกรอบและจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ฉบับที่ 1 - 5 สำหรับการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2552) ดังนี้

8.1) เครื่องมือวิจัย ฉบับที่ 1 แบบรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้น เครื่องมือวิจัย ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพครู (สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) เครื่องมือวิจัย ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพครู เครื่องมือวิจัย ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ เรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพครู (สัมภาษณ์ทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ ผู้ร่วมวิจัย) เครื่องมือวิจัย ฉบับที่ 5 แบบสังเกต และ ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู

8.2) เครื่องมือวิจัยทั้ง 4 ฉบับนี้ ร่วมกันร่างขึ้นโดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คำนึงถึงคำถามการวิจัยข้อที่ 1 และ ใช้กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น คือ 1) การระบุความต้องการจำเป็น 2) การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น 3) การวิเคราะห์สาเหตุ 4) การกำหนดทางเลือกและจุดมุ่งหมายของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น 5) การดำเนินการวิจัยประเมิน โดยใช้วิธีการสำรวจและกระบวนการกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อสรุปและเรียงลำดับความสำคัญเพื่อนำสู่ขั้นตอนการวางแผนต่อไป

8.3) เครื่องมือวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาคุณภาพโดยกระบวนการกลุ่มของผู้วิจัยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเน้นความตรงด้านเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วย ซึ่งดำเนินการประเมิน และปรับปรุงคุณภาพเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ฉบับ ในระหว่างวันที่ 20 – 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551

8.4) ร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 - 5 ดำเนินการระหว่างวันที่ 20 มกราคม ถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 โดยใช้ช่วงเวลาวางหรือช่วงเวลาที่ผู้ร่วมวิจัยมิได้ปฏิบัติการสอน

8.5) ร่วมกันวิเคราะห์และสรุปข้อมูลผลการวิจัยความต้องการจำเป็น เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 โดยประเด็นสำคัญประกอบด้วย สภาพความเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพครู

9) ผู้ร่วมวิจัยรับทราบผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนาคุณภาพครูเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 โดยจัดกิจกรรมการประชุมกลุ่ม ณ ห้องโสตทัศนศึกษา อาคาร 1 ดังนี้

9.1) ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้รับมาจากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแล้ว คณะผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันพิจารณา และ “สรุปผลการวิจัยและกำหนดความต้องการจำเป็นพัฒนาคุณภาพครู”

9.2) คณะผู้วิจัยร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ อภิปราย และกำหนดประเด็นย่อยๆ เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนา รวมทั้งกำหนดกรอบการพัฒนาคุณภาพครู (ด้านความรู้ ด้านจริยธรรม และด้านความสามารถ) โดยเน้นกระบวนการกลุ่มและการทำงานเป็นทีม

10) ผู้วิจัยเขียนสรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 สรุปย้มาถึงกระบวนการและผลการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 ที่ผ่านมา ได้แก่ ความพร้อมด้านต่างๆ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู รวมทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ประโยชน์ และข้อเสนอแนะ ซึ่งนำเสนอผู้ร่วมวิจัยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 นี้ มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกันและสร้างความตระหนักให้กับผู้ร่วมวิจัย เพื่อให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองและพัฒนางานในหน้าที่ ให้สามารถร่วมกันหาข้อสรุปในประเด็นสำคัญต่างๆ คือ “คุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” คืออะไร มีตัวชี้วัดอะไรบ้าง ปัจจุบันคุณภาพของเราเป็นอย่างไร จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาหรือไม่ ถ้าจะพัฒนาเราควรใช้วิธีการใดบ้าง อย่างไร โดยใช้กิจกรรมการประชุม ชี้แจง อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยขั้นตอนต่อไป

ภาพที่ 37 การทำงานเป็นกลุ่มของคณะผู้ร่วมวิจัย

ผลการเตรียมการ

การเตรียมการมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมในทุกด้านก่อนดำเนินการวิจัย ทั้งในด้านบุคคล เอกสาร อาคารสถานที่ และด้านข้อมูลสารสนเทศ ดำเนินการระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551 ถึงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1) ความพร้อมของผู้ร่วมวิจัย

หลังการจัดประชุมปฏิบัติการ ใช้เวลา 2 วัน คือ วันที่ 12-13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ปรากฏว่า ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คน มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนและตระหนักในความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ เห็นถึงประโยชน์และยินดีเข้าร่วมโดยสมัครใจ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งข้อตกลงต่าง ๆ ที่รับทราบร่วมกัน ดังนี้ 1) ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครูและการใช้กระบวนการวิจัย 2) มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม 3) ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 4) ตระหนักในหน้าที่หลักของครูในอันที่ต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ยินดีให้ความร่วมมือและร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกประการ

2) ความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ อาศัยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและทำหน้าที่ “กัลยาณมิตรนิเทศ” ด้วย รวม 4 คน ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการ 2 คน และ ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2 คน โดยมีสภาพความพร้อม ดังนี้ 1) ตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาคุณภาพครู 2) มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี 3) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการนิเทศการเรียนการสอนและกระบวนการของกัลยาณมิตรนิเทศเป็นอย่างดี 4) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ 5) มีความกระตือรือร้นและมีคุณลักษณะของ “ผู้นำ” และ มีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน (Instructional leadership) เป็นผู้ที่มิหะตุผล และกล้าแสดงความคิดเห็น 6) ยินดีให้ความร่วมมือและปฏิบัติหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้นำทีมกัลยาณมิตร

ทุกคนในทีมมีเป้าหมายประสงค์ร่วมกันที่จะมุ่งมั่นปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเป้าหมายและภารกิจของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งคุณภาพครูด้านความรู้ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ และด้านความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่หรือสมรรถนะ (ครูสภา, 2548; ศร., 2548; สพฐ., 2552)

ตระหนักและเข้าใจในหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 10 ขั้นตอนคือ 1) การเตรียมการ 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติ 4) การสังเกตผล 5) การสะท้อนผล 6) การวางแผนใหม่ 7) การปฏิบัติใหม่ 8) การสังเกตผลใหม่ 9) การสะท้อนผลใหม่ และ 10) การสรุปผลการวิจัย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553) นอกจากนี้ยังร่วมกันตระหนัก และเข้าใจในปัจจัยหลักที่จะเอื้อให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553) ได้แก่ หลักการวิจัย PAR 10 ประการ ได้แก่ 1) วิจัยในบริบทเฉพาะ 2) ทักษะหลากหลาย 3) มุ่งการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล 5) รับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ร่วมวิจัยทุกคน 6) วิเคราะห์วิพากษ์และประเมินตนเอง 7) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ 8) ตระหนัก ในศักยภาพ ความเชี่ยวชาญและการเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากภายใน 9) การมีบันทึกของผู้ร่วมวิจัยทุกคน และ 10) นำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันเกี่ยวกับบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ คือ 1) เป็นครู 2) เป็นผู้นำ 3) เป็นผู้ฟังที่ดี 4) เป็นนักวางแผน 5) เป็นนักออกแบบ 6) เป็นนักวิเคราะห์ 7) เป็นนักสังเคราะห์ 8) เป็น นักสังเกตการณ์ 9) เป็นนักรายงานผล และ 10) เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งยึดจรรยาบรรณของผู้วิจัย 10 ประการ ได้แก่ 1) ต้องรับผิดชอบต่อการรักษาความลับ 2) เข้าถึงข้อมูลได้อย่างเสมอภาคกัน 3) ทิศทางการวิจัยและผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน 4) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการวิจัยมากที่สุด 5) มีการปรึกษาหารือร่วมกัน และข้อเสนอแนะได้รับการเห็นชอบจากทุกฝ่าย 6) การสังเกต หรือการตรวจสอบเอกสาร เพื่อจุดมุ่งหมายอื่นต้องได้รับการอนุญาตก่อน 7) ผลการดำเนินงานจะยังคงปรากฏให้เห็นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นให้ข้อเสนอแนะ 8) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์งานเขียนหรือทัศนคติคนอื่น โดยขาดการเจรจาต่อรองก่อนการจัดพิมพ์เผยแพร่ 9) ผู้วิจัยต้องแสดงให้ทราบถึงธรรมชาติของกระบวนการวิจัยแต่เริ่มแรกรวมทั้งข้อเสนอแนะและผลประโยชน์ และ 10) ผู้ร่วมการวิจัยต่างมีอิทธิพลต่อการทำงาน แต่ผู้ที่ไม่ประสงค์มีส่วนร่วมต้องได้รับการยอมรับ และเคารพในสิทธิส่วนบุคคล

เนื่องจากผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ร่วมวิจัยด้วย ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ ณ โรงเรียนแห่งนี้ รวมเวลาประมาณ 6 ปี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่เสียเวลามากในกิจกรรมแรกที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป คือ “การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจกับชุมชน” จึงสามารถเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ได้โดยทันที เน้นให้ความสำคัญต่อการเตรียมบุคคลที่เกี่ยวข้องคือผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3) ความพร้อมด้านข้อมูลสารสนเทศ

ได้มีการประมวลข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะผู้ร่วมวิจัยที่มีหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายแผนงาน และงบประมาณของโรงเรียนมีการเตรียมสารสนเทศที่จำเป็นไว้อย่างครบถ้วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เป้าหมาย ปัญหา และอุปสรรค การจัดการเรียนการสอน และคุณภาพครูภาพรวม ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR: Self Assessment Report) ประจำปีการศึกษา 2550 ผลการประกันภายนอก โดย สมศ. และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการคุณภาพครู และการพัฒนาครู รวมทั้งผลจากการใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 ด้วย

ปรากฏว่าได้สารสนเทศต่างๆ ที่จัดทำขึ้นนี้มีความสำคัญต่อคณะผู้วิจัย เพราะจะได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพและทันสมัย ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลครูและบุคลากร (ข้อมูล ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551) ดังนี้
- 2) ข้อมูลการบริหารจัดการศึกษา
- 3) ปรัชญา คำขวัญ สี และต้นไม้ประจำโรงเรียน
- 4) โครงสร้างการบริหารจัดการ
- 5) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ.

5.1) โรงเรียนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก การประเมินรอบที่ 2 โดย สมศ. (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 22 - 24 มกราคม พ.ศ. 2550 ปรากฏผลดังนี้

5.1.1) สมศ. ไม่รับรองคุณภาพ (มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้) จำนวน 3 มาตรฐาน คือ (1) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ (2) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (3) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.1.2) สมศ. รับรองมาตรฐาน (มีคุณภาพอยู่ในระดับดีขึ้นไป) จำนวน 11 มาตรฐาน คือ 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี 3) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ มีลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา 4) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต 6) ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ 7) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ 8) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา 9) สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 10) สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 11) สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

5.1.3) ผลการประเมินคุณภาพภายนอก โดย สมศ. พบว่า รับรับรองคุณภาพ 11 มาตรฐาน และไม่รับรอง 3 มาตรฐาน โดยด้านผู้เรียนมีคุณภาพระดับดีมาก 4 มาตรฐาน ระดับดี 1 มาตรฐาน และมีระดับพอใช้ 2 มาตรฐาน ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพมาตรฐานด้านผู้เรียน “มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์” และ “ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร” ตามลำดับ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

- 6) ข้อเสนอแนะของ สมศ.

ครู ควรได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียน การสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงานอย่างมีความหมาย รู้ลึกถึงกระบวนการทำงานที่แท้จริงและสามารถวัดและประเมินผลตามสภาพจริงได้ นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนยังมีครูจำนวนหนึ่งยังมีความรู้ความเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และไม่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดคุณภาพครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1) คุณภาพครูด้านความรู้ (Teacher Knowledge)

ครูควรมีความรู้ใน 10 เรื่อง ได้แก่ 1) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) จิตวิทยาสำหรับครู 5) การวัดและประเมินผลการศึกษา 6) การบริหารจัดการในห้องเรียน 7) การวิจัยทางการศึกษา 8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา 9) ความเป็นครู และ 10) สาระการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนและหลักสูตรสถานศึกษา

2) คุณภาพครูด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Teacher's Ethics Integrity) ครูไทย คุณภาพ ควรมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ข้อ ได้แก่ 1) มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 2) มีวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ 3) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และ 4) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3) คุณภาพครูด้านความสามารถ (Teacher Abilities) ครูควรมีความสามารถหรือทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ แสดงออกมากเป็นคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย

3.1) สมรรถนะหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง และ 4) การทำงานเป็นทีม

3.2) สมรรถนะประจำสายงาน 6 ประการ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู และ 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

3.3) ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน 12 ประการ (คุรุสภา, 2548)

4) ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น

คณะผู้วิจัย ร่วมกันวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู ตามขั้นตอนวิจัยของสุวิมล ว่องวาณิช (2548ข) เพื่อระบุสิ่งที่จำเป็นต้องการในการพัฒนาคุณภาพครู ปรากฏผลดังต่อไปนี้

4.1) ผลการสำรวจข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้น (ดำเนินการโดยคณะผู้นิเทศกัลยาณมิตร) โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า

4.1.1) โรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) ตั้งอยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประมาณ 9 กิโลเมตร ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 133 หมู่ที่ 5 บนที่ดินสาธารณประโยชน์ตำบลสำราญ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกาศโดยกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2538

4.1.2) ณ วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 มีนักเรียน จำนวน 522 คน มีครูจำนวน 27 คนและมีบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 คน

4.1.3) รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6)

4.1.4) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. พบว่า รับรองคุณภาพ 11 มาตรฐานและไม่รับรองคุณภาพ 3 มาตรฐาน (ด้านผู้เรียน 2 มาตรฐาน และด้านครู 1 มาตรฐาน)

4.2) ผลการสัมภาษณ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพครู” ผู้ถูกสัมภาษณ์คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ 2 คน และครู 2 คน และผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง สรุปได้ดังนี้

4.2.1) โรงเรียนประสบความสำเร็จหรือภาคภูมิใจในเรื่องต่างๆ ได้แก่ 1) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับดี น่าพอใจ 2) คณะผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและทันสมัย 3) คณะครูส่วนใหญ่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ 4) นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ดี และ 5) องค์การหรือหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

4.2.2) โรงเรียนประสบปัญหาต่างๆ ได้แก่ 1) ขาดแคลนครูในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ 2) ครูหลายคนยังจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องหลักการ “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” 3) ยังขาดแคลนทรัพยากรที่เกื้อหนุน เช่น ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ/สื่อ/อุปกรณ์ 4) ยังขาดแคลนเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และ 5) มีงบประมาณจำกัด เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย ซึ่งทางราชการจัดสรรงบประมาณโดยคิดตามรายหัวหรือจำนวนนักเรียน

4.2.3) ภาพรวมเกี่ยวกับศักยภาพของครู โรงเรียนนี้ พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้รับผิดชอบสอนตรงตามวิชาเอกที่เล่าเรียนมา และมีประสบการณ์มากพอสมควร

4.2.4) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพครู พบว่า 1) ครูส่วนใหญ่ใช้การพัฒนาด้วยตนเอง 2) ครูได้รับการพัฒนาแบบเป็นทางการค่อนข้างน้อย 3) ครูส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมคือเน้นการบรรยาย และไม่สนองหลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.2.5) ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้นทางโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา โดยพยายามส่งเสริม ให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและพัฒนางานในหน้าที่ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการเลื่อนวิทยฐานะ ที่สูงขึ้นซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่อาจยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพียงพอ

4.2.6) สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาครูของโรงเรียนนี้ อยู่ในระดับพอใช้ แต่ยัง ไม่ครอบคลุมหรือครบถ้วน ควรต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.2.7) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพครูที่ควรดำเนินการโดยเร่งด่วนที่สุด คือ การพัฒนาความรู้และทักษะของครู ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะเหตุผลที่ว่า มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

4.2.8) สภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพครู โรงเรียนนี้ ได้แก่ ครูควรมีคุณภาพได้มาตรฐานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับหรือพัฒนาวิชาชีพตนเองได้ด้วย

4.2.9) ทางเลือกเพื่อการพัฒนาครูให้บรรลุสภาพที่คาดหวัง ได้แก่ การมีระบบพัฒนาครู การเรียนการสอนที่เป็นระบบและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมีปัจจัยเอื้อที่เพียงพอ ส่งเสริมการพัฒนาครู และการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและจริงจัง

4.3) ผลการสัมภาษณ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพครู” ผู้ถูกสัมภาษณ์คือผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วยครู 25 คน ผู้สัมภาษณ์โดยผู้วิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (จำนวน 4 คน) ช่วยกันสัมภาษณ์ พบว่า มีประเด็นสำคัญและประมวลสรุปได้ดังนี้

4.3.1) ความเห็นที่มีต่อ “คุณภาพครูในด้านต่างๆ” ทั้งด้านความรู้ ด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณ และด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ล้วนมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับวิชาชีพครูซึ่งใน

ปัจจุบันเรียงลำดับ คือ ความสามารถหรือทักษะในการจัดการเรียนการสอน และความรู้ของครู ส่วนด้านจริยธรรมฯ นั้นไม่น่าห่วงเนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านนี้

4.3.2) ทางเลือกในการพัฒนาครู 1) ควรใช้ทั้งรูปแบบในระบบ และ นอกกระบบ 2) ควรใช้หลักการพึ่งตนเองให้มากที่สุด 3) พัฒนาครูอย่างเป็นระบบ 4) ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ 5) พัฒนาคุณภาพครูไปพร้อมๆ กับการพัฒนาวิชาชีพครูด้วย

4.3.3) ทางเลือกเพื่อการพัฒนาครูควรใช้วิธีการใดบ้าง พบว่า ควรใช้วิธี 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) โรงเรียนจัดกิจกรรมให้อย่างเป็นทางการ เช่น การฝึกอบรม ประชุม สัมมนา และ การศึกษา คู่มือ 3) การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ ระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างกว้าง

4.3.4) การนำทางเลือกที่ประเมินได้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาครู 1) จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตัวครูเอง และ ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ 2) นักเรียนจะเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุด 3) โรงเรียนจะได้รับผลกระทบในทางบวกอย่างมาก อันเนื่องมาจากครูมีศักยภาพสูงขึ้นและสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3.5) การพัฒนาครูทั้งรูปแบบใน และนอกกระบบจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ ทั้งในระดับบุคคล (ผู้ร่วมวิจัยเอง) ระดับกลุ่มบุคคล (กลุ่มผู้ร่วมวิจัย) และผลต่อระดับโรงเรียนโดยภาพรวมด้วย

4.4) ผลการสัมภาษณ์เรื่อง “สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาคุณภาพครู” ผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วยครู 25 คน โดยผู้สัมภาษณ์ 5 คน ได้แก่ ผู้วิจัย และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 คน พบว่า มีประเด็นสำคัญและประมวลสรุปได้ดังนี้

4.4.1) สภาพปัจจุบันและปัญหา “คุณภาพครู” (ด้านผลผลิต) พบว่า 1) ครูส่วนใหญ่ ยังขาดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพ และ 2) ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4.4.2) สภาพปัจจุบันและปัญหา “การพัฒนาคุณภาพครู” (ด้านกระบวนการ) พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน คือ การพัฒนาคุณภาพยังขาดระบบหรือกระบวนการที่ชัดเจน 2) ขาดกรอบแนวทางหรือแผนงานการพัฒนาคุณภาพครูที่ชัดเจน 3) ขาดการดำเนินการพัฒนาคุณภาพครูอย่างจริงจัง 4) ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งด้านกระบวนการและงบประมาณ

4.4.3) สภาพปัจจุบัน และ ปัญหา “ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพครู” (ด้านปัจจัย) พบว่า ขาดแคลนงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพครู และ ขาดการส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

4.4.4) ความต้องการหรือแนวทางพัฒนาครู พบว่า มีการพัฒนาคุณภาพครูอย่างจริงจังเป็นระบบ และต่อเนื่อง พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง และ ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพครู

4.5) ผลการสังเกตและตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู โดยคณะผู้นิเทศแบบกัลยาณมิตร (ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้ร่วมกันสำรวจ สังเกตและตรวจสอบเอกสาร

หลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู พบว่า โรงเรียนพัฒนาของแก่น (นามสมมติ) ยังขาดแคลนเอกสาร/หลักฐาน/ร่องรอยปฏิบัติที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครู ซึ่งแสดงถึงการไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพครูอย่างจริงจัง ดังข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 15 แสดงผลการสังเกตและตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู (ก่อนการพัฒนา)

ที่	รายการ เอกสารหลักฐาน	สภาพ ปัจจุบัน		สภาพ ปัญหา		สภาพความ ต้องการ	
		มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
	<u>ขั้นวางแผน (Plan)</u>						
1.	แผนงาน/แผนปฏิบัติการ “พัฒนาครู”	-	√	√	-	√	-
2.	เอกสาร “งาน/โครงการพัฒนาครู”	-	√	√	-	√	-
3.	เอกสาร “คู่มือ/แนวทางการพัฒนาครู”	-	√	√	-	√	-
4.	คำสั่งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ	√	-	-	√	-	√
5.	แผนพัฒนาตนเอง (ID plan) ของครู	-	√	√	-	√	-
	<u>ขั้นปฏิบัติ (Do)</u>						
6.	หลักฐานการจัดกิจกรรมพัฒนาครู	√	-	-	√	√	-
7.	หลักฐานผลงาน/แฟ้มสะสมผลงานครู	√	-	-	√	√	-
8.	แหล่งเรียนรู้ เอกสาร สื่อ เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	-	√	√	-	√	-
	<u>ขั้นติดตามประเมิน (Check)</u>						
9.	เอกสารติดตามกำกับ นิเทศ การพัฒนาครู	√	-	√	-	√	-
10.	เอกสาร/เครื่องมือประเมินการพัฒนาครู	-	√	√	-	√	-
	<u>ขั้นรายงาน/ใช้ประโยชน์ (Act)</u>						
11.	รายงานผลการปฏิบัติงาน (SAR รายบุคคล)	√	-	√	-	√	-
12.	รายงานผลการพัฒนาครูที่ผ่านมา	-	√	-	√	√	-
13.	รายงานการสร้างเสริมขวัญกำลังใจครู	√	-	√	-	√	-
14.	หลักฐานการยกย่องเชิดชูเกียรติ	√	-	√	-	√	-
15.	หลักฐาน/เอกสารส่งเสริมการขอมิ/เลื่อนวิทยฐานะครู	√	-	√	-	√	-
รวม		8	7	11	4	14	1

จากตารางจะเห็นได้ว่า เอกสาร หลักฐาน และร่องรอยการปฏิบัติงานพัฒนาครูยังมีไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาให้มากขึ้น รวมทั้งจัดการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีหลายรายการที่มีเอกสารแต่ยังมีปริมาณน้อย และหลายส่วนยังมีคุณภาพต่ำ ดังนั้น จึงมีความต้องการจำเป็น เกือบทุกรายการ (ยกเว้นการออกคำสั่งมอบหมายงานในหน้าที่เท่านั้น)

4.6) ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 โดยสรุป เพื่อเตรียมความพร้อมในทุกด้าน พบว่าผลที่เกิดขึ้นโดยรวมของขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อม ดังนี้

4.6.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พบว่า

(1) มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทราบถึงประโยชน์ ความสำคัญ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งกระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู ดังนั้นจึงเกิดสภาพความพร้อมทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

(2) มีความตื่นตัว ตระหนักความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและบทบาทหน้าที่ของตนเอง แนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งข้อตกลงต่างๆ และรับรู้รับทราบร่วมกัน ส่วน “คณะกรรมการนิเทศ” ก็ตระหนักในความสำคัญของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมในทุกด้าน โดยยินดี ให้ความร่วมมือ และปฏิบัติหน้าที่ของผู้นิเทศแบบคณะกรรมการนิเทศ รวมทั้งเข้าใจชัดเจนในทุกขั้นตอนของการวิจัย

(3) เกิดสภาพความพร้อมในด้านต่างๆ คือ โครงสร้างปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุม ห้องสืบค้นและค้นคว้า ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูและการจัดการเรียนการสอน ระบบบริหารที่พร้อมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาครูคือระบบบริหารจัดการ ระบบการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบการพัฒนาวิชาชีพครู

(4) บรรยากาศการทำงานมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และปรากฏความร่วมมือของทุกส่วนเกิดขึ้นในโรงเรียน

4.6.2) การเรียนรู้ ที่คณะผู้วิจัยเกิดการเรียนรู้สรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนทั้งเกี่ยวกับ หลักการวิจัย 10 บทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ และจรรยาบรรณของผู้วิจัย 10 ประการ

(2) เรียนรู้คุณลักษณะของ “คุณภาพครูที่พึงประสงค์” ที่สอดคล้องรองรับการจัด การเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตนเองและงานในหน้าที่

(3) เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และ การบริหารเชิงระบบ ตามแนวคิดของระบบคุณภาพทั่วทั้งโรงเรียน (TQM) คือวงจรคุณภาพ ที่ประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ Plan Do Check และ Act

4.6.3) องค์ความรู้ใหม่ ที่คณะผู้ร่วมวิจัยได้รับ สรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ผลจากการร่วมกันวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู เพื่อระบุสิ่งที่จำเป็นต้องการในการพัฒนาคุณภาพครู ดังนี้

(1.1) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพครู พบว่า (1) ครูส่วนใหญ่นิยมใช้การพัฒนาตนเอง (2) ครูได้รับการพัฒนาแบบเป็นทางการค่อนข้างน้อย ครูส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม เน้นการบรรยาย และไม่สนองหลักการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีสภาพปัจจุบันการพัฒนาครูอยู่ในระดับพอใช้เท่านั้น แต่ยังไม่ครอบคลุมหรือครบถ้วน ควรต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(1.2) ทราบผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู คือ ความต้องการจำเป็นพัฒนาครูสูงสุดด้านความสามารถและทักษะการปฏิบัติงาน (สมรรถนะของครู) รองลงมา คือ ด้านความรู้และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ตามลำดับ และ ทราบประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาครู คือ การกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม การจัดวางระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาครู การวิจัยพัฒนาคุณภาพครูอย่างเป็นกระบวนการ จริงจัง และต่อเนื่อง ปัญหาที่ควรดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วนที่สุด คือ การพัฒนาความรู้และทักษะของครู ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(1.3) ทราบสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพครูคือครูดีมีคุณภาพได้มาตรฐานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับหรือพัฒนาวิชาชีพตนเองได้ด้วย และ ทางเลือก การพัฒนาครูให้บรรลุสภาพที่คาดหวัง ได้แก่ การมีระบบพัฒนาครู พัฒนาการเรียนการสอนที่เป็นระบบ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนมีปัจจัยเอื้อที่เพียงพอ ส่งเสริมการพัฒนาครูและการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ และจริงจัง

(1.4) ทางเลือกในการพัฒนาครู ควรใช้ทั้งรูปแบบในระบบและนอกระบบ ควรใช้หลักการพึ่งตนเองให้มากที่สุด พัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พัฒนาคุณภาพครูไปพร้อมๆ กับการพัฒนาวิชาชีพครูด้วย

(1.5) การพัฒนาครู จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในระดับบุคคล (รายบุคคล) ระดับกลุ่มบุคคล (กลุ่มครู) และ ระดับโรงเรียนโดยภาพรวมด้วย แต่กลับพบว่า “ขาดแคลนปัจจัยพัฒนาคุณภาพครู” คือขาดงบประมาณและขาดการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพครูอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

(1.6) ความต้องการหรือแนวทางพัฒนาครู พบว่า จัดให้มีการพัฒนาครูอย่างจริงจัง เป็นระบบ และต่อเนื่อง พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพครู

(1.7) เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู พบว่า โรงเรียน ยังขาดแคลนเอกสาร/หลักฐาน/ร่องรอยปฏิบัติที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครู ซึ่งอาจแสดงถึงการไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพครูอย่างจริงจัง

การวิจัยวงรอบที่ 1

ประกอบด้วยการวิจัยขั้นตอนที่ 2-5 ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) โดยจัดการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) เป็นเวลา 2 วันระหว่างวันที่ 11-12 มีนาคม พ.ศ. 2552 ณ ห้องโสตทัศนศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. การประชุมกลุ่มย่อยและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แล้วนำผลเสนอต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อร่วมกันพิจารณาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในประเด็นย่อยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อสรุปสาเหตุ และหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน อาทิ หลักสูตรสถานศึกษา สภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อการร่วมกำหนดกิจกรรม/งาน/โครงการ และจัดทำแผนปฏิบัติการต่อไป ดำเนินการดังนี้

1.1 ร่วมกันศึกษาทบทวนและวิเคราะห์ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ได้แก่ สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและอุปสรรค และสภาพที่คาดหวังของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพครูในภาพรวม ร่วมกันพิจารณาและนำเสนอประเด็นสำคัญ คือ

1.1.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลสารสนเทศต่างๆ คือ รายงานการประเมินตนเอง (SAR: Self Assessment Report) ของปีการศึกษาที่ผ่านมา

1.1.2 ทบทวนผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านจัดการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพครู

1.1.3 ผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น จากการวิจัยขั้นตอนที่ 1

1.1.4 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพครูทั้ง 3 ด้าน และแนวทางการพัฒนาครู โดยผู้ร่วมวิจัยใช้กระบวนการกลุ่มในการสรุปประเด็นหลักๆ ดังกล่าวข้างต้น

1.2 แบ่งกลุ่มย่อย (แยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้) ร่วมกันพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ จากข้อ 1.1 แล้ว ร่วมกันพิจารณากำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการที่ต้องพัฒนา ร่วมกันอภิปรายแนวการพัฒนาคุณภาพครูและการเรียนการสอน โดยให้ผู้ร่วมวิจัยได้โอกาสแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่และอิสระ นำเสนอรายละเอียดเพิ่มเติมทั้งที่เป็นเอกสารนำเสนอ โดยอาจ ให้แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกันอภิปราย เพื่อนำไปปรับใช้กับแนวคิดของแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสม มีการสรุปผลลงในแผ่นกระดาษ นาดิบบอร์ด และสลับกลุ่มนำเสนอเพื่อวิพากษ์แนวคิดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เพื่อการวางแผนพัฒนาครูที่เหมาะสม โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้น

3. ให้ผู้ร่วมวิจัยประเมินคุณภาพตนเอง (ก่อนการพัฒนา) โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 7 - 10 เพื่อให้ทราบถึงประเด็นสำคัญ ร่วมกันประมวลผล และกำหนดกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ดังนี้

3.1 ผู้ร่วมวิจัยกำหนดและเขียนแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID plan: Individual Development Plan) ในประเด็นปัญหาและความต้องการจำเป็นที่เลือก (ใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 12) โดยให้กำหนดสภาพปัจจุบันของปัญหา สภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้น แนวทางการดำเนินงาน กิจกรรมที่สอดคล้องกับช่วงเวลาต่างๆ ทรัพยากรและอื่นๆ สำหรับวงจรปฏิบัติวงจรรอบที่ 1 ขั้นตอนวิจัยที่ 2 - 5 เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ เพื่อร่วมกันอภิปรายและ/หรือวิพากษ์ปรับปรุงแก้ไข แล้วผู้วิจัยนำมารวบรวมจัดทำเป็นเอกสารสรุปมอบให้ผู้ร่วมวิจัย

3.2 ผู้ร่วมวิจัยกำหนดกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเอง กิจกรรมพัฒนาร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก และกิจกรรมพัฒนาร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ และโรงเรียนเป็นผู้จัดให้ โดยในส่วนของแผนพัฒนาตนเองนั้นผู้ร่วมวิจัยจัดทำเองและสนองความต้องการจำเป็นของตน สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองแล้วให้นำเสนอในการประชุมกลุ่มใหญ่ในการประชุมคราวต่อไป

3.3 จัดกลุ่มสนทนา (FGD: Focus Group Discussion) ให้ผู้ร่วมวิจัยมีโอกาสร่วมกันกำหนดสาระสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครูทั้งด้านความรู้ ด้านจริยธรรม และ ด้านความสามารถของครู โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 6 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.4 ให้ผู้ร่วมวิจัยประเมินตนเองด้านความสามารถ ใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 9 เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาคุณภาพครู (ประเมินก่อนการพัฒนา)

3.5 ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์สรุปผลการพิจารณา “กำหนดกรอบการพัฒนาคุณภาพครู”

3.6 ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาครู ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น โดยกำหนดระยะเวลาประมาณ 2 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2552 ยึดหลักการวิจัยที่สำคัญคือ “ทำอะไร?” “เพื่ออะไร?” “ทำอย่างไร?” และ “ผลเป็นอย่างไร” โดยกลุ่มร่วมกันกำหนดกรอบดังนี้

3.6.1 ร่วมกันกำหนดกิจกรรมการศึกษาและพัฒนาด้วยตนเอง (Self Learning) จัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID plan) กำหนดภาระงานกลุ่มย่อย และภาระงานที่โรงเรียนควรจัดให้ ร่วมกันกำหนดรูปแบบของกิจกรรมการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถด้วยตนเอง โดยกลุ่มร่วมมือกันในการแสวงหา สืบค้น รวบรวมความรู้ จัดทำ และนำเสนอเอกสารเสริมความรู้ของครู ซึ่งอาศัยกระบวนการกลุ่มด้วย และให้มีการจัดกลุ่มความต้องการของผู้ร่วมวิจัยโดยใช้สาระสำคัญของ ID plan ด้วย

3.6.2 ร่วมกันกำหนดโครงการอบรมปฏิบัติการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูและการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารจัดการหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งเรื่องการพัฒนาครูผู้มืออาชีพ

3.6.3 ร่วมกันกำหนดโครงการศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาสภาพจริงเกี่ยวกับตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติงานหรือแนวทางพัฒนาตนเองและงานในหน้าที่

3.6.4 ร่วมกันกำหนดโครงการ ระบุการกำกับ ติดตาม นิเทศ และการตรวจเยี่ยมห้องเรียน เพื่อการประเมินผลการปฏิบัติงาน และพัฒนาคุณภาพครู ร่วมกันกำหนดภาระงาน และชิ้นงาน ที่ผู้ร่วมวิจัยต้องดำเนินการหรือจัดทำ รวมทั้งกำหนด รายการกิจกรรมของงาน และโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

3.6.5 ผู้วิจัยเขียนสรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 นำเสนอรายละเอียดกระบวนการ และผลการดำเนินงาน ผลการเรียนรู้ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3.7 ร่วมกันอภิปรายและสรุปผลของขั้นตอนการวางแผน เพื่อสรุปประเด็นสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา สภาพที่คาดหวัง รวมทั้งทางเลือกที่ร่วมกันประเมินและเลือกทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพครู ซึ่งเป็นคำตอบสำคัญของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) เป็นการนำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสู่การปฏิบัติ (ระยะเวลา ระหว่าง วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2552) ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายตามที่กำหนดไว้ คือ 1) ผู้ร่วมวิจัยพัฒนาตนเองแบบรายบุคคลเพื่อการแสวงหา สืบค้น รวบรวม เรียบเรียง จัดทำเป็นเอกสารเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2) การพัฒนาแบบกลุ่มย่อย และ 3) การพัฒนาแบบกลุ่มใหญ่ โดยการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมหลากหลายตามที่กำหนดไว้ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบจริงจัง และ ต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวัง โดยมุ่งการเปลี่ยนแปลง และเกิดผลการกระทำที่ส่งผลให้บรรลุผลความสำเร็จของการปฏิบัติงาน และเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะผู้วิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และด้วยความรับผิดชอบ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุม สัมมนา และการระดมสมอง 3) การศึกษาดูงาน 4) การปฏิบัติการในชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการวิจัยในชั้นเรียน) มุ่งสู่ลักษณะของ “ห้องเรียนคุณภาพ” และ 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และการประเมินคุณภาพครูอย่างกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 1) การศึกษาพัฒนาตนเอง 2) การประชุมประมาณสองสัปดาห์ต่อครั้ง 3) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1.1 ครั้งที่ 1 เรื่อง การบริหารจัดการ “ระบบคุณภาพ” เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2552

1.2 ครั้งที่ 2 เรื่อง การออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการเมื่อวันที่ 22 – 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

1.3 ครั้งที่ 3 เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2 มิถุนายน พ.ศ. 2552

2. การปฏิบัติการในชั้นเรียน (กิจกรรมหลัก) ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2552 รวมระยะเวลาประมาณ 4 เดือน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ดังนี้

2.1 การศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การลงมือจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน

2.2 การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการบริหารจัดการชั้นเรียน

3. คณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการติดตามกำกับ นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลการพัฒนา คุณภาพครู โดยดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนมีการบันทึก อนุทินส่วนตัว (Personal journal) เป็นรายวัน/สัปดาห์ ในประเด็นสำคัญคือกิจกรรมการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผลที่ได้รับ และ ผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือพัฒนาหรือประโยชน์จากการร่วมวิจัย

4. มีการพบปะเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับกลุ่มย่อย 2 สัปดาห์ต่อหนึ่งครั้ง เพื่อร่วม ประเมินผลการปฏิบัติ ส่วนในระดับกลุ่มใหญ่มีการพบปะเสวนาเดือนละหนึ่งครั้ง ทั้งนี้เพื่อประเมินผลรวมของ การดำเนินงาน และการปรับปรุงแก้ไข โดยในแต่ละครั้งผู้ร่วมวิจัยนำเสนอสำคัญจากบันทึกอนุทินส่วนตัว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วย แล้วบันทึกผลการประเมินความก้าวหน้าในแต่ละครั้งด้วย

5. ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยในชั้นตอนที่ 3 นำเสนอให้ทราบถึงกระบวนการและผลของการดำเนินงาน ความคิดเห็น ผลการเรียนรู้หรือพัฒนาการของครูผู้ร่วมวิจัย และข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 38 ความร่วมมือของทีมผู้วิจัย (ทำงานด้วยความเสียสละ แม้ในวันหยุด)

กระบวนการสำคัญก่อนดำเนินการพัฒนาคุณภาพครูนั้น นอกจากการวางแผนอย่างดีแล้วยังมีกิจกรรมสนับสนุนที่มีคุณภาพด้วย ได้แก่ การจัดวางระบบคุณภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาครู โดยการวางหรือติดตั้งระบบบริหารจัดการตามหลักการ “บริหารคุณภาพโดยรวม” (TQM ตาม Deming Cycle: PDCA) ดังนี้

1. ระบบการบริหารจัดการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาครู มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนา ระบบการบริหารคุณภาพ ระบบการเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบการพัฒนาครู รวมทั้งการจัดทำสารสนเทศที่จำเป็นอีกด้วย
2. กำหนดให้มีคณะทำงานผู้รับผิดชอบ โดยจัดและมอบหมายให้รับผิดชอบร่วมกัน ทั้งผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 3 ทีมคุณภาพ คือ ทีมนำ ทีมทำ และทีมประสาน
3. กำหนดให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นขั้นตอนตามระบบคุณภาพ PDCA ทั้งนี้ร่วมกันกำหนดเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ (Flow Chart) ของระบบนั้นๆ ตามข้อ 1 ข้างต้นด้วย
4. กำหนดกรอบการกำกับ นิเทศ ติดตามที่เป็นระบบ รวมทั้งจัดหาครุภัณฑ์ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้วย
5. กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์สำหรับการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับกิจกรรม/งาน/โครงการ สอดรับกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วย
6. ร่วมกันดำเนินงานตามงาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ อย่างหลากหลาย ได้แก่ การศึกษาด้วยตนเอง การร่วมกันศึกษาเป็นกลุ่มย่อย การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติ (Learning on the jobs) โดยมีการกำกับติดตามและนิเทศการปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัยด้วย แต่ละโครงการหรือแต่ละกิจกรรมจะดำเนินการอย่างเป็นระบบครบวงจร (PDCA) ตามขั้นตอนปฏิบัติ (Flow Chart) มีการติดตามประเมินตามตัวชี้วัดที่กำหนดด้วยวิธีการที่เหมาะสม แล้วตัดสินผลการประเมินด้วยเกณฑ์ที่ร่วมกันกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) โดยการติดตามและสังเกตผลอย่างต่อเนื่อง (ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2552) ซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบ คำนึงถึงความสอดคล้องและเหมาะสมระหว่างกิจกรรมกับการติดตามประเมินผล แล้วนำมาพิจารณาร่วมกัน จัดให้มีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 1 วัน คือ เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2552 เพื่อร่วมกันพิจารณาและประเมินผลรวมที่เกิดขึ้น (Summative evaluation) ได้ร่วมกันนำเสนอและตีความปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติต่างๆ (ในขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ) ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลของผู้ร่วมวิจัย ระดับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และระดับโรงเรียน ทั้งในส่วนที่สำเร็จและไม่สำเร็จ เกิดการเรียนรู้หรือมีองค์ความรู้ใหม่อะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยและคณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ร่วมกันสังเกต ติดตาม แนะนำ นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 11 และ 13 - 17 เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการสังเกตร่วมกัน เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2552
2. คณะผู้ร่วมวิจัยให้ความร่วมมือในขั้นตอนการสังเกตผลร่วมเป็นอย่างดี

3. ผู้ร่วมวิจัย นำเสนอบันทึกผลการประเมินผลความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไขในแต่ละครั้ง ให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยอื่นๆ ได้รับทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอรายงาน โดยผู้ร่วมวิจัยนำเสนอผลการปฏิบัติและพัฒนาด้วย ซึ่งดำเนินการในที่ประชุมเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2552

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (คณะผู้นิเทศกัลยาณมิตร) ได้นำเสนอผลการกำกับ ติดตาม และนิเทศการปฏิบัติงาน รวมทั้งผลการพัฒนาคุณภาพครูด้วย โดยนำเสนอต่อที่ประชุมในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2552

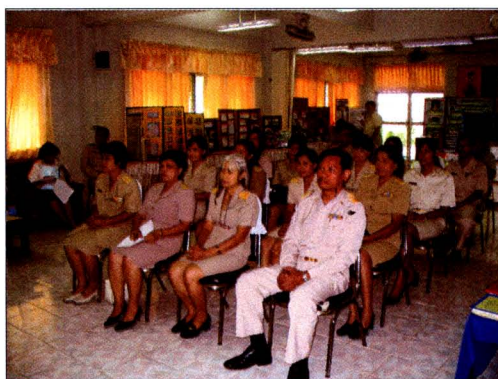
5. ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 2-3 ให้ผู้ร่วมวิจัยทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอรายงาน ร่วมกันพิจารณา อภิปราย ประมวลผลที่เกิดขึ้น ร่วมกันตีความปรากฏการณ์ต่างๆ ว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างอย่างไร มีองค์ความรู้ใหม่หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ อะไรบ้าง

6. ร่วมกันพิจารณา อภิปราย ประมวลผล และ สรุปผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผลร่วม ระบุนกระบวนกรหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติ ผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลง ผลการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะ

7. ผู้วิจัยสรุป“ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 4” แล้วนำเสนอผู้ร่วมวิจัยพิจารณาความถูกต้องต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) ได้จัดประชุมกลุ่ม ในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2552 เพื่อนำเสนอสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด หลังจากวิจัยครบวงจรที่ 1 ร่วมกันพิจารณา อภิปราย เสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในขั้นตอนต่อไป กิจกรรมที่ใช้ในการสะท้อนผล ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมกลุ่ม การอภิปราย การระดมสมอง ใช้การวิเคราะห์หลังกิจกรรม (AAR: After Action Review) ร่วมกันพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เปลี่ยนแปลง (change) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น (learning) และความรู้ใหม่ (new knowledge) ที่ได้รับ โดยร่วมกันประมวลและสรุปประเด็นสำคัญ ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นจริง (actual effects) ทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งด้านบวกและลบ รวมทั้งสภาพความต่อเนื่อง (ถ้ามี) หรือความคงทนของพฤติกรรมหรือวิธีการปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผลการดำเนินงานโดยภาพรวม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น องค์ความรู้ที่ได้รับ และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข แล้วเสนอผู้ร่วมวิจัยร่วมนำเสนอเข้าสู่การวิจัยวงรอบที่ 2 ซึ่งจัดทำเป็นเอกสารสรุปและนำเสนอ

ภาพที่ 39 ภาพความมุ่งมั่นตั้งใจของทีมในการอบรม

การประชุมเพื่อสะท้อนผลร่วมในครั้งนี้ ร่วมกันพิจารณา อภิปราย และสรุปผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 4 (ผลจากการสังเกตร่วม) ประกอบด้วย ผลการศึกษาด้วยตนเอง ผลการศึกษาโดยกลุ่ม ผลการจัดกิจกรรมต่างๆ (การประชุม การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติในห้องเรียน) ร่วมกันสะท้อนผล ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละงาน/โครงการ/กิจกรรม
2. ความสำเร็จที่เกิดขึ้น วิธีปฏิบัติที่ดีหรือเป็นเลิศ และปัจจัยของความสำเร็จ
3. การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ผลการเรียนรู้หรือพัฒนาการของครู และองค์ความรู้ใหม่
4. ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาในวงรอบการวิจัยต่อไป

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือในการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัย นับเป็นเครื่องมือสำคัญ เพราะเหตุว่าต้องทำงานร่วมกับผู้ร่วมวิจัยทุกคน ร่วมทุกกิจกรรม และทุกเหตุการณ์ จึงต้องเตรียมความพร้อมให้ตนเองในด้านต่างๆ ดังนี้

5.1.1 ศึกษาและทบทวนหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คุณภาพครู และการพัฒนาครู

5.1.2 ศึกษาทบทวนและทำความเข้าใจระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) ตามแนวคิดของ Kemmis (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกตผล (Observing) และการสะท้อนผล (Reflecting)

5.1.3 ศึกษาและทำความเข้าใจ กรอบแนวคิดการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) รวม 10 ขั้นตอน รวมทั้งการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง และรับคำชี้แนะจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ด้วย

5.1.4 ศึกษาทบทวนคุณลักษณะที่สำคัญและบทบาทที่ถูกต้องของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและตระหนักถึงการพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ในตัวผู้วิจัยเอง ได้แก่ การมีความรู้สึกร่วมกับกลุ่ม การเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือและไว้วางใจได้ การเป็นมิตรและจริงใจ มองโลกในแง่ดี ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ การระมัดระวังเรื่อง อากัปกริยา การยิ้มแย้ม การเป็นผู้ฟังที่ดี เปิดใจกว้างรับฟัง เปิดเผย เคารพนับถือผู้อื่นและการให้ความเสมอภาคกับทุกคน

5.1.5 ตระหนักและให้ความสำคัญกับการขจัดความลำเอียง หรือความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ที่จะได้จากผู้ร่วมวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยปฏิบัติตนดังนี้

5.1.5.1 ระมัดระวังเรื่องอากัปกริยา หลีกเลี่ยงการแสดงภาษาท่าทางที่ไม่เหมาะสม หรือที่บ่งบอกว่าเป็นการสั่งการ ปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมวิจัยด้วยพฤติกรรมที่สุภาพและเหมาะสม

5.1.5.2 การเปิดใจกว้าง โดยไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมราชการแบบเดิม ที่มุ่งสร้างแต่ “ความเหมือน” หรือสร้างรูปแบบที่ชัดเจนตายตัว โดยผู้วิจัยตระหนักเสมอว่า การวิจัย คือการแสวงหาความรู้ใหม่ แนวทางใหม่ สร้าง “ความแตกต่าง” หรือ “ความหลากหลาย” จึงไม่มองความแตกต่างของข้อคิดเห็นเป็นความขัดแย้ง แต่กระตุ้นให้ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ พยายามเข้าใจในเหตุผลผู้ร่วมวิจัยที่อาจเชื่อ

หรือคิดในสิ่งที่แตกต่างออกไป อดทนต่อข้อโต้แย้ง หรือการวิพากษ์วิจารณ์ ในสิ่งที่ตนคิดว่าถูกต้อง โดยยึดมั่นใน 10 จรรยาบรรณผู้วิจัยในการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.2 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น

5.2.1 เครื่องเทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนากลุ่มและการ สัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของข้อมูล อุปกรณ์ และนำเสนอข้อมูล คือ กระดานไวท์บอร์ด กระดาษสีขาวขนาด A4 ปากกาเคมีหลากสี กรรไกร เทปกาว และเครื่องเย็บกระดาษ

5.2.2 กล้องถ่ายภาพดิจิทัล (Digital Camera) เพื่อเก็บรูปภาพกิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

5.2.3 เครื่องฉายภาพ (Digital Projector) จอฉาย (Screen) และคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก (Laptop)

5.2.4 เครื่องขยายเสียง (Amplifier) พร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็น

5.2.5 คุกกี้และวัสดุที่จำเป็น ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายชนิด ดังต่อไปนี้

5.3.1 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นของโรงเรียน ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ คือ ประวัติโดยสังเขป แผนที่แสดงที่ตั้ง ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและสังคม ปรัชญาและคำขวัญประจำโรงเรียน วิสัยทัศน์โรงเรียน พันธกิจ เป้าประสงค์ โครงสร้างการบริหารโรงเรียน ข้อมูลครูและบุคลากร ข้อมูลจำนวนนักเรียน ผลการประเมินคุณภาพโรงเรียน (GPA LAS และ O-NET) งาน/โครงการ/กิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ และงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ต้องปรับปรุงพัฒนา

5.3.2 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เรื่อง คุณภาพโรงเรียน สภาพความสำเร็จของโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพครู (อดีตที่ผ่านมา คุณภาพครู ปัญหา/ความต้องการ) รวมทั้ง แนวทางที่ควรดำเนินการ ซึ่งกำหนดกรอบคำถามหลักไว้ 10 คำถาม

5.3.3 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง คุณภาพครู ในหัวข้อสำคัญๆ คือความต้องการจำเป็น คุณภาพครูที่ต้องได้รับการพัฒนา ทางเลือกในการพัฒนาครูวิธีการที่ควรใช้ ผลและ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบหลังการพัฒนา โดยกำหนดกรอบคำถามหลักไว้ 5 คำถาม

5.3.4 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เรื่องสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาความต้องการ และแนวทางการพัฒนาครู

5.3.5 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 5 แบบสังเกตและตรวจสอบ เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพครู ประกอบด้วย 2 ตอน คือตอนที่ 1 สังเกตและตรวจสอบเอกสารทั่วไป และตอนที่ 2 สังเกต และตรวจสอบเอกสาร/หลักฐานเชิงประจักษ์/ร่องรอยการปฏิบัติงาน โดยตรวจสอบการ “มี” “ไม่มี” สภาพ ปัจจุบัน สภาพปัญหา และสภาพความต้องการ

5.3.6 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 6 กรอบคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม (FGD) เกี่ยวกับ ความสำคัญของคุณภาพครู ควรพัฒนาครูด้านใดบ้าง อย่างไร ประกอบด้วยแนวคำถามหลัก 5 คำถาม

5.3.7 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 7 แบบประเมินตนเองด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ 10 เรื่อง และได้กำหนดระดับความรู้เป็น 5 ระดับ คือ มีความรู้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5.3.8 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 8 แบบประเมินตนเองเรื่อง จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูประกอบด้วย 4 ด้าน กำหนดระดับการปฏิบัติไว้ 5 ระดับคือปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

5.3.9 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 9 แบบประเมินครูด้านความสามารถ ได้แก่ ตอนที่ 1 สมรรถนะหลักของครู 4 ประการ ตอนที่ 2 สมรรถนะประจำสายงาน 6 ประการ ตอนที่ 3 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งกำหนดระดับความสามารถออกเป็นการปฏิบัติ 5 ระดับ คือ ปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและปฏิบัติ น้อยที่สุด

5.3.10 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 10 แบบสำรวจความต้องการจำเป็น (N.A.) ในการพัฒนา กำหนดประเด็นการพัฒนาเกี่ยวกับด้านความรู้ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ และด้านความสามารถหรือสมรรถนะได้กำหนดแนวทางการพัฒนาให้พิจารณาคือพัฒนาด้วยตนเอง ร่วมกับกลุ่มเพื่อนครู และโดยโรงเรียนจัดให้

5.3.11 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 11 แบบฟอร์มแผนพัฒนาตนเอง (ID plan) ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลบุคคล และ ส่วนที่ 2 รายละเอียดการพัฒนาตนเอง

5.3.12 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 12 แบบบันทึกการประชุม ประกอบด้วย แบบฟอร์มตามแบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ โดยมีหัวข้อครบถ้วน คือ ระเบียบวาระที่ 1) เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ 2) เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว 3) เรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้ว 4) เรื่องเสนอเพื่อทราบ 5) เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา และ ระเบียบวาระที่ 6) เรื่องอื่น ๆ

5.3.13 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 13 แบบประเมินโครงการ (ระหว่างดำเนินงาน)

5.3.14 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 14 แบบประเมินโครงการ (หลังสิ้นสุดโครงการ)

5.3.15 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 15 แบบประเมินคุณภาพครู (ครูมีอาชีพ/ผู้นำการเปลี่ยนแปลง)ซึ่งกำหนดไว้ 4 ระดับคุณภาพ คือระดับดีมาก ระดับดี ระดับพอใช้ และระดับปรับปรุง มี 15 รายการ

5.3.16 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 16 แบบประเมินการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู เป็นความคิดเห็นของคณะกรรมการนิเทศที่มีต่อครูเป็นรายบุคคล ซึ่งได้มาจากการกำกับ ติดตาม นิเทศ การเรียนการสอน และการเยี่ยมชั้นเรียน มี 2 ตอน ประกอบด้วย 5 ระดับ คือ ปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และปฏิบัติ น้อยที่สุด

5.3.17 เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 17 แบบบันทึกผลการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของครูรายบุคคล (การจัดการเรียนการสอน การติดตาม นิเทศ และการเยี่ยมชั้นเรียน) โดยให้ผู้นิเทศกัลยาณมิตรระบุถึงความสามารถของครู ประกอบด้วย 5 ระดับการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย และปฏิบัติ น้อยที่สุด

5.3.18 เครื่องมือวิจัยอื่นๆ ได้แก่ แบบฟอร์มหรือแบบบันทึกต่างๆ รวมทั้งเอกสารประกอบการวิจัย ได้แก่ เอกสารประกอบการประชุม/หรือชี้แจง ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เอกสารเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน แบบบันทึกต่างๆ ที่จัดทำขึ้นรวมทั้งสื่อการนำเสนอ (Power point) พร้อมเครื่องมือและอุปกรณ์

การร่วมกันกำหนดและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามหลักการและกระบวนการสร้างเครื่องมือแต่ละประเภท ร่วมกันวิเคราะห์ความตรงของเนื้อหา (Content validity) ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงและยืนยันคุณภาพจากสามเส้า ทั้งผู้บริหาร ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยร่วมกันพิจารณา

ตรวจสอบและ ใช้กระบวนการกลุ่มตามหลักวิชาการ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ตรวจสอบแนะนำด้วย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเหล่านี้มีทั้งใช้เฉพาะในการวิจัยวงรอบที่ 1 หรือวงรอบที่ 2 เท่านั้น และมีบางส่วนได้ใช้ทั้งในสองวงรอบการวิจัย

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามลำดับกิจกรรมและเวลา คือ 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศ 2) กำหนดสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น ซึ่งอาศัยกระบวนการกลุ่มและการวิจัยความต้องการจำเป็น 3) การวางแผนและกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม 4) การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการกิจกรรมที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

6.1 การศึกษาข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป คุณภาพสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยความร่วมมือใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR) ประจำปีการศึกษา 2551 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. ผลการประเมินคุณภาพระดับชาติ (NT และ O-NET) ผลการประเมินภายในโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (LAS) สารสนเทศภายในโรงเรียน โดยคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ และทำความเข้าใจร่วมกันอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยใช้กระบวนการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุม ซึ่งทำให้ได้รับข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวาง

6.2 การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น โดยใช้เครื่องมือวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบวิธีดำเนินการพัฒนาครู 2 ลักษณะ ได้แก่ i) การศึกษาพัฒนาด้วยตนเอง และ 2) การพัฒนาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การกำหนดกิจกรรมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อนำสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกันและการระบุความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพครู โดยอาศัยกิจกรรมที่หลากหลาย

6.2.1 การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน ผู้ร่วมวิจัย 25 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยจัดโต๊ะประชุมปฏิบัติการแบบโต๊ะกลม จัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 แสดงข้อมูลของคณะผู้ร่วมวิจัย

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวนผู้ร่วมวิจัย		รวม (คน)	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง		
1.	ภาษาไทย	-	4	4	- ผู้วิจัย 1 คน
2.	คณิตศาสตร์	1	2	3	- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4
3.	วิทยาศาสตร์	1	3	4	คน (รอง ผอ. 2 และ
4.	สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	2	2	4	ครู 2)
5.	สุขศึกษาและพลศึกษา	2	1	3	- ศิลปะร่วมกับกลุ่มฯ
6.	ศิลปะ	-	1	1	การงานอาชีพฯ
7.	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	-	2	2	
8.	ภาษาต่างประเทศ	1	3	4	
รวม		7	18	25	

การจัดกลุ่มแบ่งเป็น 7 กลุ่ม เนื่องจากจัดให้ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมีเพียง 1 คน จึงตกลงให้รวมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จึงมีกลุ่มละ 4 คน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน 2 กลุ่ม มี 3 กลุ่ม รวม 7 กลุ่ม และ รวมทั้งสิ้น 25 คน

6.2.2 การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment Research) เพื่อร่วมกันวิจัยและกำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคุณภาพครู เน้นประเด็นหลัก คือ

- 6.2.2.1 การประกันคุณภาพการศึกษาและเราจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพครูหรือไม่
- 6.2.2.2 กำหนดความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยบันทึกผลการประชุมกลุ่มย่อย และให้มีตัวแทนนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่
- 6.2.2.3 กำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู (ทั้งสามด้าน)

6.2.3 การประชุม (Meeting) เพื่อร่วมกันพิจารณาวางแผน กำหนดกระบวนการพัฒนาคุณภาพ โดยร่วมกันพิจารณารวบรวมข้อมูล ผลการใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 - 5 รวมทั้งการใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 6 -11 ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาครู (การศึกษาและพัฒนาด้วยตนเอง จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และ การวิจัย) ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอต่อกลุ่มสนทนา นอกจากนี้ยังร่วมกันจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ได้แก่ คู่มือ/แนวทางการดำเนินการ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งเอกสารประกอบต่างๆ ตามความจำเป็นอีกด้วย

6.2.4 การสนทนากลุ่ม (FGD: Focus Group Discussion) เพื่อการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานในหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สนทนาในหัวข้อ “คุณภาพครูที่จำเป็นต้องพัฒนา” โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ร่วมสนทนาประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ตัวแทนกลุ่มย่อย) 8 คน และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 คน (ทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกและผู้ช่วย) รวมทั้งสิ้น 11 คน ดังภาพต่อไปนี้

(4) ผู้ช่วยการสนทนากลุ่ม (Assistant) ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียนอีกท่านหนึ่ง เป็นผู้ที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มและช่วยเหลือผู้นำกลุ่มสนทนาตามที่ร้องขอ รวมทั้งการประสานงานเกี่ยวกับการบริการอื่นๆ แก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เช่น บริการน้ำดื่ม กาแฟ บันทึกรวบรวมข้อมูล ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3) การเตรียมอุปกรณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลการจัดสนทนากลุ่ม จัดอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้คือเทปบันทึกเสียงเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้ว และได้ตรวจสอบสภาพพร้อมใช้ของเครื่องบันทึกเสียงให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้งาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้

6.2.4.2 สถานที่จัดสนทนากลุ่ม

ใช้ห้องประชุมเล็กของโรงเรียน ใช้เวลาเตรียมประมาณ 1 ชั่วโมง

6.2.4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

ใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

6.2.4.4 การดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ร่วมกับอาสาสมัครรายละเอียด ดังนี้

1) การนัดหมายสมาชิกกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยจะแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้ผู้รับเชิญมา ร่วมสนทนากลุ่มทราบ โดยย้ำเรื่องการเข้าร่วมประชุมตรงตามเวลา และเข้าร่วมประชุมตามสถานที่นัดหมาย

2) การเตรียมสถานที่จัดสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเตรียมสถานที่สำหรับการจัดสนทนากลุ่มให้เรียบร้อยก่อนการจัดสนทนากลุ่ม พร้อมจัดเตรียมเครื่องบันทึกเทป วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรช่วยอำนวยความสะดวกให้พร้อมมากที่สุด ก่อนที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจะเดินทางมาถึง

6.2.4.5 การดำเนินการสนทนากลุ่ม เมื่อถึงเวลาที่กำหนด และสมาชิกที่ร่วมสนทนากลุ่มครบแล้ว เริ่มการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองในฐานะผู้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม และแนะนำผู้จัดบันทึกการสนทนา และ ผู้ให้บริการทั่วไป แล้วอธิบายจุดมุ่งหมายของการสนทนากลุ่ม โดยบอกให้ทราบว่า จะมีการบันทึกเทป และการจดบันทึกตลอดการสนทนากลุ่ม เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยไม่ระบุชื่อและที่อยู่ผู้แสดงความคิดเห็น

6.2.4.6 เกริ่นนำด้วยคำถามสร้างความเป็นกันเองและสร้างความคุ้นเคย ผู้วิจัยเริ่มนำการสนทนากลุ่มให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยชักถามไม่ให้การสนทนาหยุดนิ่ง และ สรุปคำตอบของสมาชิกเป็นบางคน เพื่อเปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นพูดคุยบ้างรวมทั้งการสร้างประเด็นคำถามให้กลุ่ม ได้ถกประเด็นความเห็น โดยหลีกเลี่ยงการชักถามเป็นรายบุคคล นอกจากจะต้องคำถามที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงเหตุผลออกมา โดยผู้วิจัยต้องสร้างบรรยากาศการสนทนาให้เป็นธรรมชาติ เว้นจังหวะการถามและเปิดประเด็นคำถามให้เหมาะสม พร้อมทั้งกำกับให้ถามคำถามตามแนวคำถาม โดยพยายามให้ผู้ร่วมสนทนาเต็มใจร่วมสนทนากลุ่มตลอดเวลา ตามกรอบแนวการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากที่สุด

6.2.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกตด้วยผู้วิจัยเองร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยมีส่วนร่วม ในฐานะเป็นผู้สังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเปิดเผย เป็นประโยชน์ต่อการกำกับ ติดตามและ

นิเทศการปฏิบัติงานหรือการศึกษาดูงาน รวมทั้งกรณีสังเกตการประชุม สัมมนา และการอบรมเชิงปฏิบัติการด้วย
ดำเนินการดังนี้

6.2.5.1 การสังเกต และ ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน
การสอน และการพัฒนาครู โดยใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือในการวิจัย

6.2.5.2 การสังเกตกิจกรรม ติดตาม กำกับ และนิเทศ การปฏิบัติงาน รวมทั้งการ
ตรวจเยี่ยม ชั้นเรียน โดยใช้แบบสังเกต/แบบบันทึกที่คณะผู้วิจัยร่วมกันกำหนดขึ้นมา

ภาพที่ 41 ผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 42 นำผลที่ได้จากการอบรมไปสู่การปฏิบัติ

6.2.6 การบันทึกภาคสนาม (field note) ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลที่สะท้อนภาพใน 4 ลักษณะ
ที่สอดคล้องกับแนวทางการเก็บบันทึกข้อมูลในกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ดังนี้

- 6.2.6.1 การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมและการปฏิบัติ (ทำอะไรบ้าง ทำอย่างไร)
- 6.2.6.2 การเปลี่ยนแปลงคำอธิบายถึงสิ่งที่ปฏิบัติ (มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง)
- 6.2.6.3 การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคม (มีผลต่อโรงเรียนอย่างไร)
- 6.2.6.4 การพัฒนาตนเองจากการร่วมในการวิจัย (เรียนรู้อะไร พัฒนาอะไรบ้าง)

6.2.7 การประเมินคุณภาพ โดยใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน แบบประเมินติดตาม
และนิเทศ การปฏิบัติ และแบบประเมินผลงาน(ชิ้นงาน) ของผู้ร่วมวิจัยด้วย ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินผล
ที่ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ผลการศึกษาดูงาน ผลการประเมินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการสนทนากลุ่ม
รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) และผลการศึกษาดูงานด้วยตนเอง ทั้งนี้เป็นไปตามกรอบที่คณะผู้วิจัยร่วมกัน
กำหนดขึ้น ดังนี้

6.2.7.1 การประเมินคุณภาพครู ทั้งในด้านความรู้ ด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณ และด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยใช้เครื่องมือวิจัย

6.2.7.2 การประเมินผลการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ตามหัวข้อที่กำหนด โดยใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยใช้เครื่องมือวิจัย

6.2.7.3 การประเมินคุณลักษณะของครูมืออาชีพ/ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เครื่องมือวิจัยและการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนการสอน ในการกำกับติดตาม นิเทศ และเยี่ยมชั้นเรียน โดยใช้เครื่องมือวิจัย

6.2.7.4 การประเมินโครงการ ซึ่งประเมินทั้งความก้าวหน้าระหว่างดำเนินงาน และประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการ โดยใช้เครื่องมือวิจัย

7. การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและกรณีข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

7.1 วิธีการ

7.1.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และบันทึกการสนทนาใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปโดยใช้หลักการกวีทยาเชิงอุปนัย (Induction) ตามรูปแบบความหมายความสัมพันธ์ และผลกระทบของปรากฏการณ์ที่รับรู้และที่เกิดขึ้น รวมทั้งใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยประสบการณ์ของคณะผู้วิจัยด้วย

7.1.2 ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้รับจากแบบสำรวจและแบบประเมิน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ

7.1.3 ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยทั้ง 10 ขั้นตอน นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะๆ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ อมรา พงศาพิชญ์ (2526 อ้างถึงใน สุรัตน์ ดวงชาตม, 2549) ดังนี้

7.1.3.1 จัดทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ต่างๆ โดยพิจารณาวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักในการแบ่งปรากฏการณ์ และหาความถี่ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แบ่งเป็น 6 สถานการณ์ คือ

- 1) การกระทำ (acts) คือ การใช้ชีวิตประจำวันการกระทำ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ร่วมวิจัย
- 2) กิจกรรม (activities) คือ การกระทำ หรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอน และ ลักษณะต่อเนื่อง
- 3) ความหมาย (meaning) คือคำอธิบายของบุคคลเกี่ยวกับการกระทำ หรือกิจกรรม เพื่อทราบโลกทัศน์ ความเชื่อ ทศนคติ
- 4) ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้อง จะได้ทราบความสัมพันธ์ ความขัดแย้ง ความเกี่ยวข้องของบุคคลากร
- 5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การปรับตัวของบุคคล การให้ความร่วมมือ และ ขอมเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างกิจกรรมการบริหาร พร้อมจะเป็นพวกเดียวกัน จะทราบความขัดแย้งและราบรื่นได้ชัดเจน

6) สภาพสังคม (setting) คือ ภาพรวมทุกแง่มุมที่บันทึกได้ในภาคสนาม จาก กิจกรรมใน 10 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

7.1.3.2 จัดแบ่งข้อมูลจากบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ข้อความพรรณนาเหตุการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

7.1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อความพรรณนาเหตุการณ์กิจกรรมใน 10 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำรายงานการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วิเคราะห์ แล้วนำไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ โดยร่วมกันพิจารณายืนยันและตรวจแก้ไขผลการวิเคราะห์ด้วย

7.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เป็น 3 ระยะ คือ

7.2.1 การวิเคราะห์เบื้องต้น โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ผลทันทีที่มีการรวบรวมข้อมูล จากภาคสนามสิ้นสุดลงในแต่ละครั้ง เพื่อหาข้อผิดพลาดในการดำเนินการ และ พิจารณาความเพียงพอของข้อมูล ที่รวบรวมได้ ป้องกันการหลงลืมประเด็น ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการประชุม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์สนทนากลุ่ม

7.2.2 การวิเคราะห์อย่างละเอียด หลังการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยสิ้นสุดลง คือใช้กิจกรรม AAR: After Action Review ซึ่งมีคำถามหลัก คือ

7.2.2.1 สิ่งที่เราคาดว่าจะได้รับจากการทำงานคืออะไร

7.2.2.2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร

7.2.2.3 ทำไมจึงแตกต่าง

7.2.2.4 สิ่งที่ได้เรียนรู้และวิธีการลด/แก้ความแตกต่างคืออะไร

ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อลงข้อสรุปต่อไป

7.2.3 การวิเคราะห์เพื่อสรุปภาพรวม เมื่อการพัฒนาคำเนินการแล้วเสร็จทุกขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมอีกครั้ง เพื่อประเมินผลการพัฒนา และจัดทำสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยทั้งหมด

7.3 การแปลความหมาย

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสำรวจและแบบประเมินต่างๆ ที่เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542 อ้างถึงใน สุรัตน์ ดวงทมน, 2549)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 แปลความว่า มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 แปลความว่า มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 แปลความว่า ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 แปลความว่า น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 แปลความว่า น้อยที่สุด

ส่วนที่เป็นระดับคุณภาพ 4 ระดับนั้น แปลความหมายเป็น rubric ดังนี้

ระดับ 4 แปลความว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก

ระดับ 3 แปลความว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี

ระดับ 2 แปลความว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับ พอใช้

ระดับ 1 แปลความว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

7.4 การรายงานผลการวิจัย

7.4.1 การสรุปและรายงานการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

7.4.1.1 กระบวนการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

7.4.1.2 สภาพการเปลี่ยนแปลงและคุณภาพครูหลังการพัฒนา

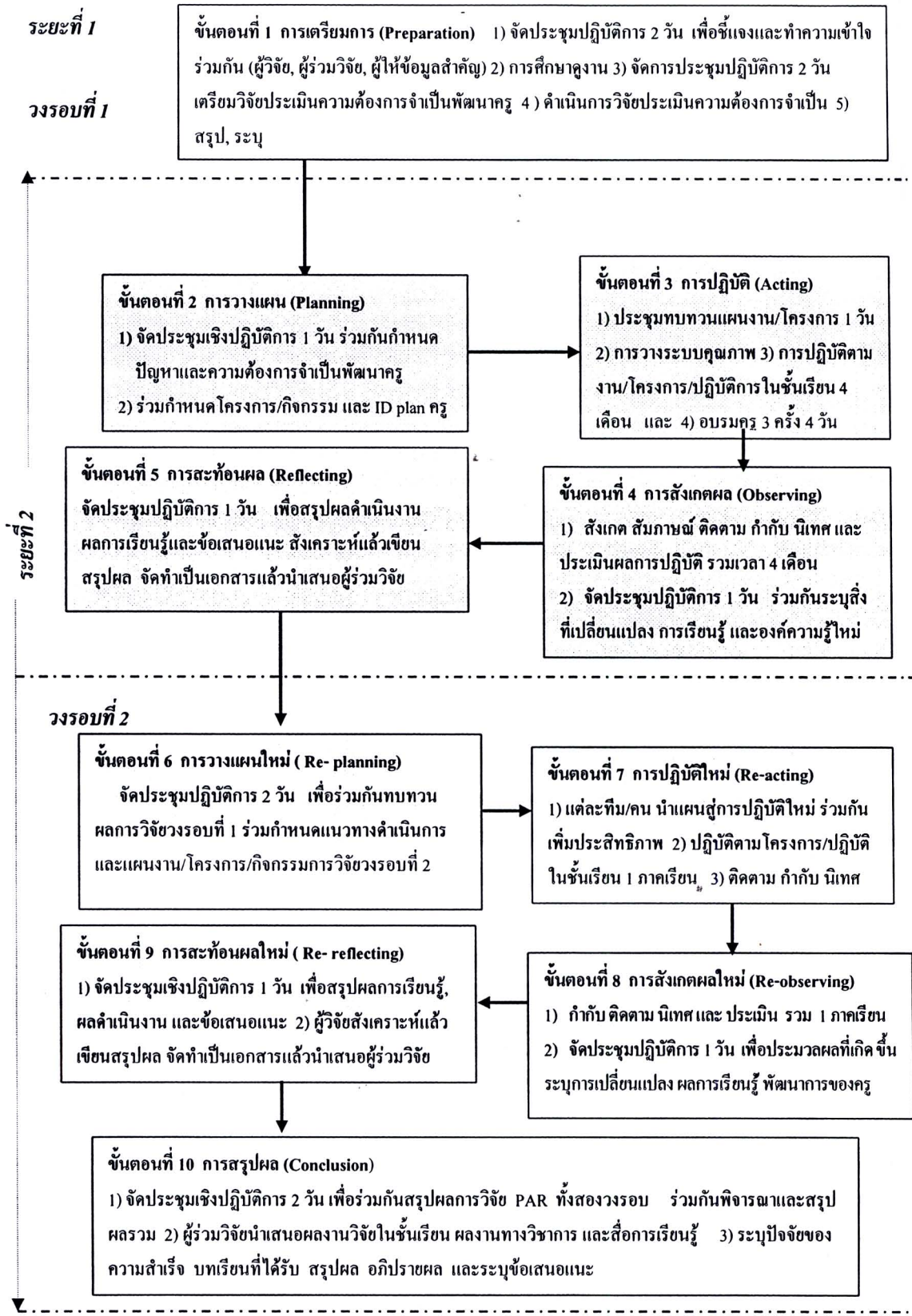
7.4.2 การรายงานการวิจัย จะนำเสนอข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

7.4.2.1 รายงานตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามสภาพจริงที่เกิดขึ้น โดยจะนำเสนอข้อเท็จจริง เหตุการณ์จริง และเรียงตามลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นที่ 1 การเตรียมการ 2) ขั้นที่ 2-5 การวิจัยปฏิบัติการวงรอบที่ 1 3) ขั้นที่ 6 - 10 การวิจัยปฏิบัติการวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยจะร่วมมือกันกับผู้ร่วมวิจัยในการนำเสนอผลของ “การเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงาน” (learning on the job) หรือการเรียนรู้โดยการกระทำ (learning by doing)

7.4.2.2 การนำเสนอผลการวิจัยที่สำคัญ 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ และองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ “กระบวนการพัฒนาคุณภาพครู” และเน้น “ผลการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และระดับโรงเรียน” รวมทั้ง “บทเรียนที่ได้รับ” ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติจริง (action learning) และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

นอกจากนี้ หากมีข้อมูลสารสนเทศใดเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็จะบันทึกเพิ่มเติมด้วย

สรุปขั้นตอนการวิจัย 10 ขั้นตอน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 43 แสดงลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาคุณภาพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยรอบที่ 1

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ตามกรอบแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2553) ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน และยึดหลักการ 6 ประการ เพื่อพัฒนาคุณภาพครูใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาศัยการปฏิบัติที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ และมีองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาศัยตัวสอดแทรกหลัก คืองาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และ อาศัยตัวสอดแทรกเสริม ได้แก่ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการ กลยณณมิติรเทศ ผลการดำเนินการวิจัย ระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ถึงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ดังต่อไปนี้

1. ผลการวางแผน

การวางแผนเป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการเตรียมการร่วม โดยนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับมา จากการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นและสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาร่วมวางแผนการพัฒนาครู

1.1 ผลการจัดสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนาคุณภาพครู ประมวลจากประเด็นคำถามหลัก ตามที่ กำหนดไว้ในเครื่องมือวิจัยฉบับที่ 6 พบว่า มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1.1.1 คุณภาพของครู ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียนอย่างมาก โดยหากครูมีคุณภาพจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพนักเรียนด้วย

1.1.2 ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “คุณภาพครู” อย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การประเมินคุณภาพและการพัฒนาคุณภาพครูอย่างเหมาะสมต่อไป

1.1.3 คุณภาพครูด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (สมรรถนะครู) มีความจำเป็นที่ต้อง ได้รับการพัฒนามากที่สุด รองลงไปได้แก่ ด้านความรู้ และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ ตามลำดับ

1.1.4 วิธีการที่เหมาะสมกับพัฒนาคุณภาพครู 1) ควรใช้วิธีการที่หลากหลายคือ การศึกษา ด้วยตนเอง พัฒนาในระบบ เช่น การฝึกอบรม การประชุม การสัมมนา การพัฒนานอกระบบ และการศึกษาต่อ 2) การพัฒนาครูควรคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วย

1.1.5 วิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยไม่พึ่งพาผู้อื่นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่ต้อง คำนึงถึงความจำเป็นและประสิทธิภาพด้วย แต่กระบวนการกลุ่มมักมีประสิทธิภาพสูงกว่าเสมอ

1.2 ผลการประเมินตนเองด้านความรู้ (ก่อนการพัฒนา)

คณะผู้ร่วมวิจัยได้ทำการประเมินตนเองในคุณภาพ ด้านแรกคือ ด้านความรู้ โดยใช้แบบ ประเมินเครื่องมือวิจัยฉบับที่ 7 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงผลสรุปการประเมินตนเองของครูด้านความรู้ (ก่อนการพัฒนา)

ความรู้ เรื่องที่	ความรู้เกี่ยวกับ	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับความรู้				
		5	4	3	2	1
1.	ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู	80	12	8	-	-
2.	การพัฒนาหลักสูตร	20	28	20	32	-
3.	การจัดการเรียนรู้	8	36	20	36	-
4.	จิตวิทยาสำหรับครู	80	20	-	-	-
5.	การวัดและประเมินผลการศึกษา	36	44	20	-	-
6.	การบริหารจัดการในห้องเรียน	40	20	32	8	-
7.	การวิจัยทางการศึกษา	16	20	24	40	-
8.	นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา	36	44	20	-	-
9.	ความเป็นครู	80	20	-	-	-
10.	ความรู้สภาระการเรียนรู้และหลักสูตรที่รับผิดชอบ	12	88	-	-	-
เฉลี่ยร้อยละ		40.80	33.20	14.40	11.60	-

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมวิจัยยืนยันคุณภาพของตนเองด้านความรู้ว่า มีความรู้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในหลายๆ เรื่องโดยอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ 1) ความรู้ด้านภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู 2) ด้านจิตวิทยาสำหรับครู 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและ 4) ด้านความเป็นครู ในขณะที่เห็นว่ามีความรู้ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ 1) ด้านการวัดและประเมินผล 2) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าตนเองมีความรู้และประสบการณ์ในระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านการวิจัยทางการศึกษา

1.3 ผลการประเมินตนเองด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ (ก่อนการพัฒนา)

คณะผู้ร่วมวิจัยทำการประเมินคุณภาพด้านที่สองด้วยตนเอง คือ คุณภาพด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยใช้แบบประเมินเครื่องมือวิจัยฉบับที่ 8 ปรากฏผล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงผลการประเมินตนเองของครู ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ (ก่อนการพัฒนา)

ที่	จริยธรรมและ จรรยาบรรณฯ	รายการปฏิบัติ	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
			5	4	3	2	1
1.	รักและศรัทธา ในวิชาชีพครู	1. สนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา จรรยาบรรณวิชาชีพ	80	20	-	-	-
		2. เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ	84	16	-	-	-
		3. ยกย่องชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จ	100	-	-	-	-
		4. ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพ	100	-	-	-	-
2.	มีวินัยและความ รับผิดชอบใน วิชาชีพ	1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา วางแผนการ ใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	84	16	-	-	-
		2. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และ วัฒนธรรมที่ดีขององค์กร	100	-	-	-	-
		3. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และ มุ่งมั่น พัฒนาการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้า	84	16	-	-	-
		4. ยอมรับผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของ ตนเองและหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค	80	20	-	-	-
3.	การดำรงชีวิต อย่างเหมาะสม	1. ปฏิบัติตน/ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสมกับสถานะตน	60	40	-	-	-
		2. รักษาสิทธิประโยชน์ตนเองและไม่ละเมิด สิทธิของผู้อื่น	100	-	-	-	-
		3. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น	80	20	-	-	-
4.	การประพฤติ ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี	1. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และสถานการณ์	80	20	-	-	-
		2. มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ต่อเพื่อน ร่วมงาน และผู้รับบริการ	92	8	-	-	-
		3. ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ	76	24	-	-	-
		4. เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมผู้อื่นให้ ปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรมจรรยาบรรณ วิชาชีพครู และ พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ	80	20	-	-	-
เฉลี่ยร้อยละ			85.33	14.67	-	-	-

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมวิจัยทุกคน มีผลการประเมินคุณภาพตนเอง (ก่อนการพัฒนา) พบว่า อยู่ในระดับ “การปฏิบัติมากที่สุด” เกือบทั้งหมด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 1 - 4 แสดงถึงความมั่นใจในตนเองว่า “ไม่มีปัญหาด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ”

1.4 ผลการประเมินตนเองด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ก่อนการพัฒนา)

ผู้ร่วมวิจัยทำการประเมินคุณภาพด้านที่สามด้วยตนเอง คือคุณภาพด้านความสามารถในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้แบบประเมินเครื่องมือวิจัยฉบับที่ 9 ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 แสดงผลการประเมินตนเองของครู ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ก่อนการพัฒนา) ตอนที่ 1
สมรรถนะการปฏิบัติงาน

ที่	สมรรถนะ	รายการตัวชี้วัด	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
			5	4	3	2	1
1.	การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	1.1 วางแผนกำหนดเป้าหมายวิเคราะห์/สังเคราะห์ภาระกิจงาน	20	64	16	-	-
		1.2 มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีคุณภาพถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์	40	60	-	-	-
		1.3 ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน	36	44	12	8	-
		1.4 พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	40	20	20	20	-
2.	การบริการที่ดี	2.1 ตั้งใจและเต็มใจในการให้บริการ	60	40	-	-	-
		2.2 ปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพ	44	40	16	-	-
3.	การพัฒนาตนเอง	3.1 ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ และวิชาชีพ	12	24	44	20	-
		3.2 สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	20	36	24	20	-
		3.3 แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างเครือข่าย	20	52	16	12	-
4.	การทำงานเป็นทีม	4.1 ให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน	36	56	8	-	-
		4.2 เสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน	72	28	-	-	-
		4.3 ปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์หลากหลาย	40	60	-	-	-
		4.3 ปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์หลากหลาย	32	48	20	-	-
		4.3 ปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์หลากหลาย	80	20	-	-	-
		4.4 แสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม					
		4.5 เข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย					

ตารางที่ 19 แสดงผลการประเมินตนเองของครู ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ก่อนการพัฒนา)
ตอนที่ 1 สมรรถนะการปฏิบัติงาน (ต่อ)

ที่	สมรรถนะ	รายการตัวชี้วัด	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
			5	4	3	2	1
5.	การบริหารหลักสูตรและจัดการเรียนรู้	5.1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	-	20	36	24	20
		5.2 ความรู้ความสามารถออกแบบการเรียนรู้	32	40	16	12	-
		5.3 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	20	40	24	16	-
		5.4 ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการจัด การเรียนรู้	20	32	48	-	-
		5.5 วัดและประเมินผลการเรียนรู้	36	24	40	-	-
6.	การพัฒนาผู้เรียน	6.1 ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	60	40	-	-	-
		6.2 พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิตผู้เรียน	32	48	20	-	-
		6.3 ปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน	64	36	-	-	-
		6.4 จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียน	40	48	12	-	-
7.	การบริหารจัดการชั้นเรียน	7.1 จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน	8	20	52	20	-
		7.2 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ เอกสารประจำชั้นเรียน/เอกสารประจำวิชา	36	40	12	12	-
		7.3 กำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา	48	40	12	-	-
8.	การวิเคราะห์สังเคราะห์ วิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	8.1 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน	20	24	40	16	-
		8.2 การสังเคราะห์รวบรวมปัญหา	20	28	36	16	-
		8.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	20	24	32	12	12
9.	ภาวะผู้นำครู	9.1 มีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่ เหมาะสมกับการเป็นครู	100	-	-	-	-
		9.2 สนทนอย่างสร้างสรรค์	64	16	20	-	-
		9.3 เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง	40	44	16	-	-
		9.4 ปฏิบัติงานอย่างไคร่ครอง	60	40	-	-	-
		9.5 มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน	60	40	-	-	-

ตารางที่ 19 แสดงผลการประเมินตนเองของครู ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ก่อนการพัฒนา)
ตอนที่ 1 สมรรถนะการปฏิบัติงาน(ต่อ)

ที่	สมรรถนะ	รายการตัวชี้วัด	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
			5	4	3	2	1
10.	สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้	10.1 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้	20	40	28	12	-
		10.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อจัดการเรียนรู้	20	40	20	20	-
เฉลี่ยร้อยละ			38.11	36.55	17.78	6.67	0.89

ตารางที่ 20 แสดงผลการประเมินตนเองของครู ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (ก่อนการพัฒนา)
ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน

ที่	รายการปฏิบัติ	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ	20	80	-	-	-
2.	ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน	80	20	-	-	-
3.	มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ	88	12	-	-	-
4.	พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง	8	52	40	-	-
5.	พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ	28	72	-	-	-
6.	จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน	60	40	-	-	-
7.	รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้อย่างมีระบบ	24	28	48	-	-
8.	ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	100	-	-	-	-
9.	ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์	76	24	-	-	-
10.	ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์	80	20	-	-	-
11.	แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา	40	60	-	-	-
12.	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์	68	32	-	-	-
เฉลี่ยร้อยละ		56.00	36.67	7.33	-	-

จากตารางจะเห็นได้ว่า คุณภาพของครูด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ตอนที่ 1
ความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ มีความสามารถในการสมรรถนะที่ 1 - 4 อยู่ในระดับที่

น่าพอใจ ซึ่งอาจเนื่องมาจากเป็นสำนักพิมพ์ดีของของผู้ร่วมวิจัยในฐานะเป็นข้าราชการครู ส่วนความสามารถที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน (สมรรถนะที่ 6, 7, 8 และ 10) นั้น มีคุณภาพอยู่ระดับน้อยถึงปานกลางเท่านั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในหลายตัวบ่งชี้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. ยกเว้นสมรรถนะ “ภาวะผู้นำครู” ที่ผู้ร่วมวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ผู้ร่วมวิจัยมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานพบว่า ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ คืออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ดังนั้นจึงเห็นพ้องกันว่าให้ทุกคนดูแลกำกับตัวเองในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานทั้ง 12 ประการนั้น รวมทั้งสมรรถนะ “ภาวะผู้นำครู” ด้วย อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.5 ผลการแบบสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง (ก่อนการพัฒนา)

คณะผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการประเมินและสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเอง โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 10 โดยพิจารณาการพัฒนาคุณภาพทั้งสามด้าน ปรากฏผลการสำรวจดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงผลการสำรวจและประเมินตนเอง เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนา

หัวข้อ	รายการพิจารณา	ร้อยละจำนวนคนที่เลือกวิธีการศึกษา/ พัฒนา		
		ศึกษา ด้วยตนเอง	ศึกษากับเพื่อน/ กลุ่มเล็ก	ให้โรงเรียน จัดอบรม ปฏิบัติการ
	ด้านความรู้			
1.	ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู	100	-	-
2.	การพัฒนาหลักสูตร	40	20	40
3.	การจัดการเรียนรู้	20	8	72
4.	จิตวิทยาสำหรับครู	88	12	-
5.	การวัดและประเมินผลการศึกษา	64	24	12
6.	การบริหารจัดการในห้องเรียน	100	-	-
7.	การวิจัยทางการศึกษา	12	-	88
8.	นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศฯ	80	20	-
9.	ความเป็นครู	100	-	-
10.	สาระการเรียนรู้รายวิชาที่รับผิดชอบ	100	-	-
	ด้านทักษะและการปฏิบัติหน้าที่ (เรื่องที่เน้นพิเศษ)			
11.	(10) มาตรฐานวิชาชีพครูและสมรรถนะครู	80	20	-
12.	(9) การประกันคุณภาพการศึกษา	60	32	8
13.	(6) หลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร	48	40	12
14.	(5) การวิเคราะห์ผู้เรียน, การจัดกลุ่มผู้เรียน	60	20	20

ตารางที่ 21 แสดงผลการสำรวจและประเมินตนเอง เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อ	รายการพิจารณา	ร้อยละจำนวนคนที่เลือกวิธีการศึกษา/พัฒนา		
		ศึกษาด้วยตนเอง	ศึกษากับเพื่อน/กลุ่มเล็ก	ให้โรงเรียนจัดอบรมปฏิบัติการ
15.	(2) การจัดทำหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้	-	12	88
16.	(1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	-	4	96
17.	(7) สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน	64	20	16
18.	(8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	36	40	24
19.	(4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/ วินัยเชิงบวก	8	20	72
20.	(3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน/ผู้เรียน	-	20	80
เฉลี่ยร้อยละ		53.00	15.60	31.40

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมวิจัยประมวลสรุปภาพรวมเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต้องพัฒนาตนเองในส่วนของมาตรฐานด้านความรู้พบว่าสอดคล้องกันคือมีความประสงค์จะใช้วิธี“การศึกษาด้วยตนเอง” เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือจะใช้วิธีการร่วมกันศึกษากับเพื่อน/กลุ่ม ได้แก่ ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู, จิตวิทยาสำหรับครู, การวัดและประเมินผลการศึกษา, การบริหารจัดการในห้องเรียน, นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศฯ และความเป็นครู ส่วนการพัฒนาหลักสูตร, การจัดการเรียนรู้ และการวิจัยทางการศึกษา ผู้ร่วมวิจัยเห็นพ้องกันว่าขอให้ “ทางโรงเรียนจัดอบรมปฏิบัติการ” ทั้งนี้เพื่อความรอบคอบและร่วมกันพัฒนาอย่างยั่งยืนสืบไป

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจะพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานพบว่าประสงค์ให้ทางโรงเรียนดำเนินการพัฒนาด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการ, เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การจัดทำหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน/ผู้เรียน 4)ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน/วินัยเชิงบวก) การวิเคราะห์และจัดกลุ่มผู้เรียน6) หลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร 7) สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 9) การประกันคุณภาพการศึกษา และ 10) มาตรฐานวิชาชีพครูและสมรรถนะครู

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 “การวางแผน” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันพิจารณา กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาครู โดยให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ร่วมกันพิจารณาและกำหนดประเด็น “ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพครู” การกำหนดสภาพที่คาดหวังและกำหนดแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมกันกำหนดและจัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ 1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ สภาพคาดหวัง สภาพปัญหาอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพครูในภาพรวม ทั้งผลการใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 1 และผลการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 2-5) รวมทั้งผล

การศึกษาวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเอง (SAR: Self Assessment Report) ประจำปีการศึกษา 2550 ผลการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ผลการจัดสนทนากลุ่ม (FGD) และ 3) นำเสนอผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอโดยวาจาและใช้ power point 4) ร่วมกันพิจารณา อภิปราย และประเมิน เพื่อให้กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา โดยกำหนดให้มีกลุ่มผู้รับผิดชอบ (จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้นิเทศกัลยาณมิตร) ร่วมกันสังเกต ติดตาม และประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของครู โดยใช้เครื่องมือวิจัยฉบับที่ 16 เพื่อประเมินสภาพจริงก่อนการพัฒนาครู ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 22 แสดงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของครู (ก่อนการพัฒนา)

ที่	รายการประเมินการปฏิบัติงาน ในหน้าที่หลักของครู	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1.	มีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้					
	1.1 จุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน เหมาะสม	16	24	40	20	-
	1.2 ออกแบบการเรียนรู้และจัดหน่วยการเรียนรู้ได้เหมาะสม	12	12	36	40	-
	1.3 เลือกกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม	24	20	44	12	-
2.	มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
	2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ชัดเจนและมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน	28	24	40	8	-
	2.2 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติจริง ผู้เรียนมีโอกาสคิดและทำ	16	24	52	8	-
	2.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	16	24	32	20	8
	2.4 จัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้	28	40	28	4	-
	2.5 บทบาทของครูมีความเหมาะสม	20	36	40	4	-
3.	มีความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้					
	3.1 การเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนเหมาะสม	20	24	32	24	-
	3.2 มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อการจัดการเรียนรู้	24	24	40	12	-
	3.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้นวัตกรรม/เทคโนโลยีสารสนเทศ	24	32	36	8	-
4.	มีความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
	4.1 วิธีการประเมินผลการเรียนรู้เหมาะสม	20	20	20	40	-
	4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดประเมินผลเหมาะสม	20	24	28	28	-
	4.3 เกณฑ์การวัดประเมินผลเหมาะสม	16	24	32	20	8

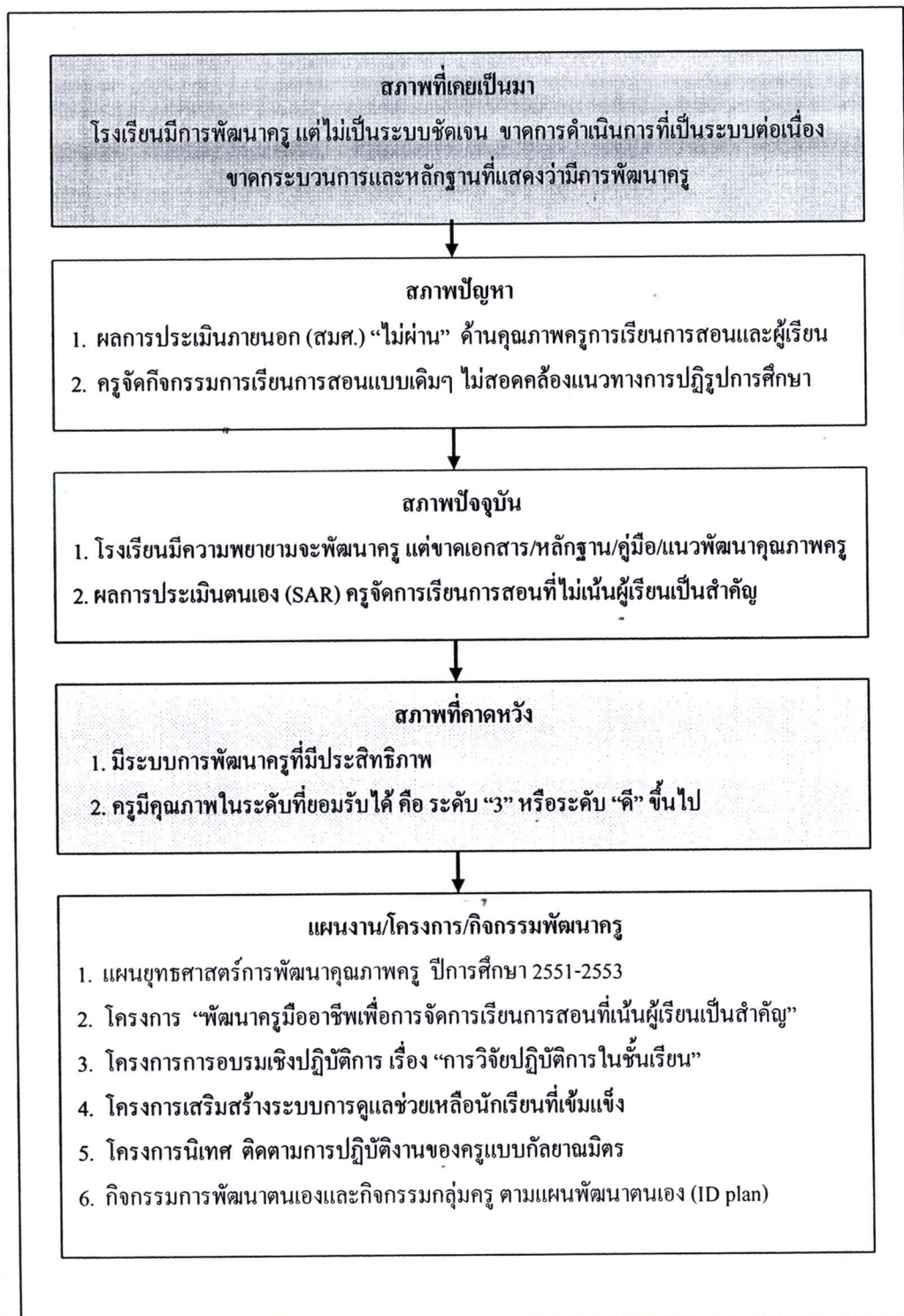
ตารางที่ 22 แสดงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของครู (ก่อนการพัฒนา) (ต่อ)

ที่	รายการประเมินการปฏิบัติงาน ในหน้าที่หลักของครู	ร้อยละจำนวนคนที่มีระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
5.	มีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียน					
	5.1 สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	12	28	40	20	-
	5.2 การดูแลด้านระเบียบวินัยผู้เรียนได้เหมาะสม	32	20	36	12	-
6.	มีความสามารถในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้					
	6.1 สนับสนุนให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น พุดคุย นำเสนอ	20	24	36	20	-
	6.2 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติงานร่วมกัน/ทำงานกลุ่ม	20	24	40	16	-
เฉลี่ยร้อยละ		20.44	24.89	36.22	17.56	0.89

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน 6 รายการ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น จึงไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ สมควรได้รับการพัฒนาอย่างอิ่ง หากพิจารณาผลการประเมินตนเองจากข้อมูลที่ยกรายงานมาก่อนหน้านี้ จะพบอีกว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความมั่นใจตนเองมีคุณภาพด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งต้องพัฒนาตนเองอย่างจริงจังและต่อเนื่องต่อไป

ส่วนศักยภาพด้านความรู้ที่สำคัญของครู 10 เรื่องนั้นก็พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีความรู้ในหลายเรื่อง และยินดีจะศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและใช้กระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อให้พิจารณาผลการประเมินด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน (สมรรถนะตามหน้าที่ครู) กลับพบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความมั่นใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาพรวมคุณภาพครูมีความสามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ คุณภาพครูด้านความสามารถด้านการเรียนการสอน ดังนั้น จึงมีความต้องการจำเป็นในระดับสูง และควรร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบต่อไป

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันพิจารณาและประมวลข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูของโรงเรียนพัฒนาขอนแก่น (นามสมมติ) ทั้งหมด แล้วร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญ ได้แก่ สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และสภาพที่คาดหวัง ได้ผลดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 44 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพความเป็นมา สภาพปัญหา สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวังและ
ทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพครู

3. แบ่งกลุ่มย่อย (แยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ) ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการที่ต้องพัฒนา ร่วมกันอภิปรายแนวการพัฒนาคุณภาพครูและการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้ร่วมวิจัยได้แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่ก่อน จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาครู (จากบทที่ 2) นำเสนอให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอรายงาน โดยวาจา แล้วให้แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปปรับใช้กับแนวคิดของแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสม มีการสรุปผลลงในแผ่นกระดาษ นำติดบอร์ดและสลับกลุ่มนำเสนอเพื่อวิพากษ์แนวคิดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานต่อไป

4. แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกันประมวลผลการประเมินความต้องการจำเป็นพัฒนา เพื่อร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันและกำหนดแผนพัฒนาตนเอง (ID plan) ในประเด็นปัญหาและความต้องการจำเป็นที่เลือก โดยให้มีการกำหนดสภาพปัจจุบันปัญหา สภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้น แนวทางการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับช่วงเวลา ทรัพยากร และอื่นๆ สำหรับวงจรปฏิบัติวงจรรอบที่ 1 ได้แก่ ขั้นตอนวิจัยที่ 2 – 5 ได้เปิดโอกาสให้มีการนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่เพื่อร่วมกันอภิปรายและหรือวิพากษ์ปรับปรุงแก้ไข แล้วผู้วิจัยนำมารวบรวมจัดทำเป็นเอกสารมอบให้ผู้ร่วมวิจัยทุกราย

กิจกรรมที่กำหนดประกอบด้วย 1) กิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเอง 2) กิจกรรมการพัฒนา ร่วมกันเป็นกลุ่ม และ 3) กิจกรรมการพัฒนาเป็นกลุ่มใหญ่โดยโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ร่วมกันกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นด้วย

โดยในส่วนที่เป็นกิจกรรมรายบุคคลร่วมกันกำหนดขึ้นมาประกอบด้วยแผนพัฒนาตนเอง และกิจกรรม “การพัฒนาตนเอง” นั้น ให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนรับผิดชอบตนเองและกลุ่มเล็ก โดยมีเงื่อนไขร่วมกันคือ “การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง” อาศัยกระบวนการบริหารจัดการความรู้ (KM) คือ ร่วมมือกันศึกษาค้นคว้า และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วให้นำเสนอผลการดำเนินงานในการประชุมกลุ่มใหญ่ในคราวต่อไป

5. คณะผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น โดยกำหนดระยะเวลาคือภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ดังต่อไปนี้

1) ร่วมกันกำหนดกิจกรรมการศึกษาและพัฒนาด้วยตนเอง ได้แก่ (1) การรักษาวินัยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (2) การจัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID plan)

2) ร่วมกันกำหนดกิจกรรมการศึกษาเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้วยตนเอง ได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้ รวม 10 เรื่องและดำเนินการแบบกลุ่มย่อยให้มีการร่วมมือกันในการแสวงหา สืบค้น รวบรวมความรู้ จัดทำเรียบเรียงและนำเสนอเอกสารเสริมความรู้ของครู โดยความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัยทุกคน

3) ร่วมกันกำหนดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง (1) หลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารจัดการหลักสูตร (2) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา (3) การออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) การบริหารจัดการระบบคุณภาพ (ระบบการเรียนรู้, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ระบบพัฒนาวิชาชีพครู) และ (5) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (6) กิจกรรมการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเนื่องจากทางโรงเรียนได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาใช้ ในฐานะของโรงเรียนที่มีความพร้อมใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (7) กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน” (7) กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์”

4) ร่วมกันกำหนดโครงการสร้างระบบการบริหารจัดการและระบบคุณภาพต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและมุ่งเน้นคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย

(1) ระบบการบริหารจัดการคุณภาพ ยึดตามแนวทางของวงจรคุณภาพ (PDCA) และกรอบแนวทางของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

(2) ระบบการพัฒนาครูและบุคลากร เพื่อรองรับกระบวนการจัดการพัฒนาครู

(3) ระบบการเรียนรู้ เพื่อรองรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(4) ระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียน เพื่อรองรับกระบวนการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และวินัยของนักเรียน

ทั้งนี้ ทุกระบบดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ ตามแนวทางของวงจรคุณภาพ รวมทั้งเพื่อรองรับระบบการประกันคุณภาพอย่างเป็นกระบวนการอีกด้วย

5) ร่วมกันกำหนดโครงการศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาจากสภาพจริงเกี่ยวกับตัวอย่างและแนวทางการปฏิบัติงานหรือแนวทางพัฒนาตนเองและงานในหน้าที่ โดยเน้นด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเองสู่ความเป็น “ครูมืออาชีพ”

6) ร่วมกันกำหนดโครงการและกิจกรรมการกำกับ ติดตาม นิเทศ และเยี่ยมห้องเรียน เพื่อการประเมินผลการปฏิบัติงานและพัฒนาการของครู รวมทั้งกำหนดภาระงานและชิ้นงานที่ผู้ร่วมวิจัยต้องดำเนินการหรือจัดทำด้วย ผลปรากฏดังรายละเอียดในแผน/โครงการ/และกิจกรรมต่างๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 แสดงรายการของงานโครงการ และกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ

ที่	งาน/โครงการ/กิจกรรม	
	โรงเรียนกำหนด (Top down)	ผู้ร่วมวิจัยกำหนด (Bottom up)
1.	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากุณาพครู 2551 - 2553	โครงการพัฒนาครูมืออาชีพเพื่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2.	โครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ (ระบบบริหารจัดการ เรียนรู้ พัฒนาคู ดูแลช่วยเหลือนักเรียน)	โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน”
3.	โครงการเสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	โครงการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID plan)
4.	โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินแบบกัลยาณมิตร	โครงการพัฒนาตนเองตามความต้องการจำเป็น (การวิจัย, การจัดทำผลงานฯ, ICT เพื่อการเรียนรู้)
5.	โครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	โครงการศึกษาพัฒนาตนเองด้านความรู้ครู 10 เรื่อง
6.	โครงการพัฒนาระบวนการคิดของนักเรียน	โครงการพัฒนาตนเองด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณ
7.		โครงการศึกษาดูงาน

จะเห็นได้ว่า ในการพัฒนากุณาพครูนั้น จำเป็นต้องมีการดำเนินการในทั้งสองส่วน คือ ส่วนของการบริหารจัดการตามหน้าที่ปกติ เพื่อสนองนโยบายและหน้าที่ความรับผิดชอบ จึงมีลักษณะของ Top down และส่วนที่ริเริ่มและดำเนินการโดยผู้ร่วมวิจัย ซึ่งมีลักษณะของ Bottom up และสอดคล้องกับหลักการของ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งต้องบูรณาการและบริหารจัดการอย่างเหมาะสมจึงจะเกิดประสิทธิภาพ

ตารางที่ 24 แสดงกิจกรรมการพัฒนาตนเอง

ที่	รายการกิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1.	การศึกษาค้นคว้า สืบค้น ค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียงตามมาตรฐานด้านความรู้ (10 รายการ)	ต่อเนื่องตลอด	ผู้ร่วมวิจัย
2.	การจัดทำ ID plan	ธ.ค. 2551	ผู้ร่วมวิจัย
3.	การพัฒนาสู่ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทักษะ ICT	ต่อเนื่องตลอด	ผู้ร่วมวิจัย
4.	การศึกษาคูงานหรือทัศนศึกษานอกสถานที่	ปีละหนึ่งครั้ง	ผู้ร่วมวิจัย
5.	การพบปะ สนทนา พูดคุย ชักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้	สม่ำเสมอ	ผู้ร่วมวิจัย
6.	การทบทวนคุณภาพครู/มาตรฐานวิชาชีพครู	19 ธ.ค. 51	ผู้ร่วมวิจัย
7.	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและยึดมั่นในจรรยาบรรณ	สม่ำเสมอ	ผู้ร่วมวิจัย
8.	การปฏิบัติตนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน	สม่ำเสมอ	ผู้ร่วมวิจัย
9.	การเข้าร่วมการประชุม การสัมมนา และการอบรมต่าง ๆ	สม่ำเสมอ	ผู้ร่วมวิจัย
10.	การพัฒนางานในหน้าที่และจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน	สม่ำเสมอ	ผู้ร่วมวิจัย

จากตารางจะเห็นได้ว่า คณะผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมพัฒนาตนเองได้อย่างน่าสนใจและมั่นใจว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทุกคน ทั้งในการพัฒนาศักยภาพตนเองและพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนั้น จึงมีลักษณะเป็น “กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาตนเอง” บนพื้นฐานของระบบกลุ่มและช่วยเหลือเกื้อกูล

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันพิจารณาวางแผนและกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่างๆสำหรับการพัฒนาครู เพื่อบรรลุมาตรฐานคุณภาพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงแผนงานและโครงการ/กิจกรรมพัฒนาครู

ที่	รายการ	ประมาณระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1.	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภคร ปี 2551-2553	พ.ย. 51 – มี.ค. 53	ผู้ร่วมวิจัย
2.	แผนพัฒนาคณาภครการศึกษา “การขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงฯ”	พ.ย. 51 – มี.ค. 53	ผู้ร่วมวิจัย
3.	โครงการ “การพัฒนาครุมืออาชีพเพื่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”		ผู้ร่วมวิจัย
	3.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง หลักสูตรสถานศึกษาและการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”	เม.ย. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
	3.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง”	พ.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
	3.3 กิจกรรมพัฒนาตนเองตาม ID plan	พ.ค. 52- มี.ค.53	ผู้ร่วมวิจัย
4.	โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน”	พ.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
5.	โครงการประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ.2552	พ.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
6.	โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดฯ”	มิ.ย. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
7.	โครงการกำกับ นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานของครุมืออาชีพ	พ.ค. 52 - มี.ค. 53	ผู้ร่วมวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์และโครงการต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาคณาภครในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 2 แผนงาน และ 6 โครงการสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอเฉพาะชื่อและวัตถุประสงค์เท่านั้น ดังนี้ (ส่วนรายละเอียดได้เสนอไว้ในภาคผนวก ข.แล้ว)

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภคร ปีการศึกษา 2551-2553
- เป้าหมาย คือ
- 1.1 ครุทุกคน ต้องได้รับการพัฒนาคณาภครสู่ครุมืออาชีพ/ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 1.2 การพัฒนาครุมุ่งเน้นให้มีคุณภาพด้านความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.3 ครุมีสมรรถนะปฏิบัติงานในหน้าที่ครุอยู่ในระดับที่น่าพอใจ รวมทั้งมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.4 วิธีการพัฒนาใช้รูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและมุ่งเน้นการพัฒนาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานการฝึกอบรม (SBT: School Based Training)

2. แผนขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ
วัตถุประสงค์คือ
 - 2.1 เพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ตามแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)
 - 2.3 เพื่อให้ครูมีการพัฒนาสมรรถนะของตนเองที่เหมาะสม โดยใช้แผนพัฒนาตนเอง (ID plan)
 - 2.4 เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง
 - 2.5 เพื่อส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เข้มแข็ง
3. โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาครูมืออาชีพเพื่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
วัตถุประสงค์ คือ
 - 3.1 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 3.2 เพื่อให้ครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้
 - 3.3 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ “ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง” และนำไปปฏิบัติจริงในห้องเรียนคุณภาพ
4. โครงการที่ 2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน”
วัตถุประสงค์ คือ
 - 4.1 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
 - 4.2 เพื่อให้ครูสามารถออกแบบและดำเนินการวิจัยปฏิบัติในชั้นเรียนได้
 - 4.3 เพื่อให้ครูใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นประโยชน์ต่อการจัดและพัฒนาการเรียนการสอนได้
5. โครงการที่ 3 โครงการเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง
วัตถุประสงค์ คือ
 - 5.1 เพื่อจัดและดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ
 - 5.2 เพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน
6. โครงการที่ 4 โครงการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูแบบกัลยาณมิตร
วัตถุประสงค์ คือ
 - 6.1 เพื่อกำกับติดตามให้ครูปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 6.2 เพื่อนิเทศครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 6.3 เพื่อดูแลและประเมินการพัฒนาคุณภาพครู

7. โครงการที่ 5 โครงการประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. 2552
วัตถุประสงค์ คือ

7.1 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

7.2 เพื่อให้ครูมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

8. โครงการที่ 6 โครงการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของนักเรียน
วัตถุประสงค์ คือ

8.1 เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดนักเรียน

8.2 เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่าโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการนั้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

8.2.1 ส่วนที่ทางโรงเรียนกำหนด และเป็นการดำเนินงานตามนโยบายหรือหน้าที่ประจำ ดังนั้นจึงมีการปฏิบัติงานในลักษณะ Top down คือ ปฏิบัติตามคำสั่งหรือการบังคับบัญชา

8.2.2 ส่วนที่ผู้ร่วมวิจัยกำหนดขึ้นและปฏิบัติมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพหรือแก้ไขปัญหาของตนเอง และมีจุดเริ่มต้นมาจาก ID plan และรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

8.2.2.1 กลุ่มกิจกรรมพัฒนาความรู้ด้านวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 15 คน

8.2.2.2 กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผลงานทางวิชาการ จำนวน 15 คน

8.2.2.3 กลุ่มกิจกรรมการใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน จำนวน 25 คน

โดยมีผู้ร่วมวิจัยหลายคนที่น่าสนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมมากกว่าหนึ่งกลุ่มกิจกรรม และผู้ร่วมวิจัยทุกคนเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมการใช้ ICT เมื่อการเรียนการสอน

ดังนั้น การที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันกำหนดแผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาคุณภาพครูและการเรียนการสอนเป็นหลักได้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดของขั้นตอนต่างๆ ผนวกกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อมุ่งสู่ “การพัฒนาคุณภาพครู” ดังนี้

ตารางที่ 26 แสดงกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการในวงรอบที่ 1

โครงการ/ กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. การประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจ	12 – 13 พ.ย. 2551	ผู้ร่วมวิจัย
2. การจัดเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ	ภาคเรียนที่ 2/2551	ผู้ร่วมวิจัย
3. การประชุมเพื่อเตรียมการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น	15 ธ.ค. 2551	ผู้ร่วมวิจัย
4. การศึกษาดูงาน ม.เทคโนโลยีสุรนารี	19 ธ.ค. 2551	ผู้ร่วมวิจัย
5. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (N.A. research)		ผู้ร่วมวิจัย
1) จัดทำเครื่องมือวิจัย	15 ธ.ค. 51 - ม.ค. 2552	
2) การรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล	9 ม.ค. 2552	
3) ระบุปัญหาและกำหนดความต้องการจำเป็น	9 ม.ค. 2552	
6. การประชุมทบทวนสารสนเทศ, ผลการวิจัยประเมินฯ	11 ม.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
7. กำหนดเป้าหมาย โครงการ/ กิจกรรม, ปฏิทินงาน และจัดทำเอกสารคู่มือ/แนวทางปฏิบัติต่างๆ	11 ม.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
8. ครูประเมินตนเอง และจัดทำ ID Plan	18 ก.พ. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
9. การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคณะฯ งาน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาครูและการเรียนการสอน	12 มี.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
10. การประชุมทบทวนแผนปฏิบัติการ	11-12 มี.ค. 2552	ผู้ร่วมวิจัย
11. การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม/ปฏิทินปฏิบัติงานได้แก่		ผู้ร่วมวิจัย
1) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (รายบุคคล/แลกเปลี่ยนเรียนรู้)	ต่อเนื่องตลอด	ผู้ร่วมวิจัย
2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ		วิทยากร/ผู้วิจัย
(1) เรื่อง การบริหารจัดการ “ระบบคุณภาพ”	9 ม.ค.2552 (อบรม 1)	ผู้ร่วมวิจัย
(2) เรื่อง “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง”	21 ก.พ. 52 (อบรม2)	ผู้ร่วมวิจัย
(3) เรื่อง“การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”	22-23 พ.ค.2552 (อบรม3)	ผู้ร่วมวิจัย
12. ปฏิบัติการจริงในห้องเรียน (ศึกษาหลักสูตร/คำอธิบายรายวิชา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้สื่อ ประเมินผล) และการนิเทศ	18 พ.ค.-2 ต.ค.2552 (ภาคเรียน 1/2552)	ผู้ร่วมวิจัย
13. การสังเกต, การสัมภาษณ์ และ รวบรวมข้อมูล	18 พ.ค.-2 ต.ค.2552	คณะผู้นิเทศ
14. การติดตาม กำกับ นิเทศ และการประเมินผล	18 พ.ค.-2 ต.ค.2552	คณะผู้นิเทศ
15. การประชุมกลุ่มย่อย, กลุ่มใหญ่	8 ตุลาคม 2552	ผู้ร่วมวิจัย
16. การร่วมกันสรุปผลการวิจัยวงรอบที่ 1 (สรุป PAORI)	9 ตุลาคม 2552	ผู้วิจัย/ผู้ร่วมวิจัย
1) การอภิปราย ประมวลผลรวมวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น		
2) ระบุสภาพที่พึงประสงค์,กำหนดเป้าหมาย, กิจกรรมปฏิทิน การปฏิบัติงาน		

จากตารางจะเห็นได้ว่า การดำเนินการขึ้นการวางแผนร่วมกัน ที่รองรับความต้องการจำเป็น พัฒนาคุณภาพครู โดยร่วมกันกำหนดเป็น 16 กิจกรรมสำคัญ นำสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ผลการปฏิบัติ

เป็นการนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ (ระยะเวลา ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม ถึงวันที่ 2 ตุลาคม 2552) รวมเวลาประมาณ 4 เดือน โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาด้วยตนเอง ทั้งในแบบรายบุคคล รายกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “หลักสูตรสถานศึกษา การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” เมื่อวันที่ 22 - 23 มกราคม พ.ศ.2552 ขับเคลื่อนผู้นำการเปลี่ยนแปลง “สู่ห้องเรียนคุณภาพ”

2.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง” เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2552

2.4 การประชุมกลุ่มและการระดมสมองทุกสัปดาห์

ภาพที่ 45 วิทยากรการอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.5 การปฏิบัติการในชั้นเรียน ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน/ครูที่ปรึกษา ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม ถึงวันที่ 2 ตุลาคม 2552

2.6 การกำกับติดตาม นิเทศและประเมินคุณภาพครู ตลอดระยะเวลาข้างต้น โดยจัดให้มีกิจกรรม ต่างๆ ร่วมกัน ดังต่อไปนี้

2.6.1 จัดให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนมีการบันทึกอนุทินส่วนตัวเป็นรายสัปดาห์ ในประเด็น สำคัญ คือ

1) กิจกรรมการปฏิบัติงาน 2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 3) ผลที่ได้รับจากการ เปลี่ยนแปลง 4) ผลการเรียนรู้จากการพัฒนาหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมวิจัย

ภาพที่ 46 การจัดกลุ่มสนทนา

นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญที่ควรบันทึกด้วย ได้แก่

1) การเปลี่ยนแปลง (change) 2) การเรียนรู้ (learning) และ 3) องค์ความรู้ใหม่ (new knowledge) ด้วย

2.6.2 มีการพบปะเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับกลุ่มย่อย 2 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อร่วมประเมินผลการปฏิบัติ ส่วนในระดับกลุ่มใหญ่กำหนดให้มีการพบปะเสวนาเดือนละหนึ่งครั้ง ทั้งนี้ เพื่อประเมินผลรวมการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเดือนละครั้ง โดยการประชุมแต่ละครั้งนั้นผู้ร่วมวิจัย นำเอาบันทึกก่อนุทิศส่วนตัวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีการบันทึกผลการประเมินผล ความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไขในแต่ละครั้งด้วย

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการนำสิ่งที่ร่วมกันวางแผนไว้ไปสู่การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้สามารถพัฒนากระบวนการมาตรฐานคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. ผลการจัดระบบคุณภาพเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพครู

ร่วมกันจัดให้มีระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาครูด้วย กล่าวคือมีการจัดระบบการบริหารจัดการตามหลักการ “บริหารคุณภาพโดยรวม” (TQM ตาม Deming Cycle: PDCA) (ทวีชัย บุญเต็ม, 2549) ประกอบด้วย

1) ระบบการบริหารจัดการในโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนา มีองค์ประกอบสำคัญ คือ โครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนา ระบบการบริหารคุณภาพ ระบบการเรียนรู้ ระบบการพัฒนาครู และสารสนเทศที่จำเป็นต่างๆ

2) กำหนดให้มีคณะทำงานผู้รับผิดชอบ (Team) โดยจัดและมอบหมายให้รับผิดชอบร่วมกัน ทั้งผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 3 ทีม คือ ทีมนำ ทีมทำ และทีมประสาน/สนับสนุน

ภาพที่ 47 การสนทนากลุ่มผู้ร่วมวิจัย

3) กำหนดให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นขั้นตอนตามระบบคุณภาพ PDCA ทั้งนี้ ร่วมกันกำหนดเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ (Flow Chart) ของระบบนั้นๆ ตาม 1) ด้วย

4) กำหนดกรอบการกำกับ นิเทศ ติดตามที่เป็นระบบ รวมทั้งการจัดหา ครุภัณฑ์ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้วย

5) กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์ สำหรับการติดตามและประเมินผล การจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับกิจกรรม/งาน/โครงการ สอดรับกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และ สอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วย

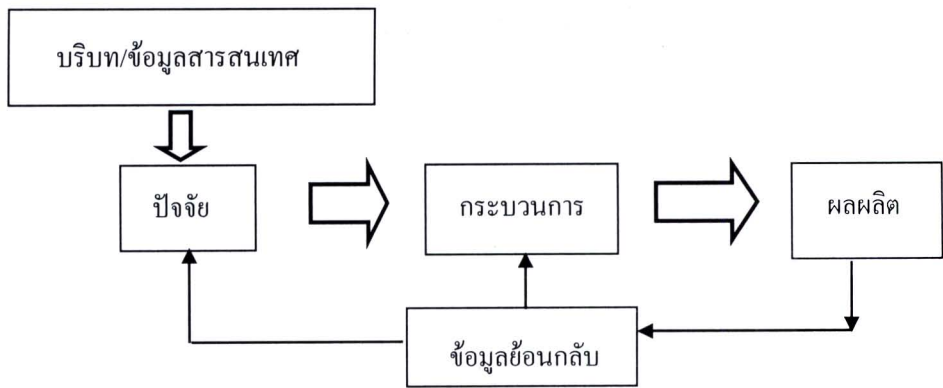
6) ในการนี้ได้มีการจัดระบบการบริหารจัดการดังต่อไปนี้

(1) ระบบการบริหารจัดการ (วงจรคุณภาพ) ผู้วิจัยได้นำระบบการบริหาร คุณภาพ (TQM: Total Quality Management) มาใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ด้วย เนื่องจากมีความเชื่อว่า กระบวนการพัฒนาครูจะมีประสิทธิภาพสูงหากมีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้น จึงดำเนินการดังนี้

กระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัด องค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และ การควบคุม (Controlling) ซึ่งการจัดและพัฒนาศึกษาจะมี คุณภาพสูงสุดได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชนด้วย ได้แก่ คุณภาพด้านชุมชน โดยยึดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชนด้วย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548) โรงเรียนจัดให้มีโครงสร้าง การบริหารที่ชัดเจน สอดคล้องกับระเบียบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน คำนึงถึงนโยบายและความเหมาะสมอื่นๆ ด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการในโรงเรียนดำเนินงานโดยยึด หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และ ตามกรอบภารกิจของโรงเรียนนิติบุคคล คือ ด้านวิชาการ นุเคราะห์ งบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกับรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ทำหน้าที่ เป็นผู้กำกับ ติดตาม นิเทศการปฏิบัติงานในลักษณะของผู้เอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยมุ่งพัฒนาครู

โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBT : School Based Training) โดยใช้วิธีการเชิงระบบและเน้นการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้

2. การบริหารโดยวิธีการเชิงระบบ (System Approach)

ภาพที่ 48 แสดงการบริหารจัดการ “วิธีการเชิงระบบ”

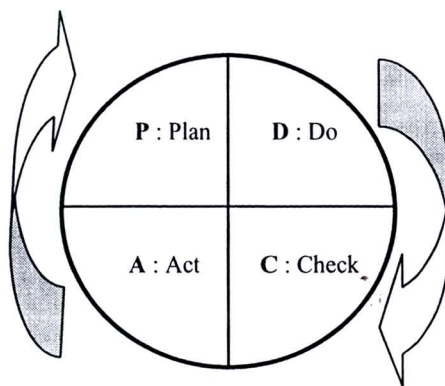
วิธีการเชิงระบบ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (ทวีชัย บุญเดิม, 2549)

- 1. **ปัจจัย (Input)** หมายถึง ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ถูกป้อนเข้าไปเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การดำเนินงาน
- 2. **กระบวนการ (Process)** หมายถึง กระบวนการหรือวิธีดำเนินงานที่ทำให้ปัจจัยนำเข้าเกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตตามที่ต้องการ
- 3. **ผลผลิต (Output) หรือ ผลงาน (Product)** หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ในลักษณะต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงาน/กระบวนการ

อนึ่ง ปัจจุบันนิยมให้พิจารณาไปถึงผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการด้วย ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นผลงานนั่นเอง วิธีการเชิงระบบ (System Approach) เป็นการปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ตรวจสอบได้ การบริหารจัดการจึงจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ส่งผลถึงวิธีการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือบรรลุเป้าหมายได้

การบริหารโดยวงจรคุณภาพ

ซึ่งในส่วน of กระบวนการของวิธีการเชิงระบบนั้น ควรใช้วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือที่เรียกว่า “การบริหารคุณภาพ” ดังภาพต่อไปนี้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548)

ภาพที่ 49 วงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารคุณภาพระบบ หมายถึง การดำเนินการตามวงจร PDCA ประกอบด้วย การวางแผนระบบ การดำเนินการตามระบบ การประเมินทบทวน และการปรับปรุงพัฒนาระบบ ดังนี้

1) การวางแผนระบบ (Plan)

หมายถึง การกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการมาตรฐานตามระบบย่อยๆ โดยแต่ละขั้นตอนกำหนดวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและการบันทึกการทำงานทุกขั้นตอน เป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกใช้ในการตรวจสอบประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ โดยจัดเป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของระบบย่อยนั้นๆ เมื่อรวมทุกระบบย่อยก็จะเป็นคุณภาพรวมของระบบโรงเรียนทั้งหมด

2) การปฏิบัติ (Do)

หมายถึง การปฏิบัติร่วมกันของทุกคน โดยใช้ฐานโรงเรียนตามกระบวนการ วิธีการและบันทึก บุคคลผู้รับผิดชอบในระบบย่อยจะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

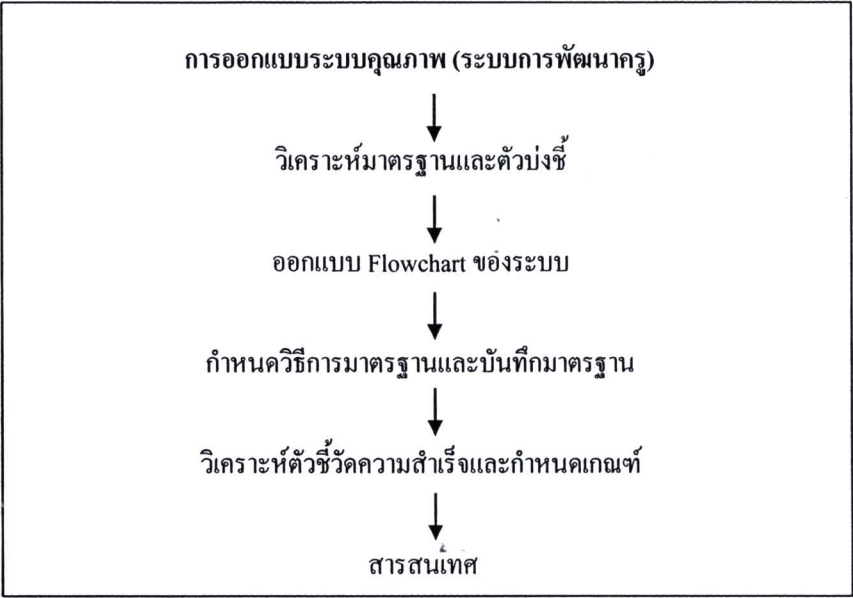
3) การประเมินทบทวน (Check)

หมายถึง การประเมินตนเอง โดยทุกคนร่วมกันประเมินหรือผลัดเปลี่ยนกันประเมิน ภายในระหว่างบุคคลระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบระบบ (กระบวนการ) และผลลัพธ์

4) การปรับปรุงพัฒนาระบบ (Act)

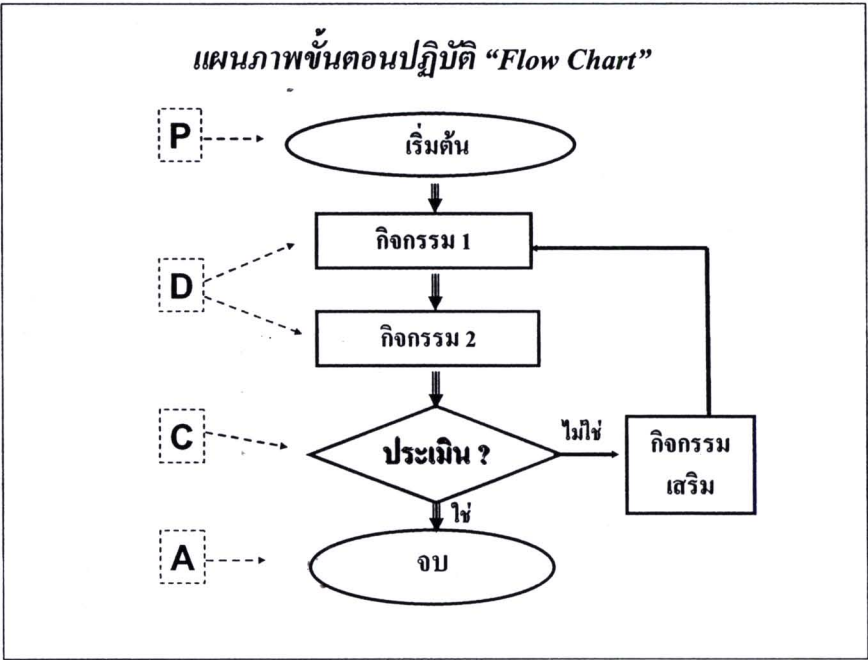
นำผลการประเมินปรับปรุงพัฒนาระบบ กระบวนการหรือวิธีการหรือการบันทึกให้ดีขึ้น รวมทั้งอาจพัฒนาบุคคลจนส่งผลให้การทำงานตามระบบคุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานนำมาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์ คือ ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ปัจจัยหลักของความสำเร็จ (Key Success Factor) บทเรียนที่ได้รับ (Lesson Learned) และข้อเสนอแนะที่ปฏิบัติได้

นอกจากนี้ ยังได้จัดระบบการพัฒนาครูและบุคลากรขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีระบบ ราบรื่น และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนี้

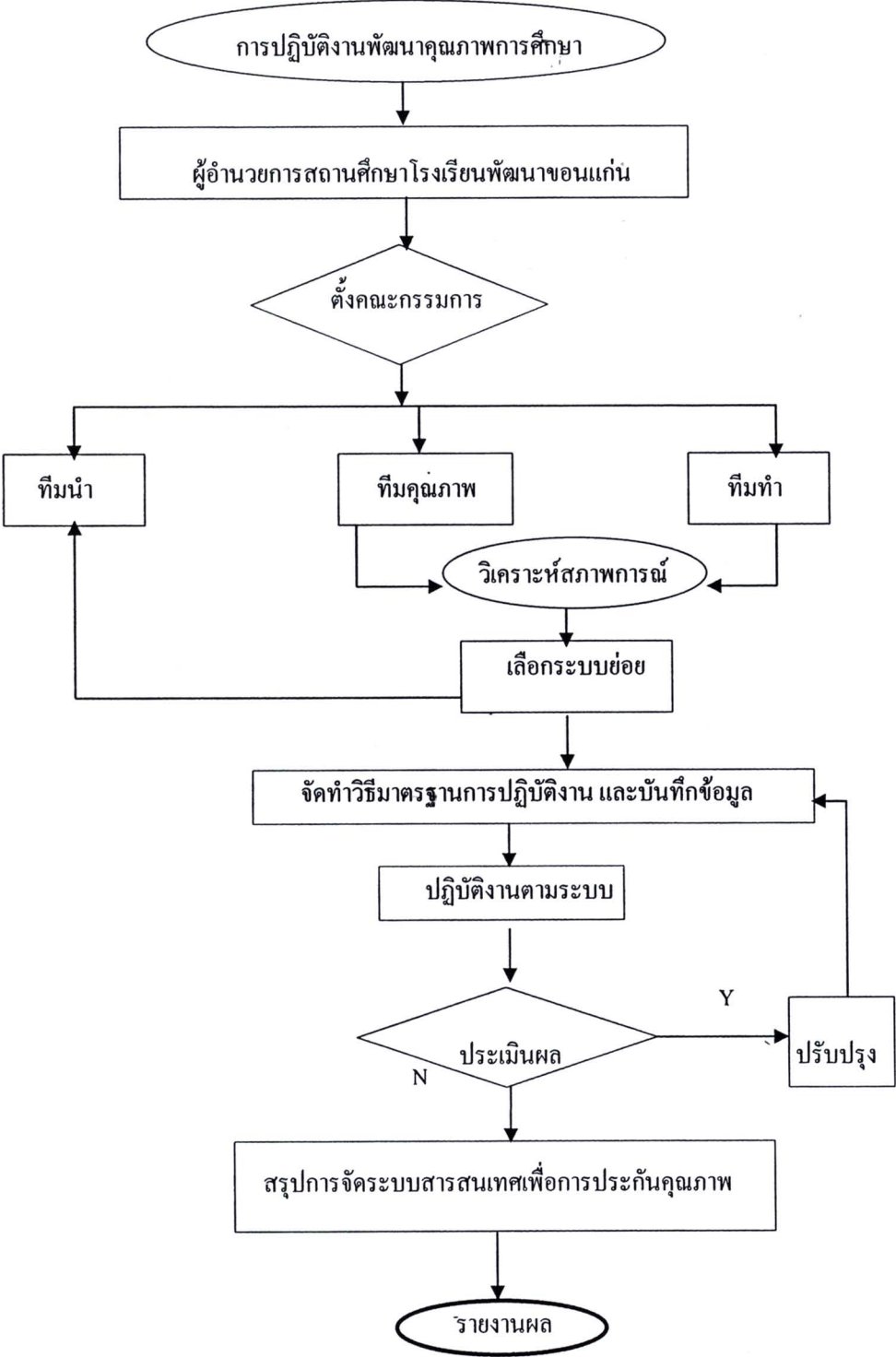
ภาพที่ 50 แสดงขั้นตอนการออกแบบระบบคุณภาพ

หลังจากนั้นก็กำหนดขั้นตอนปฏิบัติ (Flow Chart) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 51 แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Flow Chart)

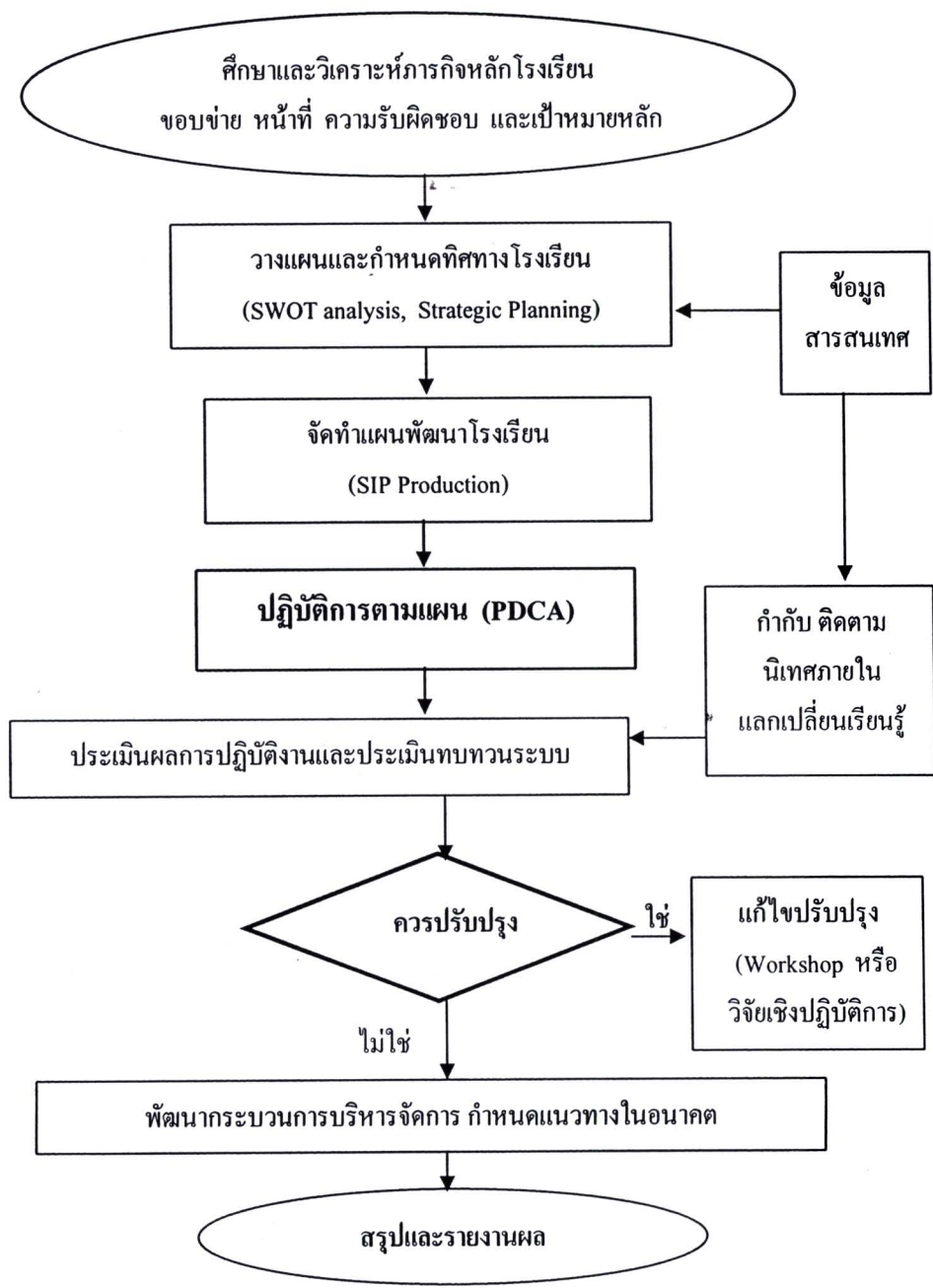
การจัดระบบคุณภาพ เป็นการออกแบบและวางแผนเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาครูเพื่อบรรลุมาตรฐานคุณภาพครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดตามกรอบของมูลนิธิสถาบันวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ (มสวร.) ซึ่งเน้นการกำหนดรายละเอียดของขั้นตอนปฏิบัติครบวงจร PDCA, วิธีการปฏิบัติ และแบบบันทึก ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 52 แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานออกแบบระบบคุณภาพ

คณะผู้วิจัย เห็นพ้องกันว่าควรออกแบบและจัดวางระบบที่สำคัญและสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ 4 ระบบดังนี้ 1) ระบบการบริหารจัดการ 2) ระบบการพัฒนาครู 3) ระบบการเรียนรู้และ 4) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการกำหนดระบบคุณภาพเพื่อรองรับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ครอบคลุมภารกิจหลักตามกรอบการวิจัย และทุกคนยินดีร่วมมือปฏิบัติ เพื่อให้ทุกระบบเป็นกลไกอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงดำเนินการวางระบบบริหารจัดการ ดังภาพต่อไปนี้

Flow Chart ขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบบริหารจัดการ

ภาพที่ 53 แสดงขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบบริหารจัดการ

ตารางที่ 27 แสดงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานระบบบริหารจัดการ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	วิธีการ	บันทึก
1. ศึกษา/ภารกิจหลัก โรงเรียนกำหนดโครงสร้าง การบริหาร	1. จัดทำแผนภูมิแผนภูมิการ บริหารสถานศึกษา	- แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงาน - ป้ายนิเทศแสดงโครงสร้างการบริหารงาน - คำสั่งมอบหมายหน้าที่ - เอกสารพรรณนางาน - บันทึกการประชุม
2. วางแผนกำหนดทิศทาง โรงเรียน	1. วิเคราะห์ประมวลสภาพ ปัจจุบันและปัญหา 2. ประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมกำหนดแผนกลยุทธ์	- แผน PBB - บันทึกการประชุม - บันทึกการประชุม - เอกสารวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าประสงค์
3. เขียนแผนพัฒนา โรงเรียน	1. ทำแผนปฏิบัติงานให้ สอดคล้องกับความต้องการ 2. จัดทำแผน/งาน/โครงการ	- บันทึกการประชุม - เอกสารงาน/โครงการ - เอกสารแผนงบประมาณ - แผนปฏิบัติการประจำปี
4. ปฏิบัติการ PDCA	1. ปฏิบัติงานตามแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม 2. ร่วมมือร่วมใจกันทั้ง โรงเรียน	- บันทึกการประชุม - แบบขออนุมัติดำเนินงาน - ภาพกิจกรรม - เอกสารสรุปผลการปฏิบัติงาน
5. ประเมินผลการ ปฏิบัติงานและประเมิน ทบทวนระบบ	1. ประเมินผลการ ปฏิบัติงานแผนงาน/ โครงการ/กิจกรรม	- เอกสารสรุปผลการนิเทศติดตามประเมินผล การปฏิบัติงาน - เอกสารสรุปการประเมินผล
2. พัฒนาระบบการ บริหารจัดการ และกำหนด แนวทางในอนาคต	1. การวิเคราะห์จุดเด่น จุด ที่ควรพัฒนาและ ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนา	- เอกสารการวิเคราะห์จุดเด่น - จุดที่ควรพัฒนาและ - ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - SAR ฉบับสมบูรณ์
2. สรุปและรายงานผลการ ปฏิบัติงาน	1. สรุปรายงานผลการ ปฏิบัติงานตามแผนงาน/ โครงการ/กิจกรรม	- เอกสารสรุปผลการปฏิบัติงาน - SAR ฉบับสมบูรณ์ ฉบับย่อ

หมายเหตุ ขั้นตอนการดำเนินงานของระบบดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1-3 คือ ขั้นการวางแผน (P)

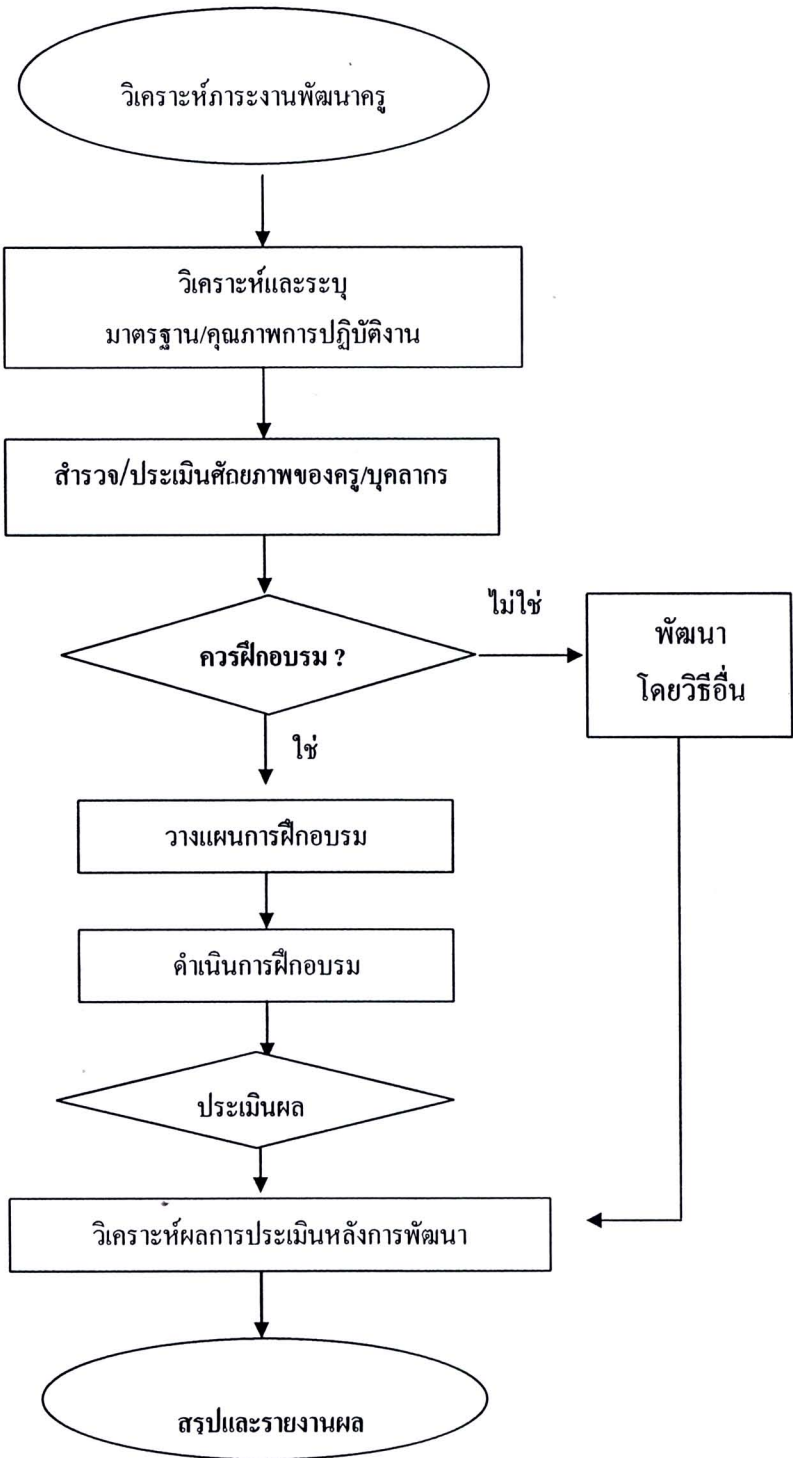
ขั้นตอนย่อยที่ 4 คือ ขั้นลงมือปฏิบัติ (D)

ขั้นตอนย่อยที่ 5 คือ ขั้นประเมิน (C)

ขั้นตอนย่อยที่ 6 - 7 คือ ขั้นรายงานและพัฒนา (A)

ส่วนระบบการพัฒนาครูและบุคลากรที่มีคุณภาพนั้น ดำเนินการคล้ายคลึงกัน ดังนี้

Flow Chart ขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบพัฒนาครูและบุคลากร

ภาพที่ 54 แสดงขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบการพัฒนาครูและบุคลากร

ตารางที่ 28 แสดงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานระบบพัฒนาครูและบุคลากร

ขั้นตอนการดำเนินการ	วิธีการ	บันทึก
1. วิเคราะห์สารสนเทศสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ	- ประชุมคณะทีมงานเพื่อวิเคราะห์พันธกิจและภาระงานกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ - ประชุมคณะทีมงานเพื่อกำหนดข้อกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	- พันธกิจโรงเรียน - พันธกิจระบบพัฒนาบุคลากร - ข้อกำหนดระบบพัฒนาบุคลากร
2. สำรวจความต้องการจากระบบหลัก/ประเมินศักยภาพของครูและบุคลากร	1. สำรวจข้อมูลและหรือพื้นฐานของครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2. บันทึกข้อมูลครูและบุคลากร	- เอกสารหมายเลข พ.1 - เอกสารหมายเลข พ.1.1 - แบบบันทึกข้อมูลบุคลากร
3. ประเมินหรือสอบถามว่าควรจัดการฝึกอบรมหรือไม่	1. สำรวจความต้องการเพื่อคัดสรรแบ่งกลุ่มตามความต้องการ 1. ประชุมคณะทีมงานเพื่อวางแผนร่วมกัน 2. กำหนดแผนการจัดอบรม/สัมมนา	- เอกสารหมายเลข พ.2 - แบบสำรวจความต้องการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา - เอกสารหมายเลข พ.3 - แบบบันทึกประชุม
3. ดำเนินการฝึกอบรม	1. จัดการอบรม/การสัมมนา 2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3. ศึกษาดูงาน 4. การศึกษาต่อ(ถ้ามี) 5. การเสริมแรงด้านอื่น	- เอกสารหมายเลข พ. 4,4.1 - แบบบันทึกรายงานการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา
4. ประเมินผล	1. จัดทำแบบประเมินผล 2. จัดนิเทศภายใน 3. ติดตามประเมินผลการพัฒนาครูและบุคลากร 5. ปรับปรุงเพื่อพัฒนาซ้ำ	- เอกสารหมายเลข พ. 5 - แบบประเมินผลการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา - เอกสารหมายเลข พ. 6 - แบบประเมินประกอบการนิเทศครูและบุคลากร
6. สรุปรายงานผล	1. รายงานผลการปฏิบัติงานตามระบบต่อหัวหน้าสถานศึกษา	- แบบรายงานผลการปฏิบัติงานตามระบบ

หมายเหตุ

ขั้นตอนการดำเนินงานของระบบดังนี้

ขั้นตอนย่อยที่ 1 - 3 คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 4 คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 5 คือ

ขั้นตอนย่อยที่ 6 คือ

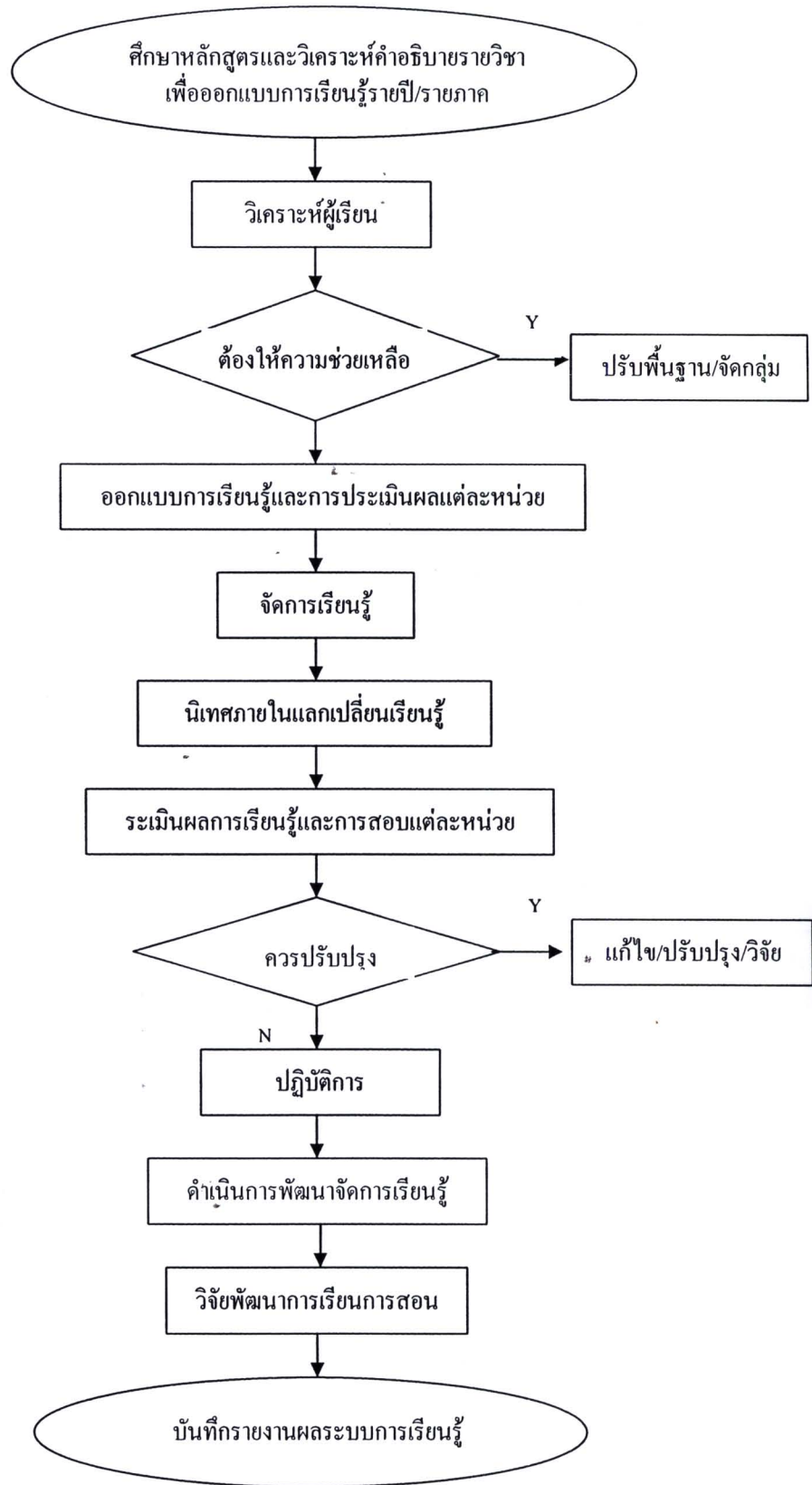
ขั้นการวางแผน (P)

ขั้นลงมือปฏิบัติ (D)

ขั้นประเมิน (C)

ขั้นการรายงานและพัฒนา (A)

การออกแบบการออกแบบ Flow Chart ของระบบการเรียนรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 55 แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานของระบบการเรียนรู้

ขั้นตอนการดำเนินงานระบบการเรียนรู้

1. การศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา
 - 1.1 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอนทุกคนต้องดำเนินการ ดังนี้
 - 1.1.1 ศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.1.2 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 1.1.3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้
 - 1.1.4 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดการเรียนรู้
 - 1.1.5 จัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 1.1.6 จัดทำและวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา
 - 1.1.7 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 1.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล
 - 1.2.1 กำหนดน้ำหนักคะแนนในการวัดผลประเมินผลรายวิชา
 - 1.2.1.1 ก่อนเรียน
 - 1.2.1.2 ระหว่างเรียน
 - 1.2.1.3 กลางภาค/ระหว่างปี
 - 1.2.1.4 ปลายภาค/ปลายปี
 - 1.2.2 กำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคกับคะแนนปลายภาค
 - 1.2.3 กำหนดเกณฑ์การประเมิน
 - 1.3 กำหนดการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 1.3.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้เลือกและกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 1.3.1.1 ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
 - 1.3.1.2 ผู้เรียนมีวินัยและคุณธรรมที่พึงประสงค์
 - 1.3.1.3 ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและจริยธรรมที่พึงประสงค์
 - 1.3.1.4 ผู้เรียนมีความเสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และนิยมไทย
 - 1.3.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ดังนี้
 - ระดับ 1 ปรับปรุง
 - ระดับ 2 พอใช้
 - ระดับ 3 ดี
 - 1.4 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ
 - 1.4.1 คณะกรรมการกลุ่มสาระประชุมออกแบบ/สร้างแบบประเมิน
 - 1.4.2 คณะกรรมการกำหนดเกณฑ์การประเมิน

2. การวิเคราะห์ประเมินความรู้พื้นฐาน และประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน
 - 2.1 ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ประเมินความรู้พื้นฐาน เพื่อปรับความรู้ผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 การประเมินพฤติกรรม หมายถึง การประเมินเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3 ด้านคือ พฤติกรรมต่อตนเอง พฤติกรรมต่อผู้อื่น พฤติกรรมต่อโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก่อนการเรียนรู้
 - 2.3 วิธีการประเมิน ใช้วิธีการที่หลากหลายดังนี้
 - 2.3.1 สัมภาษณ์
 - 2.3.2 สอบถาม
 - 2.3.3 ตอบแบบทดสอบ
 - 2.3.4 ประเมินตามสภาพจริง คือ แฟ้มพัฒนาผู้เรียน
 - 2.3.5 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในปีการศึกษา/ภาคเรียน ที่ผ่านมา
3. การปรับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
 - 3.1 สอนเสริมให้ เช่น ใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือ CAI
 - 3.2 จัดกิจกรรมเสริม เช่น เพื่อนสอนเพื่อน โครงการพิเศษ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 3.3 มอบหมายให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แล้วสรุปรายงาน
4. การออกแบบการเรียนรู้และประเมินผลแต่ละหน่วย
 - 4.1 ครูผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้
 - 4.2 ครูผู้สอนจัดทำกำหนดการสอน
 - 4.3 ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้
 - 4.3.1 สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
 - 4.3.2 มีการบูรณาการ
 - 4.3.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วม
 - 4.3.4 นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
 - 4.3.5 มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน
 - 4.3.6 ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 4.3.7 ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.3.8 ส่งเสริมประชาธิปไตย
 - 4.3.9 ส่งเสริมผู้เรียนให้มีสุนทรียภาพ ด้านดนตรี กีฬา
 - 4.3.10 จัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
 - 4.4 การจัดทำสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย
 - 4.5 เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.6 สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

5. การจัดการเรียนรู้

การดำเนินจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้

6. กำหนดวิธีการนิเทศภายในแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6.1 กรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ดำเนินการนิเทศภายใน

6.2 คณะกรรมการวิชาการ

7. การประเมินผลการเรียนรู้และประเมินผลแต่ละหน่วยการเรียนรู้

7.1 ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน/ระหว่างภาค/ปลายภาค/ปลายปี

7.1.1 ประเมินผลตามสภาพจริง

7.1.2 ประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7.1.3 ประเมินผลการอ่านคิดวิเคราะห์และการเขียนสื่อความ

7.1.4 ประเมินผลเพื่อปรับปรุงพัฒนา

8. การพิจารณาเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

8.1 ครูผู้สอนปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดย

8.1.1 การสอนซ่อมเสริม และการมอบหมายงาน

8.1.2 การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

9. การพัฒนาผู้เรียน

9.1 ครูผู้สอนพัฒนาผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

9.1.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

9.1.2 ประเมินผลตามสภาพจริง

9.1.3 ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน

9.1.4 นำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนรู้

9.2 การฝึกทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน

10. การวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน

ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รายงานวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน

11. การรายงานผลระบบการเรียนรู้

11.1 ครูรวบรวมและจัดทำรายงาน แล้วนำเสนอตามลำดับ

11.2 กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ภายในสอง

สัปดาห์แรกที่เปิดภาคเรียนต่อไป ดังนี้

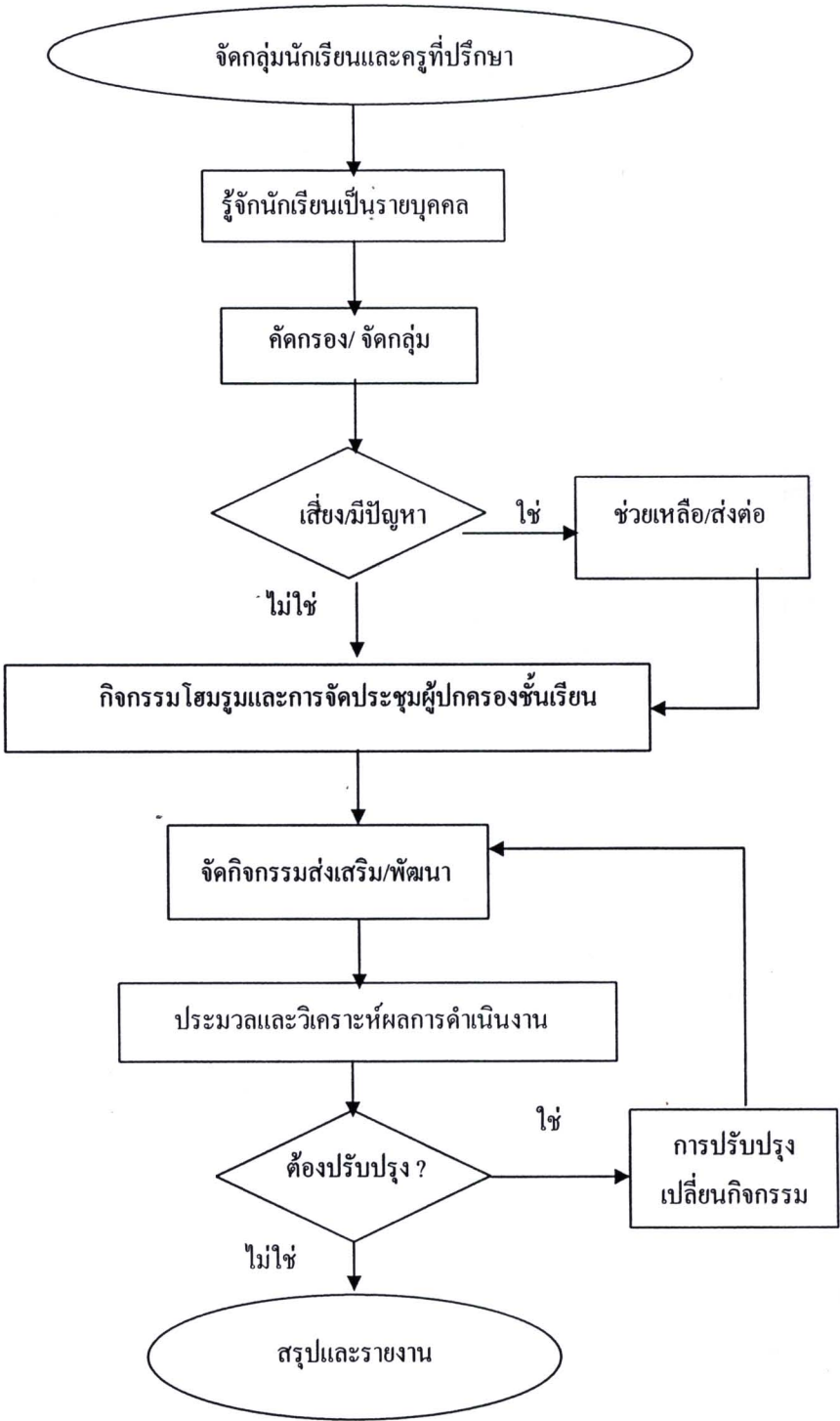
11.2.1 สอบแก้ตัว

11.2.2 ใช้วิธีการอื่นๆที่เหมาะสม

11.2.3 สำหรับนักเรียน ระดับชั้น ม.3 ม.6 ต้องดำเนินการให้เสร็จภายในวันที่ 15

มีนาคม ของทุกปีการศึกษา

Flow Chart ขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ภาพที่ 56 แสดงขั้นตอนปฏิบัติงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3 ผู้วิจัยเขียนสรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 ให้ทราบถึงกระบวนการและผลการดำเนินงาน ความคิดเห็นผลการเรียนรู้ พัฒนาการของครู และข้อเสนอแนะ

3. ผลการสังเกตผล

โดยการติดตามและสังเกตผลอย่างต่อเนื่อง (ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม ถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2552) อย่างเป็นระบบและคำนึงถึงความสอดคล้องและเหมาะสม ร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาร่วมกันโดยได้จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 1 วัน เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2552 เพื่อร่วมกันพิจารณาและประเมินผลรวมที่เกิดขึ้น ทั้งผลที่คาดหวังและที่ไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและลบ ร่วมกันการตีความปรากฏการณ์ต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติว่า ได้องค์ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือ เกิดการเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพัฒนาคนและพัฒนางาน โดยดำเนินการ ดังนี้

ภาพที่ 57 การร่วมสังเกตผล

3.1 ผู้ร่วมวิจัย นำเสนอบันทึกผลการประเมินผลความก้าวหน้า การปรับปรุงแก้ไขในแต่ละครั้งให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยอื่นๆ ได้รับทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอรายงาน

ภาพที่ 58 ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นทีม

3.2 ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1-3 ให้ผู้ร่วมวิจัยทราบ ทั้งที่เป็นเอกสารและการนำเสนอรายงาน

3.3 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันประเมินผลที่เกิดขึ้น ทั้งผลที่คาดหวังและไม่คาดหวัง ทั้งทางบวกและลบ แล้วร่วมกันตีความปรากฏการณ์ต่างๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานว่าได้องค์ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ อะไรบ้างเกี่ยวกับพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

3.4 ผู้วิจัยเขียนสรุปผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 ระบุถึงกระบวนการและผลการดำเนินงานผลการเรียนรู้ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

เมื่อเข้ากลุ่มสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ก็ยังพบความชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่า

คุณภาพครูคือตัวแปรต้นที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ดังคำกล่าว

“... วันนี้นัดฉันรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและในอาชีพครูมาก เพราะเป็นอาชีพที่มีค่าต่อลูกศิษย์ และสังคมมากจริงๆ หากครูไม่เก่งก็อย่าหวังเลยว่าเด็กจะเก่ง.....”

(ผู้ร่วมวิจัยหัวหน้ากลุ่มสาระฯ คณิตศาสตร์: บันทึกการสนทนากลุ่ม)

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องราวต่างๆ ที่มีความต้องการจำเป็นร่วมกันแล้วนับว่ามีพลังต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการปฏิบัติงานของครู ดังข้อความ

“.....ผู้เข้ารับการอบรมมีความเห็นว่าการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนในครั้งนี้มีประโยชน์โดยตรงต่อวิชาชีพ และมีความคิดเห็นใน “ระดับมากที่สุด” ในประเด็นที่ว่า “ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรก่อนเรื่องใดๆ”

(รายงานการอบรม)

“.....ผมมีความเห็นว่าเรื่องที่เรานำมาจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ส่วนน่าสนใจ และผมมั่นใจว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและการเรียนการสอนแน่นอน.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนากลุ่ม)

ผลการสังเกตร่วม หมายถึง การร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือวิจัยที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย ผลการสัมภาษณ์ ผลการจัดกลุ่มสัมมนา ผลการประชุม ผลการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ และผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมวิจัย ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. ผลการสังเกตและสำรวจเอกสาร

1.1 เอกสารเกี่ยวกับการวางแผน (Plan) มีระบุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนบ้าง แต่ยังขาดเอกสารที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง ได้แก่ แผนงาน/แผนปฏิบัติการ “พัฒนาครู” เอกสาร “งาน/โครงการพัฒนาครู” เอกสาร “คู่มือ/แนวทางการพัฒนาครู” และไม่มีแผนพัฒนาดตนเอง โดยมีปรากฏชัดเจนคือมีคำสั่งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบพัฒนาครู “งานพัฒนาบุคลากร” เป็นส่วนหนึ่งในความรับผิดชอบของฝ่ายวิชาการ

1.2 เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาครู (Do) พบว่ามีหลักฐานบางส่วนที่แสดงว่ามีการจัดกิจกรรมพัฒนาครู เช่น รายงานการไปราชการเพื่อประชุม สัมมนา หรือเข้ารับการอบรม และพบว่ามีหลักฐานที่แสดงถึงผลงานและเพิ่มสะสมผลงานของครูในจำนวนพอสมควร แต่ยังไม่ครบทุกคน

1.3 เอกสารเกี่ยวกับการประเมินการพัฒนาครู (Check) พบว่า มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่ามีการติดตามและนิเทศการเรียนการสอนของครู และ มีเอกสาร/เครื่องมือการประเมินการพัฒนาครู ที่พบคือ แบบสรุปผลการสังเกตการณ์สอนและเขียนชั้นเรียนของคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ

1.4 เอกสารเกี่ยวกับการรายงานผล/การนำไปใช้ (Act) พบว่า มีรายงานผลการปฏิบัติงานของครู ในส่วนที่เป็นภาพรวม คือ รายงานผลการปฏิบัติงานในภาคเรียนที่ผ่านมาของฝ่าย/งานต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหาร โรงเรียน และพบว่ามีรายงานการปฏิบัติงานของครูรายบุคคลแต่ไม่ครบทุกคน ส่วนรายงานผลการพัฒนาครูในปีการศึกษาที่ผ่านมาก็พบบ้างแต่ยังไม่ครอบคลุมคุณครูทุกคน

1.5 เอกสารเกี่ยวกับการสร้างเสริมและดูแลวิชาชีพครู พบว่า มีหลักฐานประเภทรูปถ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมการสร้างเสริมขวัญกำลังใจครู การยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมการขอมิและขอเลื่อนวิทยฐานะครูและที่พบในปริมาณค่อนข้างมากก็คือการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้, เอกสาร, สื่อเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน ส่วนที่พบค่อนข้างน้อยก็คือเอกสารหรือคู่มือเพื่อการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของครูและบุคลากร

ผลจากการร่วมกันสังเกตและตรวจสอบเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู แล้วโดยภาพรวมพบว่ายังมีปริมาณน้อย และจำเป็นต้องจัดทำหรือจัดทำมาให้เพียงพอแก่การศึกษาค้นคว้า รวมทั้งหลายรายการควรจัดทำเป็นแนวทางหรือคู่มือการปฏิบัติราชการ ดังนั้น จึงมีข้อตกลงร่วมกันว่า “จะร่วมกันศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและเรียบเรียงเอกสาร แนวทาง และคู่มือต่างๆ แล้วจัดไว้ให้ครูได้ศึกษา ณ สถานที่ที่เหมาะสมและสะดวก โดยกำหนดกรอบไว้ทั้ง 3 ส่วนคือ

1) เอกสารความรู้ที่ครูควรทราบ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้พื้นฐาน แนวทางหรือคู่มือการปฏิบัติงาน กฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติ ทั้งนี้ ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ตามมาตรฐานด้านความรู้ที่ครูศกกำหนดไว้ และจัดให้มีห้องหรือมุมที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า

2) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างให้ครูปฏิบัติหน้าที่หลักของตนเองได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเรียนการสอนตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วย

3) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบการพัฒนาครู” เพื่อให้การพัฒนาครูดำเนินไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รองรับหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องพัฒนาครูและบุคลากร ทั้งนี้จะพยายามให้ครอบคลุมทั้งการพัฒนาวิชาการ พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียน ความสำเร็จและสภาพปัญหาของโรงเรียน รวมทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้อง “การพัฒนาครู” โดยเฉพาะ ประมวลผลและสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ประสพการณ์เกี่ยวกับโรงเรียนนี้ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลด้านบวกที่แสดงถึงความร่วมมือช่วยเหลือกันตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน โดยมีความเห็นด้านลบน้อยมาก เช่น กังวลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและด้านการสนับสนุนของสังคม/ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ปกครองยากจน

และมีอาชีพเกษตรกรรม ในขณะที่มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าโรงเรียนประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ พอสมควรอย่างต่อเนื่อง มีความภาคภูมิใจในผลงานโรงเรียน เช่น ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีคุณภาพน่าพอใจ ดูแลนักเรียนดีให้ความรักและเมตตานักเรียนดี

2.2 เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของโรงเรียนที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ประมวลได้ว่ามีหลายส่วนที่น่าสนใจ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อัตราการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาค่ำ และผู้ปกครองนิยมให้บุตรหลานทำงานเพื่อให้มีรายได้ รวมทั้งโรงเรียนขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์เห็นพ้องกันว่าปัญหาที่พบน่าจะสามารแก้ไขและพัฒนาได้หากมีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

2.3 เกี่ยวกับประเด็นของศักยภาพของครูโรงเรียนนี้ สรุปได้ว่า มีบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีครูไม่เพียงพอ ในขณะที่ส่วนใหญ่โดยภาพรวมแล้วน่าจะพอใช้ได้ อีกทั้งการขาดแคลนครูก็นับเป็นปัญหาทั่วไปของเกือบทุกโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ทุกคนรับผิดชอบการเรียนการสอนรายวิชาที่ตรงกับสาขาวิชาและความถนัด

2.4 เกี่ยวกับคุณภาพครูของโรงเรียนนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นและประมวลสรุปได้ดังนี้

1) ครูส่วนใหญ่มีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ แต่ยังไม่สูงเพียงพอ ซึ่งเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพและข้อเสนอแนะของ สมศ. จึงควรมีการปรับปรุงและพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

2) ครูจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด คือ ยังขาดประสิทธิภาพ และ ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา

3) ที่ผ่านมา ทางโรงเรียนก็มีความพยายามจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ข้างต้นอย่างต่อเนื่องเห็นได้จากหลักฐานการพัฒนาครูในงานรับผิดชอบของ “งานพัฒนานุเคราะห์” ฝ่ายวิชาการ และ เอกสารที่แสดงถึงการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งก็ได้ผลดีในระดับหนึ่งเท่านั้น

2.5 เมื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นความพึงพอใจในคุณภาพครูและความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพครู รวมทั้งกระบวนการพัฒนาครูควรเป็นเช่นไร ก็พบว่า วิธีการที่ทางโรงเรียนดำเนินการมาก่อนหน้านี้ อาจยังไม่มีระบบที่เข้มแข็งหรือไม่จริงจังเพียงพอ รวมทั้งอาจให้ความสนใจในปัญหานี้น้อยเกินไป ดังคำกล่าว

“....ผมเห็นว่าการพัฒนาครูที่ผ่านมามองไม่จริงจังและต่อเนื่องเพียงพอ...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ฉันคิดว่าการพัฒนาครูต้องได้รับความร่วมมือจากครูคนนั้นๆจึงจะได้ผล...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ผมคิดว่าการพัฒนาครูที่ผ่านมามองไม่มีระบบที่ดี หรือไม่ครอบคลุมคุณครูทุกคนและมีการกระຈุกตัวหรือเปล่า.....”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

2.6 เกี่ยวกับประเด็นที่เห็นว่า “ควรพัฒนาครูอย่างไร” ก็ได้รับคำตอบที่น่าสนใจว่า การพัฒนาครูนั้นควรยึดมาตรฐานเป็นหลักหรือมีไว้เทียบเคียงคุณภาพ ดำเนินการอย่างเป็นระบบและควรมีกระบวนการที่เหมาะสมด้วย ดังคำกล่าว

“....ผมคิดว่าที่ผ่านมามีความสำคัญกับการพัฒนาครูน้อยเกินไปหรือเปล่า หรือวิธีการที่เราใช้อย่างต้องปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น.....”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ดิฉันเห็นว่าการพัฒนาครูต่อไปนี้ต้องเริ่มจากการให้ครูตระหนักในความสำคัญ และทางโรงเรียนต้องนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของ สมศ.อย่างจริงจัง.....”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

2.7 เกี่ยวกับประเด็นของแนวทางและความคาดหวังในการพัฒนาครู พบว่า มีข้อเสนอที่น่าสนใจ คือ ควรดำเนินการอย่างจริงจัง เป็นระบบเน้นที่มุ่งคุณภาพ และ ร่วมมือกันเพื่อยกระดับคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน ดังคำกล่าว

“....ผมเห็นว่าควรพัฒนาครูอย่างจริงจัง โดยจัดระบบให้ดี มีการกำกับติดตาม ที่ชัดเจน และต่อเนื่องเพียงพอ...”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ดิฉันคิดว่าการพัฒนาครูต่อไปนี้ต้องให้ครอบคลุมครูทุกคนและทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้.....”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ผมเห็นว่าหลังการพัฒนาครูและเมื่อเขาสามารถพัฒนานักเรียนและการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ทางโรงเรียนต้องมีมาตรการเกี่ยวกับเรื่องขวัญกำลังใจเขาด้วย....”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ : บันทึกการสัมภาษณ์)

2.8 ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นทางเลือกในการพัฒนาครู ปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า

- 1) ควรใช้วิธีการทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ
- 2) ควรใช้วิธีการที่หลากหลายอย่างบูรณาการ เน้นการศึกษาด้วยตนเอง
- 3) ควรใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องช่วยพัฒนาที่สำคัญ
- 4) ควรให้ครูพัฒนาตนเองเป็นกิจกรรมหลักพื้นฐาน
- 5) ควรระดมความร่วมมือทุกส่วนในโรงเรียนหรืออาจถึงส่วนชุมชนด้วยก็ยิ่งดี

2.9 เกี่ยวกับการพิจารณาและประเมินทางเลือกเพื่อการพัฒนาครู พบว่า ควรเลือกใช้วิธีที่ ประหยัดแต่มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ เน้นการพัฒนาตนเอง ยึดมาตรฐานคุณภาพที่เกี่ยวข้อง และควรต้อง ดำเนินการอย่างจริงจัง

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย พบประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

3.1 ผู้ร่วมวิจัย มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ

- 1) ครูต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้
- 2) ครูต้องปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงาน

หลักของตนคือการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ดังคำกล่าว

“....ฉันคิดว่า ต่อไปนี้เราต้องสนใจการพัฒนาครูอย่างจริงจังแล้วละ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ผมเห็นว่าครูต้องทำงานให้ดีและครบขั้นตอนสำคัญ เช่น ต้องเริ่มตั้งแต่หลักสูตรมาเลย ที่ผ่านมาราชคเรื่องนี้.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสัมภาษณ์)

3) ครูจำเป็นต้องพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติตน(จรรยาบรรณวิชาชีพ) โดยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าด้านปฏิบัติงาน “การจัดการเรียนการสอน” สำคัญที่สุด ต้องใส่ใจและดำเนินการโดยความที่สุจริต ร่องลงไปคือการพัฒนาด้านเพิ่มพูนความรู้และทักษะประสบการณ์เพื่อให้ตนเองมีสมรรถนะที่สูงขึ้น ส่วนด้านการรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพนั้นทุกคนมีความเห็นตรงกันคือ “ครูปฏิบัติได้คืออยู่แล้วก็ให้ยึดถือและพัฒนาตนเองเป็นกิจกรรมหลัก เพียงแต่อาจมีการย้ำเตือนและตรวจสอบเป็นระยะก็น่าจะเพียงพอ”

4) เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของการพัฒนา พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่า ควรเน้นพัฒนาทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังคำกล่าว

“....ผมเห็นว่าครูต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และมีสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ฉันคิดว่า ควรพัฒนาครูโดยเน้นหน้าที่หลักคือการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับตั้งแต่หลักสูตรสู่การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสัมภาษณ์)

“....ผมมีความเห็นว่า ที่ผ่านมารายังไม่กระจำจชัดเพียงพอในเรื่องการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนะครับ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสัมภาษณ์)

3.2 ครูมีความเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาในแนวเดียวกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เห็นว่าควรใช้วิธีการที่หลากหลาย มีประสิทธิภาพ และเป็นระบบ นอกจากนี้ยังเห็นว่า “ครูต้องตระหนักในการพัฒนาคุณภาพและใช้การพัฒนาตนเองเป็นกิจกรรมหลัก” โดยเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เช่น

1) การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาคูณเป็นต้น

2) ครูมีความคิดเห็นว่าการนำทางเลือกที่ประเมินนี้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาครูจะเกิดปรากฏการณ์ที่หลากหลาย คือ ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น หรือตรงตามความต้องการของครู และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวมด้วย

3.3 ครูมีความเห็นว่า การพัฒนาครูนั้นควรเน้นที่มาตรฐานการปฏิบัติงานหลักคือการจัดการเรียนการสอน โดยเทียบเคียงกับคุณภาพที่กำหนด และไม่ละเลยในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ ด้วย

3.4 ครูมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาครูที่มุ่งสู่คุณภาพมาตรฐานนั้นเป็นสิ่งจำเป็น และมีคุณค่าต่อการประกอบอาชีพของตนเอง หากสามารถพัฒนาได้สำเร็จก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อหลายส่วน ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับโรงเรียน ดังนี้

1) การพัฒนาครูต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพครูให้ได้มาตรฐาน เพื่อส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูรายบุคคล และ ผู้เรียนก็มีคุณภาพตามที่กำหนด

2) หากสามารถพัฒนาครูได้สำเร็จก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ คือ ครูมีคุณภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นและมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด ดังนั้นคุณภาพการศึกษาโดยรวมของโรงเรียนก็จะสูงขึ้นและได้ระดับมาตรฐาน ก็จะส่งผลถึงระดับกลุ่มบุคคล(กลุ่มสาระฯ) และ ระดับโรงเรียนอย่างแน่นอน

4. ผลการจัดกลุ่มสนทนา

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันจัดกลุ่มสนทนาเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาครูในประเด็นของ “การพัฒนาคุณภาพครูผู้มืออาชีพ” ปรากฏผลสรุปดังต่อไปนี้

4.1 ครู มีความเห็นว่า คุณภาพของครูส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียน เพราะครูคือผู้วางแผนและจัดการ โดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ดังคำกล่าว

“....ฉันเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยครูที่มีคุณภาพด้วย จึงจะประสบผลสำเร็จ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

“....ผมมีความคิดเห็นว่า หากครูมีคุณภาพและได้มาตรฐานแล้ว ก็แน่นอนว่าผู้เรียนต้องเกิด การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพด้วย.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

4.2 ครู มีความคิดเห็นว่า ครูทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะหรือสมรรถนะเกี่ยวกับ “มาตรฐานคุณภาพครู” อย่างมาก เพราะจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่นั้นมีคุณภาพและเกิดความสำเร็จดังคำกล่าว

“....ผมมีความเห็นว่า ครูที่มีคุณภาพมาตรฐาน จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ แต่ต้องไม่ลืมว่าต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยนะ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

“....ฉันเห็นว่า ครูต้องมีคุณภาพมาตรฐานให้ครอบคลุมทุกด้าน คือทั้งด้านความรู้ ด้านสมรรถนะการปฏิบัติงาน และการครองตนด้วย.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

4.3 ครูผู้ร่วมสนทนาเห็นตรงกันว่า “ควรพัฒนาครูด้านการปฏิบัติงาน (การเรียนการสอน) ก่อนด้านอื่นๆ” เพราะว่าเป็นหน้าที่หลักของครูทุกคน จึงต้องปฏิบัติให้ดีและอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาตนเองด้านความรู้และประสบการณ์ควบคู่กันไปด้วย ส่วนมาตรฐานด้านการปฏิบัติตนหรือจรรยาบรรณนั้น ทุกคนสามารถกำกับดูแลตนเองได้อยู่แล้ว ดังคำกล่าว

“....ผมเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือเรื่องแรกสุดที่ต้องพัฒนาครู.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

“...ฉันคิดว่า ปัจจุบัน ครูเรายังขาดความรู้ความเข้าใจ และสมรรถนะเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

“...ผมมีความคิดเห็นว่ามีจำเป็นต้องพัฒนาครูในด้าน การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ก่อนเรื่องอื่น และควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วย.....”

(ผู้ร่วมวิจัย : บันทึกการสนทนา)

5. ผลการประเมินโครงการต่างๆ

การดำเนินการในทุกโครงการของคณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยมีผลการประเมินโครงการต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 30 แสดงผลการประเมินโครงการที่ 1 การพัฒนาครูมืออาชีพ เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้/ผลที่เกิด	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ครูทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	√			
2. ครูมีความรู้ความเข้าใจ “การออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”		√		
3. ครูมีความรู้ความเข้าใจ “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง”	√			
4. ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ครูมืออาชีพ/ผู้นำการเปลี่ยนแปลง”		√		
5. ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ห้องเรียนคุณภาพ”		√		
เฉลี่ย	3.40			

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลการประเมินโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทุกตัวบ่งชี้ โดยมีคุณภาพอยู่ในระดับดีถึงดีมาก และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

- 1) จุดเด่นโครงการ คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- 2) ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความร่วมมือและความตั้งใจ โดยมุ่งประโยชน์ของผู้เรียน
- 3) จุดที่ควรพัฒนา - ไม่มี -
- 4) มีข้อเสนอแนะ คือ ควรดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- 5) สรุปผลรวม คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการอย่างน่าพอใจ ครูนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

ตารางที่ 31 แสดงผลการประเมินโครงการที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตัวบ่งชี้/ผลที่เกิด	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ครูตั้งใจและให้ความร่วมมือกับการอบรมเชิงปฏิบัติการ	√			
2. ครูตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน		√		
3. ครูมีมั่นใจว่าจะมีความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน		√		
4. ครูจะสร้างสรรค์ผลงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน		√		
เฉลี่ย	3.25			

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลการประเมินคือมีระดับคุณภาพน่าพอใจ คุณภาพระดับ “ดี” และ “ดีมาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทุกตัวบ่งชี้

- 1) จุดเด่นโครงการ คือ ครูได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้และทักษะจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมีประโยชน์
- 2) ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความตั้งใจที่มุ่งประโยชน์และเป็นความต้องการจำเป็นของครู โดยตรง
- 3) จุดที่ควรพัฒนา คือ ควรนำเสนอตัวอย่างการวิจัยในชั้นเรียนที่หลากหลายและครอบคลุมประเภทของการวิจัยด้วย
- 4) มีข้อเสนอแนะ คือ ควรพัฒนารายงานการวิจัยไปสู่ผลงานทางวิชาการ
- 5) สรุปผลรวม คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการทุกประการ

ตารางที่ 32 แสดงผลการประเมินโครงการที่ 3 การเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง

ตัวบ่งชี้/ผลที่เกิด	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งและเป็นระบบ		√		
2. มีการพัฒนานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (YC : Youth Counselors)		√		
3. มีการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในด้านปริมาณและด้านคุณภาพอยู่ในระดับที่กำหนดทุกขั้นตอน คือ ตระหนัก (A1) มุ่งมั่นพยายาม (A2) เกิดผลสำเร็จ (A3) มีภาวะยั่งยืน (A4)	√			
4. มีการส่งเสริมและพัฒนา ใช้กิจกรรมที่เหมาะสมในการส่งเสริมป้องกัน และแก้ไขปัญหา	√			
5. เครือข่ายผู้ปกครองของนักเรียน เข้มแข็ง และ มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม		√		
เฉลี่ย	3.40			

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลการประเมินโครงการมีระดับคุณภาพน่าพอใจ คือ มีคุณภาพเฉลี่ยอยู่ในระดับ“ดี” คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 โดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายทุกตัวบ่งชี้

- 1) จุดเด่นโครงการ คือ ครูได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นระบบ
- 2) ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความร่วมมือกันหลายส่วนสู่เป้าหมายร่วมกัน คือมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็น “คนดี”
- 3) จุดที่ควรพัฒนา คือ ควรกำหนดกิจกรรมร่วมกันแบบต่อเนื่อง
- 4) มีข้อเสนอแนะ - ไม่มี -
- 5) สรุปผลรวม คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการทุกตัวชี้วัดและมีระดับคุณภาพสูง

ตารางที่ 33 แสดงผลการประเมินโครงการที่ 4 การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ

ตัวบ่งชี้/ผลที่เกิด	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ครูให้ความร่วมมือรับการกำกับ ติดตาม และนิเทศการปฏิบัติหน้าที่	√			
2. ครูมุ่งมั่นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	√			
3. ครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				
4. ครูมีพัฒนาการที่ดีและมีคุณลักษณะของครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง		√		
5. ครูสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เกิด “ห้องเรียนคุณภาพ”		√		
			√	
เฉลี่ย	3.20			

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลการประเมินโครงการมีระดับคุณภาพน่าพอใจ คือ มีคุณภาพเฉลี่ยอยู่ในระดับ “ดี” คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 โดยบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายทุกตัวบ่งชี้

- 1) จุดเด่นโครงการ คือ ครูได้รับการพัฒนาทั้งในด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นระบบ
 - 2) ปัจจัยความสำเร็จ คือ ความร่วมมือกันหลายส่วนสู่เป้าหมายร่วมกัน คือมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็น “คนดี”
 - 3) จุดที่ควรพัฒนา คือ - ไม่มี -
 - 4) มีข้อเสนอแนะ คือ ควรกำหนดกิจกรรมร่วมกันแบบต่อเนื่อง
 - 5) สรุปผลรวม คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการทุกตัวชี้วัดและมีระดับคุณภาพสูง
- ดังนั้น โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของวงรอบที่ 1 นี้ ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน มีผลการวิจัยทั้งในส่วนของ “การปฏิบัติ” และ “ผลการปฏิบัติ” โดยมีผลดังนี้

1) โครงการ “การพัฒนาครูมืออาชีพเพื่อจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” ซึ่งเน้นกิจกรรมต่างๆ คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” รองรับด้วยระบบการบริหารจัดการและระบบการเรียนรู้ และ “การเสริมสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง” พบว่า บรรลุผลในระดับเฉลี่ย 3.40 ผู้ร่วมวิจัยได้เรียนรู้และฝึกตนเอง และลงมือปฏิบัติจริงในภาคสนาม ซึ่งเกิดประโยชน์อย่างมาก

2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน” ดำเนินการอบรมเมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

3) โครงการประชุมปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ.2552 ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม แล้วนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4) โครงการกำกับ นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานของครูมืออาชีพ ร่วมกันดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยทีมผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกับผู้วิจัย พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

6. ผลการสะท้อนผล

โดยจัดประชุมกลุ่ม ในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2552 เพื่อนำเสนอสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด (จากขั้นตอนการวิจัยที่ 2-5 คือ หลังทำกิจกรรมครบวงจรที่ 1 แล้วร่วมกันพิจารณา อภิปรายเสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในขั้นตอนต่อไป ผู้วิจัยสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาโดยภาพรวม ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดทำเป็นเอกสารนำเสนอผู้ร่วมวิจัย โดยกำหนดกรอบหลักเพื่อการสะท้อนผล ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละโครงการ/กิจกรรม
 2. ความสำเร็จที่เกิดขึ้น วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และปัจจัยของความสำเร็จ
 3. สภาพการเปลี่ยนแปลง ผลการเรียนรู้ และพัฒนาการของครู
 4. ข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาในวงรอบการวิจัยต่อไป
- ผลการร่วมพิจารณาและสะท้อนผลการวิจัยวงรอบที่ 1 พบว่า

6.1 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “หลักสูตรสถานศึกษา การออกแบบและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ครูผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ ดังข้อความ

“.....ตอนนี้กระจำขึ้นเยอะเลยครับ ก่อนหน้านั้นผมไม่ให้ความสำคัญหรือสนใจหลักสูตรสถานศึกษาเลย ศึกษารายละเอียดเพียงคำอธิบายรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบสอนเท่านั้น เพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า ครูที่ดีต้องรู้และเข้าใจหลักสูตรโดยภาพรวม จึงจะเข้าใจได้ว่าเมื่อเด็กเรียนจบหลักสูตรแล้ว เขาควรจะมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทีกอนุนทิน)

“พอคิดกันได้ตั้งใจศึกษาอย่างจริง จึงพบว่า หากจะทำการสอนนักเรียนให้บรรลุและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้” วิถีเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทีกอนุนทิน)

6.2 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง” พบว่า นำพอใจคือบรรลุลวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้ ดังข้อความ

“.....พอคิดกันได้ตั้งใจจริง พยายามเข้าใจในทุกประเด็น ทำให้มีความรู้สึก “สงสาร ลูกศิษย์.....ถ้าเราทำการใดๆ ที่ผ่านมาราอาจะเลยเรื่องนี้ไป คุณภาพและมาตรฐานคุณภาพ ไม่ค่อยมีการพูดถึงกันสักเท่าไร พอได้ศึกษาและทบทวนแล้วก็ได้คิดว่า การที่จะเป็น ครูที่ดีมี

คุณภาพนั้นก็ไม่ใช่ง่ายเลยนะ รวมทั้งต้องปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่องและยาวนานอีกด้วย.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทึกกอนุนทิน)

“ก่อนหน้านี้นี้ไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง ตอนนี้องเห็นคุณค่าของนักเรียนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์และเป็นพลเมืองของชาติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ต่อไปนี้ผมจะดูแลนักเรียนทุกคนให้ดี.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทึกกอนุนทิน)

6.3 ผลการปฏิบัติและพัฒนาครู เพื่อมุ่งจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปผลได้ว่า ครูทุกคนมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีความอดุสาหะ โดยมีผลและความสำเร็จต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.3.1 ผลการพัฒนาดตนเอง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีพัฒนาการในทางบวก มีความกระตือรือร้นมากขึ้น มีพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียน มั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี ดังข้อความ

“..... พอเรามีโอกาสได้ศึกษาและทบทวนตนเองจึงรู้ชัดว่า เราต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองในหลายประการ เพื่อให้เป็นครูที่ดีและถูกศิษย์ชื่นชมให้ได้.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทึกกอนุนทิน)

“.....พอคิดกันมีความตั้งใจศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง ก็มีมหัศจรรย์เกิดขึ้นมา คือ มีพลังและความสว่างในการทำงานเกิดขึ้น มีความรู้มากขึ้น จึงรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมาก.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทึกกอนุนทิน)

6.3.2 ผลการพัฒนาดตนเองด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยรักษาวินัย มีจริยธรรม และรักษาจรรยาบรรณมากยิ่งขึ้น มีความระมัดระวังและรอบคอบมากขึ้นให้ความสนใจและตระหนักในความสำคัญด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ นำมาซึ่งบรรยากาศการทำงานที่เป็นทีม มีความร่วมมือ และมีความสุขมากขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจนทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคลดังกล่าว

“.....ดิฉันมีความเห็นว่า การทบทวนตนเองและดูแลการประพฤติปฏิบัติ ของตนเองอยู่เสมอ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในอาชีพครู.....จะทำต่อเนื่องต่อไปค่ะ.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทึกกอนุนทิน)

6.3.3 ผลการพัฒนาดตนเองด้านความรู้สำคัญสำหรับครู พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นพ้องกันว่า การศึกษาเพิ่มพูนความรู้นั้นมีประโยชน์โดยตรงต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู และเป็นความมั่นใจที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการมีความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มพูนขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เกี่ยวกับ

6.3.3.1 หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบสอน

6.3.3.2 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู โดยเฉพาะการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้

6.3.3.3 การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

6.3.3.4 จิตวิทยาสำหรับครูและความเป็นครู

6.3.3.5 การวัดและประเมินผลและการวิจัย

6.3.3.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน

6.3.3.7 สมรรถนะของครู

คังคากเล่าว่า “.....ตอนนี้ผมมีความมั่นใจมากขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความรู้ต่างๆ มากมายและกว้างขวางยิ่งขึ้น และ ในบางส่วนรู้สึกด้วยซ้ำไป..ดีใจมาก.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทีกอนุนทิน)

“.....ดิฉันมีความสุขมากขึ้นและมีความมั่นใจสูงขึ้น.....ภูมิใจว่าตนเองมีความต่างๆ เพิ่มขึ้น.....มั่นใจว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่.....”

(ผู้ร่วมวิจัย: บันทีกอนุนทิน)

6.3.4 ผลการพัฒนาตนเองในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของครู พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้ราบรื่นมากขึ้น มีความตื่นตัวและพร้อมยิ่งขึ้น ทั้งด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

6.3.4.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า มีความคิดเป็นระบบมากขึ้น รอบคอบมากขึ้น และมีแผนหรือคิดก่อนการปฏิบัติมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความสนใจในงานของตนเองของแบบองค์รวมยิ่งขึ้น

6.3.4.2 การบริการที่ดี พบว่า มีความตระหนักในหน้าที่ของผู้ให้บริการมากยิ่งขึ้น และให้ความสำคัญกับผู้รับบริการมากขึ้น

6.3.4.3 การพัฒนาตนเอง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองและภาคภูมิใจในวิชาชีพครู รวมทั้งมองในแง่บวกต่อการมีโอกาพัฒนาตนเอง

6.3.4.4 การทำงานเป็นทีม พบว่า คณะผู้ร่วมวิจัยคำนึงถึงผู้อื่นและกลุ่มมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งตระหนักในสำคัญของทีม รวมทั้งให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนมากขึ้น

6.3.4.5 หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยให้ความสำคัญกับ “หลักสูตรและการเรียนการสอน” มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่ตระหนักในสำคัญของการศึกษาเรียนรู้หลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนเชิงระบบ

6.3.4.6 การพัฒนาผู้เรียน พบว่า รู้สึกว่างานของตนเองมีผลกระทบโดยตรงกับผู้เรียน มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งเห็นพ้องกันว่า “การพัฒนาผู้เรียน” คือภารกิจหลักของวิชาชีพครู และสมควรปฏิบัติให้ดีที่สุด

6.3.4.7 การบริหารจัดการชั้นเรียน พบว่า บรรยากาศการอยู่ร่วมกันและการเรียนการสอนดีขึ้น เกิดบรรยากาศทางวิชาการควบคู่กับความเป็นกันเองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมากขึ้น

6.3.4.8 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า มีความรู้และทักษะด้านนี้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้มิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก

6.3.4.9 ภาวะผู้นำครู พบว่า มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ก่อนหน้านี้นักมักเป็นผู้ตามมากกว่าเป็นผู้นำ

6.3.4.10 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีขึ้น และมีความมั่นใจมากขึ้น

6.3.5 ผลการจัดวางและบริหารจัดการตามระบบคุณภาพ พบว่า สามารถเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวงรอบที่ 1 พบว่า ผู้ร่วมวิจัยเห็นพ้องกันดังนี้

6.3.5.1 การเน้นย้ำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน” เป็นสิ่งที่สำคัญ จำเป็น และมีประโยชน์ต่อครูมาก

6.3.5.2 การจัดและนำระบบวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) มาใช้ในครั้งนี้มีประโยชน์และสะดวกแก่การปฏิบัติมาก เพราะมีขั้นตอนที่ชัดเจน สะดวกแก่การปฏิบัติ การประเมิน และการรายงาน รวมทั้งสามารถรวบรวมประเด็นต่างๆ ได้ง่าย ทั้งสภาพความสำเร็จ ปัญหา หรือแม้แต่อุปสรรคต่างๆ จึงสะดวกแก่การวางแผนการปฏิบัติงานในลำดับต่อไป

6.3.6 ผลการสะท้อนผลโดยภาพรวม พบว่า คณะผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในวงรอบที่ 1 เพราะเหตุว่า

6.3.6.1 ได้มีโอกาสประเมินและพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง

6.3.6.2 ได้รับการพัฒนาคุณภาพตนเองและสมรรถนะการปฏิบัติงานไปพร้อมๆ กัน

6.3.6.3 ตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและวิชาชีพมีความหมายยิ่งขึ้น

6.3.6.4 การบริหารจัดการที่เป็นระบบของฝ่ายบริหาร โรงเรียนมีประโยชน์และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพครู โดยให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จประการหนึ่ง

6.3.6.5 ปัจจัยความสำเร็จในการวิจัยวงรอบที่ 1 ประกอบด้วย ความร่วมมือและมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ร่วมวิจัย และคณะผู้สังเกตภายนอกที่มีควมรับผิดชอบสูงและสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ตามกรอบภารกิจและเวลาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3.6.6 การดำเนินการในวงรอบที่ 1 นี้ เกิดประโยชน์อย่างมากมิใช่เพียงต่อการพัฒนาคุณภาพครูเท่านั้น หากแต่เกิดคุณประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษาทุกด้าน เป็นการสะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า “ครูคือกลไกสำคัญที่สุดของการพัฒนา” และผู้รับประโยชน์โดยตรงก็คือผู้เรียนนั่นเอง

ภาพที่ 59 การร่วมสะท้อนผลอย่างตั้งใจ

6.3.6.7 ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการสะท้อนผลร่วมในครั้งนี้ และเป็นข้อเสนอที่ควรดำเนินการในวงรอบที่ 2 ของการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) การดำเนินการบางเรื่องต้องใช้เวลา เช่น การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และครูต้องการเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียน
- 2) กิจกรรมบางอย่างต้องอาศัยความร่วมมือและบรรยากาศการทำงานกัลยาณมิตร เช่น การร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ และความเข้มแข็งของระบบทีม
- 3) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา (ด้านผู้เรียน) มีลักษณะหมักหมมมานาน คือมิได้รับความสนใจอย่างจริงจัง จึงต้องวางแผนและดำเนินการอย่างเข้มข้นในวงรอบที่ 2 ของการวิจัย เช่น การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของนักเรียน การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของครู และการสร้างเสริมความเข้มแข็งของระบบการประกันคุณภาพภายใน เป็นต้น
- 4) ถึงแม้พบว่าในวงรอบที่ 1 ของการวิจัยนี้ มีความสำเร็จเกิดขึ้นหลายประการ แต่ก็ยังมีอีกหลายส่วนที่ต้องดำเนินการและพัฒนาต่อไป ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการส่งเสริมด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 5) ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการร่วมมือร่วมใจทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ โดยมุ่งที่เป้าหมายเดียวกันคือ “คุณภาพผู้เรียน” ทั้งนี้ต้องใช้หลักการบริหารแบบกระจายอำนาจและใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารด้วย

ผลการสะท้อนผลโดยภาพรวม พบว่า

จากการจัดประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด (จากขั้นตอนการวิจัยที่ 2-5 คือ หลังทำกิจกรรมครบวงรอบที่ 1 PAOR1) โดยใช้กระบวนการกลุ่มการถอดบทเรียน/พิจารณาหลังเสร็จกิจกรรม (AAR: After Action review) แล้วร่วมกันอภิปราย วิพากษ์ เสนอความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1.1 กระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบเน้นวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นสิ่งที่มีประโยชน์จริง และสมควรขยายผลไปสู่การปฏิบัติอื่นๆ ในโรงเรียน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีกระบวนการปฏิบัติงานที่ดีกว่าเดิม สามารถติดตามตรวจสอบได้โดยสะดวก

1.2 ผู้ร่วมวิจัยทุกคนเห็นพ้องกันว่า การเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติ (learning on the jobs) เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนางานในหน้าที่และการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จริง รู้สึกรู้ว่าเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (PL: Participatory learning) มีประสบการณ์ในการทำงานที่ชัดเจนมีคุณค่ายิ่งขึ้น เนื่องจากดำเนินการตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Active learning) รวมทั้งสร้างเสริมมีความรู้ความเข้าใจในหลักการสำคัญต่างๆ ได้แก่ หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการฟังตนเอง และ หลักการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 กระบวนการทำงานเป็นทีมมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม บรรยากาศหรือวัฒนธรรมในองค์กรที่พึงประสงค์ มีการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การดำเนินงานโดยอาศัยกิจกรรมที่หลากหลายและความร่วมมือของทุกคนส่งผลให้เกิดความสำเร็จในหลาย

ประการ ได้แก่ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแต่ละโครงการ/กิจกรรมโดยมีคุณภาพอยู่ในระดับที่ทุกคนพึงพอใจ

1.4 ผู้ร่วมวิจัยมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ปฏิบัติงานมีระบบมากขึ้น ส่งผลให้การกำกับ ติดตาม และนิเทศ สามารถดำเนินไปได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและงานมากขึ้น ผู้ร่วมวิจัยทุกคนให้ความสำคัญกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ มีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เกิดวิธีปฏิบัติที่ดีและที่เป็นเลิศ โดยเกิดผลงานของตนเองมากขึ้น และ มีความรู้สึกว่าตนเอง “เป็นมืออาชีพ” กว่าที่เคยเป็นมา ผู้ร่วมวิจัย มีข้อมูลในส่วนที่เป็นจุดเด่นที่ควรพัฒนาและพบจุดอ่อนของตนเองที่สมควรต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและมองเห็นแนวทางที่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.5 ผลการพัฒนาตนเอง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีพัฒนาการทางบวกมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นมากขึ้น มีพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี

1.6 ผลการพัฒนาตนเองด้านสมรรถนะของครู พบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความคิดเป็นระบบมากขึ้น รอบคอบมากขึ้น และมีแผนหรือคิดก่อนการปฏิบัติเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ความสนใจในงานของตนแบบองค์รวมยิ่งขึ้น การบริการที่ดี พบว่า มีความตระหนักในหน้าที่ผู้ให้บริการมากยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับผู้รับบริการมากขึ้น การพัฒนาตนเอง พบว่า ผู้ร่วมวิจัยรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้นและภาคภูมิใจในวิชาชีพครู มองในแง่บวกต่อการพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม พบว่า คณะผู้ร่วมวิจัยคำนึงถึงผู้อื่นและกลุ่มมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งตระหนักในความสำคัญของทีม รวมทั้งให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนมากขึ้น

1.6.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยให้ความสำคัญกับเรื่อง“หลักสูตรและการเรียนการสอน” มากขึ้น ส่วนใหญ่ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาเรียนรู้หลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ การปฏิบัติงานเชิงระบบ

1.6.2 การพัฒนาผู้เรียน พบว่า รู้สึกว่างานของตนเองมีผลกระทบโดยตรงกับผู้เรียน มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งเห็นพ้องกันว่า “การพัฒนาผู้เรียน” คือภารกิจหลักของวิชาชีพครู และสมควรปฏิบัติให้ดีที่สุด ส่วนการบริหารจัดการชั้นเรียน พบว่า บรรยายการอยู่ร่วมกันและการเรียนการสอนดีขึ้น เกิดบรรยากาศทางวิชาการควบคู่กับความเป็นกันเองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมากขึ้น

1.6.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่ามีความรู้และทักษะด้านนี้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้มิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก ด้านภาวะผู้นำครู พบว่า มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ก่อนหน้านี้นักเป็นผู้ตามมากกว่าเป็นผู้นำ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีขึ้นและมีความมั่นใจมากขึ้นเมื่อต้องมิปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน

1.7 ผลการพัฒนาตนเองด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยรักษาวินัย มีจริยธรรม และรักษารายบรรณมากยิ่งขึ้น มีความระมัดระวังรอบคอบมากขึ้น โดยให้ความสำคัญ

สนใจและตระหนักในความสำคัญด้านพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ นำมาซึ่งบรรยากาศการทำงานที่เป็นทีม มีความร่วมมือ และมีความสุขมากขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างชัดเจนทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มบุคคล

1.8 การบริหารจัดการในระดับองค์การ พบว่า กระบวนการบริหารจัดการมีความชัดเจนมากขึ้น สะดวกต่อการปฏิบัติและบริหารบุคคล ส่งผลให้การกำกับ ติดตาม และนิเทศ เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าบรรยากาศการปฏิบัติงานในโรงเรียนดีขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

2. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

2.1 มีความรู้ความเข้าใจใน “ความรู้” ที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 มีความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการเชิงระบบ เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์ รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นของครู ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกัน การเสวนาอย่างสุนทรีย์ที่เป็นประโยชน์ (dialogue) การทำงานเป็นทีม (teamwork) และการนิเทศกัลยาณมิตร

2.3 เรียนรู้ทักษะทางวิชาการที่จำเป็น ได้แก่ หลักสูตร การวางแผนการสอน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2.4 มีความรู้สึกรับรู้ความสำคัญและคุณค่าของความเป็นครูมืออาชีพ และ ตนเองเป็นตัวแทนที่สำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งมีความตระหนักในความสำคัญของ “สมรรถนะครู” ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.5 ผลการพัฒนาตนเองด้านความรู้สำคัญสำหรับครู พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความเห็นพ้องกันว่า การศึกษาเพิ่มพูนความรู้นั้นมีประโยชน์โดยตรงต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เกิดความมั่นใจเนื่อง

มาจากการมีความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มพูนขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น

3. องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น

3.1 มีความรู้ความเข้าใจใน “ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครู” เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ เรื่อง (1) หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ (2) ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู โดยเฉพาะการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ (3) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (4) จิตวิทยาสำหรับครูและความเป็นครู (5) การวัดและประเมินผลและการวิจัย (6) การบริหารจัดการในห้องเรียน และ (7) สมรรถนะของครู

3.2 กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพ การเรียนรู้ร่วมกัน กัลยาณมิตรนิเทศการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนางาน

4. ผลสะท้อนอื่นๆ

4.1 การจัดวางระบบบริหารจัดการคุณภาพ เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเน้นย้ำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ “การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน” เป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อครูมาก และการนำระบบวงจรคุณภาพมาใช้ในครั้งนี้ เป็นประโยชน์และสะดวกแก่การปฏิบัติมาก เพราะมีขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจน มีการประเมิน และรายงาน สามารถรวบรวมประเด็นต่างๆ ได้ ทั้งสภาพความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และแนวปฏิบัติต่างๆ

4.2 โดยภาพรวม พบว่า คณะผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในวงรอบที่ 1 เพราะเหตุว่า (1) ได้มีโอกาสประเมินและพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง (2) ได้รับการพัฒนาคุณภาพตนเองและสมรรถนะการปฏิบัติงานไปพร้อมๆ กัน (3) ตนเองมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและ

วิชาชีพมีความหมายยิ่งขึ้น (4) การบริหารจัดการที่เป็นระบบของฝ่ายบริหารโรงเรียน มีประโยชน์และเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพครู ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จประการหนึ่ง

4.3 ปัจจัยความสำเร็จในการวิจัยรอบที่ 1 ได้แก่ ความร่วมมือและมุ่งมั่นตั้งใจของผู้ร่วมวิจัยและคณะผู้นิเทศกัลยาณมิตรมีความรับผิดชอบสูง และปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ ได้ตามกรอบภารกิจและเวลาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการในวงจรรอบที่ 1 เกิดประโยชน์อย่างมากมิใช่เพียงต่อการพัฒนาคุณภาพครูเท่านั้น หากแต่เกิดคุณประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษาทุกด้าน ซึ่งสะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า “ครูคือกลไกสำคัญที่สุดของการพัฒนา” และผู้รับประโยชน์โดยตรงก็คือผู้เรียนนั่นเอง

สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่นับเป็นความสำเร็จในการใช้ตัวสอดแทรกหลักและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แต่พบว่ามีส่วนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนี้

1.* โครงการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน เดิมกำหนดไว้ว่าจะดำเนินการในการวิจัยรอบที่ 1 แต่ปรากฏว่าเกิดสภาพไม่พร้อมในหลายประการ จึงต้องเลื่อนมาดำเนินการในภาคเรียนถัดมา

2. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีความไม่สะดวกแก่การดำเนินงานเช่นกัน กล่าวคือ ห้วงระยะเวลาการจัดทำนั้นค่อนข้างจำกัดและตายตัว เนื่องจากโรงเรียนได้รับการเลือกให้เข้าเป็น “โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตรฯ 2551” ดังนั้น จึงมีความขลุกขลักบ้างเนื่องจากเตรียมบุคลากรฝ่ายปฏิบัติการและบริหารหลักสูตรไม่เรียบร้อย อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นทุกอย่างก็เรียบร้อย สามารถใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนได้ โดยทางโรงเรียนต้องใช้หลักสูตร 2 ฉบับในเวลาเดียวกัน คือ หลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ.2548 ที่สอดคล้องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 และหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ.2552 ที่สอดคล้องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

3. ผู้ร่วมวิจัยหลายคนจำเป็นต้องเร่งรัดฟื้นฟู ศึกษา และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับเนื้อหาสำคัญหลายเรื่อง ได้แก่ หลักสูตร การออกแบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การใช้สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปฏิบัติการส่วนใหญ่ในวงจรรอบที่ 1 จะประสบผลสำเร็จ และเป็นสภาพที่คาดหวังแต่ก็มีบางส่วนของสภาพที่ไม่คาดหวังไว้ล่วงหน้า ดังนี้

1. บรรยากาศการทำงานร่วมกันที่ดีมาก เป็นกัลยาณมิตรและเป็นกันเองอย่างเห็นได้ชัด
2. เกิดบรรยากาศการทำงานที่กระตือรือร้นกว่าเดิมมากผู้ร่วมวิจัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น
3. บรรยากาศในชั้นเรียนดีขึ้น ผู้เรียนมีสีหน้าสดชื่น และมีความสนใจเรียนมากขึ้น
4. การเรียนรู้ของผู้ร่วมวิจัยเกิดขึ้นในหลายลักษณะ ได้แก่

4.1 เรียนรู้เพิ่มเติมจากความรู้เดิม จึงมีลักษณะเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เดิม

4.2 เรียนทักษะการทำงานบางประการที่ทันสมัยขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

เช่น การใช้ ICT เพื่อการเรียนการสอน และการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

4.3 เรียนรู้การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพเกิดบรรยากาศช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะเห็นได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยปฏิบัติการวงรอบที่

